

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΘ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ 140-ΤΗΛ 721 8308 | 1/15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1982 | ΑΡΙΘ. 23-24

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Ἡ συνόπαρξις καὶ στενὴ σύνδεσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας τῆς ἀγάπης μετὰ τῆς κρατικῆς κοινωνικῆς προνοίας εἶναι ἐπιβεβλημένη διὰ πολλοὺς λόγους. Ἦδη εἰς τὰ δύο προηγούμενα φύλλα τῆς «Ἐκκλησίας» ἐπεσημάναμεν ἀφ' ἑνὸς τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου σχετικὴν μακροαίωνα ἱστορικὴν παράδοσιν, ἀφ' ἑτέρου τὸ ὅτι ἐκ τῶν τάξεων τῶν ὀργάνων καὶ φορέων τοῦ κοινωνικοῦ ἔργου, συμφώνως πρὸς τὸ αἴτημα περὶ «λαϊκῆς κυριαρχίας», δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀπουσιάζουν τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὴν πλειονοψηφίαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ· τρίτον τὴν ὑπὸ τῆς Πολιτειολογίας προβαλλομένην ἀρχὴν τῆς οἰονεὶ «ἐφεδρικῆς ἐπικουρίας» τοῦ δημοκρατικοῦ Κράτους πρὸς ἀξιοποίησιν πάσης σχετικῆς πρωτοβουλίας τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τέταρτον τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ παρακωλύεται ἡ συνταγματικῶς προστατευομένη ἐλευθέρως ἐκδήλωσις τῆς χριστιανικῆς πίστεως δι' ἔργων ἀγάπης καὶ ἀλληλεγγύης.

Ἄλλ' ὑπὲρ τοῦ ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξοβελισθῇ ἐκ τῶν ἔργων τῆς κοινωνικῆς προνοίας συνηγοροῦν ἐπὶ πλέον καὶ οἱ ἐξῆς τρεῖς σοβαροὶ λόγοι:

1) Ἐκτὸς τοῦ δικαιώματος τῆς ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀκωλύτου καὶ ἐλευθέρως ἀσκήσεως τῶν ἔργων τῆς ἀγάπης, συμφώνως πρὸς τὴν ὑπαρξιακὴν αὐτοκατα-

νόησίν των καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος προστατευομένην θρησκευτικὴν βιοθεωρίαν των, πρέπει νὰ λαμβάνεται σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ἐν ἄλλο ἐξ ἴσου συνταγματικῶς κατωχρωμένον δικαίωμα. Πρόκειται περὶ τοῦ ἀτομικοῦ δικαιώματος πρὸς ἀναζήτησιν καὶ ἐλευθέρως ἐκλογὴν καὶ ὑποδοχὴν τῆς παρεχομένης βοηθείας καὶ περιθάλψεως. Τόσον τὸ Σύνταγμα, ὅσον καὶ ὁ Διεθνὴς Καταστατικὸς Χάρτης τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἢ ὁ Εὐρωπαϊκὸς Κοινωνικὸς Χάρτης τοῦ 1961 ἀναγνωρίζουν εἰς πᾶν ἄτομον τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δέχεται παθητικῶς ὅ,τι προσφέρεται εἰς αὐτό, ἀλλὰ νὰ εἶναι κύριον τῆς τύχης του, νὰ αὐτοπροσδιορίζεται, νὰ αὐτοπροσανατολίζεται καὶ νὰ ἐκλέγῃ ἐλευθέρως ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς ζητήματα προσωπικῆς διαμορφώσεως τῆς ὑπάρξεώς του.

Ἐπομένως πᾶν ἄτομον οὐ μόνον εἶναι ἐλεύθερον νὰ ἀποκρούῃ οἰανδήποτε μορφήν βοηθείας, τὴν ὅποιαν τυχόν θὰ ἐθεώρει μειωτικὴν ἢ ταπεινωτικὴν διὰ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς προσωπικότητός του, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀναζητῇ καὶ ἐκλέγῃ φορέα τοῦ κοινωνικοῦ ἔργου, προσφέροντα ποιότητα βοηθείας ἀνταποκρινομένην εἰς τὰς ἐκλεκτικὰς προσωπικὰς προτιμήσεις του καὶ εἰς τοὺς ὑπαρξιακοὺς βιοθεωριακοὺς προσανατολισμούς του. Ἡ ὀργάνωσις τῆς κοινωνικῆς προνοίας δὲν πρέπει τυχόν νὰ ἐκφυλίζεται εἰς ἐπιδίωξιν γραφειοκρατικῆς δυνάμεως καὶ ἐπιβολῆς ἐπὶ τῶν

ἐχόντων ἀνάγκην βοηθείας· ἀντιθέτως πρέπει νὰ ἀποβλέπη εἰς ἀληθῆ ἐξυπηρέτησιν αὐτῶν, σεβομένη τὴν ἐλευθερίαν των πρὸς ἐκλογὴν καὶ προτίμησιν τῆς α' ἢ β' μορφῆς τῆς παρεχομένης πρὸς αὐτοὺς βοηθείας.

Ὅπως λοιπὸν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκλεισθῆ ἡ δυνατότης τῆς ὑπὸ Χριστιανῶν δωρητῶν καὶ εὐεργετῶν παροχῆς δωρεῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἢ καθιερώσεως κληροδοτημάτων πρὸς ἀνάπτυξιν πτυχῶν τοῦ διακονικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἔργου αὐτῆς, κατὰ τρόπον ἀνταποκρινόμενον καὶ εἰς τὴν βούλησιν ἐκάστου χριστιανοῦ διαθέτου, κατὰ παρόμοιον τρόπον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκλεισθῆ τὸ δικαίωμα οἰουδήποτε νὰ εἶναι ἐλεύθερος νὰ ζητῆ βοήθειαν, ἀρωγὴν καὶ καθοδήγησιν ἐκ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ νὰ εὐρίσκη καταφύγιον καὶ θαλπωρὴν ὑπὸ τὰς στοργικὰς πτέρυγας τῆς.

2) Διὰ νὰ ἐξασφαλίζεται ἡ ἀνωτέρα ποιότης τῶν διαφόρων τομέων τοῦ ἔργου τῆς κοινωνικῆς προνοίας, πρέπει οἱ φορεῖς καὶ τὰ στελέχη αὐτῶν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, πρωτογενῶς ἢ δευτερογενῶς νὰ ἐμπνέωνται καὶ ἐμψυχώνωνται ὑπὸ γνησίου χριστιανικοῦ πνεύματος. Μόνον ὅταν ἔχη τις ἐνστερνισθῆ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου: «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. κε', 40)· μόνον ὅταν «ὑπηρετῆ τις τοῖς δεομένοις, ὡς καὶ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς οὐκ ἤλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀπὸ πολλῶν» (Ἀποστολικαὶ Διαταγαί, Migne Ἐ.Π. 1, 801)· μόνον ὅταν — ὡς τονίζει ὁ Κανονισμὸς τῶν διακονιστῶν αὐτῶν τῶν Προτεσταντῶν — «ὑπηρετῆ τις τὸν Σταυρωθέντα καὶ Ἀναστάντα Σωτῆρα εἰς τὸ πρόσωπον τῶν ἀσθενῶν, τῶν πτωχῶν, τῶν παιδιῶν καὶ πάντων τῶν ἐχόντων ἀνάγκην ἐκπαιδεύσεως καὶ περιθάλψεως, ἰδίως τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας Του»· μόνον ὅταν — κατὰ τὸν αὐτὸν Κανονισμὸν — «ἐκτελῆ τις τὴν διακονικὴν ὑπηρεσίαν ἐξ εὐχαριστίας διὰ τὴν ἀγάπην Ἐκείνου, Ὅστις ἔδωκε τὴν ζωὴν του ὑπὲρ ἡμῶν»· μόνον ὅστις ἐμφορεῖται ὑπὸ τοιοῦτου γνησίου διακονικοῦ πνεύματος, ὅπερ κορυφοῦται εἰς τὴν πατερικὴν κοινωνικὴν διδαχὴν — μόνον οὐ-

τος ἔχει εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ δραστικὰ κίνητρα καὶ ἐλατήρια, ὑπὸ τὴν ᾧθησιν τῶν δόξων «ἐνδυναμοῦται ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος Αὐτοῦ» (Ἐφ. στ', 10), «πάντα ἰσχύει ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι αὐτὸν Χριστῷ» (Φιλιπ. δ', 13) καὶ λαμβάνει πείραν, ὅτι ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ «ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται» (Β' Κορ. ιβ', 9).

Τοιαῦτα δραστικὰ κίνητρα καὶ ἐλατήρια, ἰδίως διὰ τὰς ἀπαιτούσας ἡρωϊσμόν καὶ ἀνταπάγησιν μορφὰς τοῦ κοινωνικοῦ ἔργου, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξασφαλισθοῦν εἰς τὰς ἀπλᾶς ἐργοδοτικὰς σχέσεις καὶ ἐπαγγελματικὰς συναρτήσεις ἀκόμη καὶ τῶν πλέον εὐσυνειδήτων κρατικῶν ὑπαλλήλων, ὅταν οὗτοι δὲν ἀσκοῦν τὸ ἔργον των καὶ ὡς συνειδητὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας.

Κατὰ τὴν διακήρυξιν τοῦ Picht, «μὲ κοσμικοὺς ἀνθρώπους δὲν ἐπιτελοῦνται ἡρωϊκὰ ἔργα». Δειγματοληπτικῶς ὑπειθυμίζομεν, ὅτι, κατὰ τὴν πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν τοῦ Κλήμεντος Ρώμης, πολλοὶ χριστιανοὶ ἐπώλουν καὶ παρέδιδον «ἐαυτοὺς εἰς δεσμά, ὅπως ἐτέρους λυτρώσωσιν (= ἐξαγοράσωσιν, ἐλευθερώσωσιν διὰ καταβολῆς λύτρων)· πολλοὶ (πωλήσαντες) ἐαυτοὺς παρέδωκαν εἰς δουλείαν καὶ λαβόντες τὰς τιμὰς ἐαυτῶν ἐτέρους ἐψώμισαν». Χριστιανοὶ περιέθαλλον μετ' αὐτοθυσίας ἀκόμη καὶ τοὺς ἐθνικοὺς, οἱ ὅποιοι προσεβάλλοντο ὑπὸ πανώλους ἢ ἄλλων φοβερῶν λοιμῶν καὶ ἐγκατελείποντο καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν συγγενῶν των. Φάλαγγες ὀλόκληροι ἡρώων καὶ ἡρωίδων τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης ἐκλείοντο ἐπὶ ἔτη εἰς τὰ παλαιὰ φοβερὰ λεπροκομεῖα, διὰ νὰ περιθάλλουν διὰ τῶν χειρῶν των σεσηπῶτα σώματα εἰς ἐποχάς, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ νόσος τοῦ Χάνσεν δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀντιμετωπισθῆ κατὰ τρόπον ἱκανοποιητικόν. Εἶναι πολὺ γνωστὸν τὸ ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ τοῦ Χριστιανικοῦ Ἀνθρωπισμοῦ ἀναπτύχθεν θαυμάσιον κοινωνικὸν ἔργον τοῦ Μ. Βασιλείου, τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, τῆς ἀγίας Ὀλυμπιάδος, τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ ἐλεήμονος, τῆς ἀγίας Φιλοθέης καὶ ἀναριθμητῶν διακόνων τῆς χριστιανικῆς ἀλληλεγγύης.

Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι εἰς τὰ διάφορα εὐρωπαϊκὰ καὶ ἀμερικανικὰ νοσοκομεῖα εἶναι περιζήτητοι αἱ νοσοκόμοι, αἵτινες εἶναι

χριστιανὰ «ἀδελφαὶ τοῦ ἐλέους» ἢ «διακόνισσαι» ἢ μέλη διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ταγμάτων καὶ χριστιανικῶν ἀδελφοτήτων. Αὗται ἐνσαρκώνουν εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τὸ ἰδεῶδες τοῦ νοσηλευτικοῦ ἔργου οὐχὶ ἀπλῶς ὡς ἐπαγγέλματος, ἀλλὰ καὶ ὡς διακονικοῦ λειτουργήματος.

Ἴδου διατὶ ἐντὸς ἐλευθέρων δημοκρατικῶν πλαισίων δὲν εἶναι δυνατὸν ἢ Ἐκκλησία νὰ παύσῃ νὰ ἔχῃ περιουσίαν συνδεομένην μετὰ ἐκκλησιαστικῶν εὐαγῶν ἰδρυμάτων. Πάντοτε πολλοὶ πιστοὶ θὰ ἐμπιστεύονται εἰς ἐκκλησιαστικὰ προσωπικότητας, αἱ ὁποῖαι διακρίνονται διὰ τὴν ἀγαθοεργὸν δρασίαν των, περιουσιακὰ στοιχεῖα πρὸς ἀξιοποίησίν των ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας τῆς ἀγάπης. Ἔστω ὡς παράδειγμα τὸ ἐν τῇ στήλῃ τῶν «Χρονικῶν» μνημονευόμενον γεγονός τῆς προσφάτου δωρεᾶς πρὸς ἀνέγερσιν ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σάμου καὶ Ἰκαρίας κ. Παντελεήμονος τοῦ ἐν Ἰκαρίᾳ γηροκομείου «Στέγη τῆς Παναγίας». Πᾶσαι αἱ Ἱ. Μητροπόλεις ἔχουν νὰ παρουσιάσουν πλῆθος παρομοίων παραδειγμάτων.

3) Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι μόνον ἢ ἐγγυήτρια δύναμις διὰ τὴν ἀνάδειξιν στελεχῶν τῆς κοινωνικῆς διακονίας· ἐπὶ πλέον θὰ ἠδύνατο νὰ ἐγγυηθῇ τὴν ἀρίστην ποιότητα πάσης ἐπὶ μέρους μορφῆς τῆς διακονικῆς προσφορᾶς. Ἡ ἀληθὴς «φιλανθρωπία», δηλαδὴ ἢ περιθάλψις τοῦ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ πλασθέντος ἀνθρώπου ὡς ψυχοσωματικῆς ὁλότητος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι πλήρης καὶ ὠλοκληρωμένη εἰς τὰ πλαίσια τοῦ ἀναιμικοῦ ψευδο-οὐμανισμοῦ, μακρὰν τοῦ ἐπὶ τῆς Χριστιανικῆς Ἀνθρωπολογίας θεμελιουμένου ἀληθοῦς Ἀνθρωπισμοῦ.

Συμφώνως πρὸς τὴν προβαλλομένην ὑπὸ τῆς Ψυχολογίας «ἀρχὴν τῆς ὁλότητος», τὸ σύμπλεγμα τῶν κινήτρων καὶ ἐλατηρίων τῆς κοινωνικῆς διακονίας ἐκδηλοῦται μετὰ τόσον μεγαλύτερον δυναμισμόν, ὅσον περισσότερο ἀποτελεῖ μίαν ὁλότητα, εἰς τρόπον ὥστε τὰ ἐπὶ μέρους κίνητρα νὰ μὴ ἴστανται πλησίον ἀλλήλων μεμονωμένα, ἀλλὰ νὰ ἐπιτρέπουν νὰ παρουσιάζεται δι' αὐτῶν ἐν ὀργανικὸν Ὅλον, ὅπερ νὰ ἐνεργῇ οὐχὶ τυχαίως, ἀλλὰ

συμφώνως πρὸς ἐνιαῖον κοσμοθεωριακὸν καὶ βιοθεωριακὸν προσανατολισμόν. Ὁ δυναμισμὸς αὐτὸς ἐξ ἄλλου γίνεται μεγαλύτερος, ὅταν τὸ σύμπλεγμα τῶν δραστηκῶν κινήτρων καὶ ἐλατηρίων ἀφορᾷ εἰς τὸ Ὅλον τοῦ ἀνθρωπίνου ψυχοσωματικοῦ εἶναι.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ διακονία ἔχει ὡς ἰδεῶδες τὸ νὰ μὴ ἐπιδιώκῃ τὴν ἀποσπασματικὴν ἱκανοποίησιν μερικῶν μόνον ὑλικῶν ἀναγκῶν τῶν πασχόντων ἢ ἐνδεῶν κατὰ τρόπον προσβάλλοντα τὴν ἀξιοπρέπειαν αὐτῶν. Οἱ περιθάλπόμενοι δὲν πρέπει νὰ ὀδηγῶνται εἰς ὑπαρξιακὴν ἀλλοτρίωσιν καὶ νὰ μεταβάλλονται εἰς ἄμορφον καὶ ἀπρόσωπον μᾶζαν ἐντὸς ἐνὸς προνοιακοῦ συστήματος, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἔχουν ἐξοβελισθῇ ἀφ' ἐνὸς ἢ ἐννοια τοῦ προσώπου τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου ἢ τοῦ ἔχοντος ἀνάγκην βοήθειας καὶ ἀφ' ἑτέρου αἱ προσωπικαὶ σχέσεις τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης.

Τὰ στελέχη τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας τῆς ἀγάπης δὲν θὰ ἴδουν τὸν ἀνθρώπον μόνον ὡς ἄθροισμα ὑλικῶν καὶ βιολογικῶν ἀναγκῶν καὶ ὡς homo oeconomicus καὶ ἐπομένως δὲν θὰ περιορισθοῦν μόνον εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ὑλικῆς πείνης ἢ εἰς τὴν ἀνακούφισιν τοῦ σωματικοῦ πόνου. Πολὺν περισσότερο οὐδέποτε θὰ προσφέρουν εἰς αὐτὸν λίθον ἀντὶ ἄρτου ἢ ὄφιν ἀντὶ ἰχθύος (Ματθ. ζ', 10-11). Πέρον καὶ ὑπεράνω οἰασδῆποτε ὑλικῆς προσφορᾶς πρὸς ἀντιμετώπισιν συμπτωμάτων ἀτομικῆς ἢ κοινωνικῆς δυστυχίας, ἢ Ἐκκλησία ἐνδιαφέρεται καὶ διὰ τὴν καταπολέμησιν καὶ ἐκρίζωσιν πάντων τῶν βαθντέρων γενεσιουργῶν αἰτίων τῆς δυστυχίας ταύτης. Δὲν ἀγωνίζεται μόνον διὰ τὴν ἄρσιν τῆς ἀδικίας, διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀληθοῦς εἰρήνης καὶ διὰ τὴν βοήθειαν τῶν πασχόντων ἢ κινδυνευόντων πρὸς αὐτοβοήθειαν· ἐπὶ πλέον ἐπιδιώκει καὶ τὴν ἄρσιν τῶν πνευματικῶν αἰτίων τοῦ ἀτομικοῦ πόνου καὶ τῆς κοινωνικῆς νόσου, τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ἐσωτερικοῦ διχασμοῦ καὶ τῆς πνευματικῆς διασπάσεως, τὴν ἐξουδετέρωσιν τῆς πνευματικῆς δουλείας καὶ τοῦ πιεστικοῦ αἰσθήματος τῆς ἐνοχῆς, τὴν ἐν Χριστῷ ἀναγέννησιν τῶν ἀνθρώπων, τὸ «εὐαγγελίσασθαι πτωχοὺς, ἰάσασθαι τοὺς συντε-

ΣΥΝΟΔΙΚΑΙ ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

Ἀριθ. { Πρωτ. 4024
Διεκπ. 1979 Ἀθήνησι τῆ 2-11-1982

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2333

Π ρ ο ς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν συνεδρίαν Αὐτῆς τῆς 12.10.1982, ἀφορμὴν λαβοῦσα ἐξ ὠρισμένων ἀτόπων νεωτεριστικῶν ἐκδηλώσεων καὶ ἀθαιρέτων καινοτομιῶν περὶ

τὴν λατρευτικὴν ζωὴν καὶ τυπικὴν τάξιν τῆς Ὁρθόδοξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, ξένων καὶ ἀντιθέτων πρὸς τὴν Ἱερὰν Ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν Παράδοσιν, μετὰ μακρὰν καὶ διεξοδικὴν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ σοβαροῦ τούτου θέματος, ἤχθη εἰς τὴν ἀπόφασιν, ὅπως ἀπευθύνῃ πρὸς ὑμᾶς καὶ δι' ὑμῶν πρὸς τὸν Ἱερὸν Κλήρον καὶ τὸν εὐσεβῆ λαὸν τὴν παρούσαν ἐγκύκλιον, ἐπὶ τῷ τέλει, ὅπως παραμείνωμεν ἅπαντες ἡνωμένοι καὶ προσηλωμένοι εἰς τὰς ὀρθόδοξους Χριστιανικὰς ἀρχὰς καὶ εἰς τὸ γνήσιον πνεῦμα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν παραδόσεως.

Ὅπως εἶναι γνωστὸν, ἡ Ἱερὰ Παράδοσις, χρονικῶς καὶ οὐσιωδῶς ἐξεταζομένη, δὲν εἶναι ἀπλῶς παρελθόν,

τριμμένους τὴν καρδίαν, κηρῦξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν» (Λουκ. δ', 18-19), τὴν ἀναμόρφωσιν τῆς ρωπωθείσης εἰκόνας τῆς ψυχῆς εἰς τὸ ἀρχέτυπον καὶ πρωτόκτιστον κάλλος, τὴν ζωογόνησιν τῆς ψυχῆς διὰ τῆς ζωοποιῦ ἐνεργείας τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὴν ὑπερνίκησιν τοῦ φόβου τοῦ θανάτου καὶ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν νίκην τῆς Ἀναστάσεως.

Δι' οἰονδήποτε τομέα τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνικῆς διακονίας πάντοτε θὰ ἀντηχοῦν ὡς σύνθημα οἱ λόγοι τῆς ρηξικελεύθου σκαπανέως τοῦ ἔργου τῆς προνοίας τῶν φυλακῶν ἀγγλίδος Ἑλισάβετ Φράυ (Elizabeth Fry), ἥτις διεκήρυξεν, ὅτι «τὸ ἔλεος (ἢ εὐσπλαγχνία) διὰ τὴν ψυχὴν εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἐλέους (τῆς εὐσπλαγχνίας)» («Charity to the soul is the soul of charity»).

Περὶ τῆς ποιότητος τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας τῆς ἀγάπης ἐγένετο προσφάτως ἐποπτικὴ μνεῖα εἰς χρονογράφημα τῆς ἐν Κορίνθῳ ἐκδιδόμενης ἐφημερίδος «Κορινθιακὸς Τύπος». Τὸ χρονογράφημα τοῦτο, ὅπερ μνημονεύεται καὶ εἰς τὴν στήλην τῶν «Παρατηρήσεων», ἐξαιρεῖ τὴν ὠραίαν πνευματικὴν ἀτμόσφαιραν τοῦ ἐν Κορίνθῳ Ἐκ-

κλησιαστικοῦ Γηροκομείου, ὅπερ λειτουργεῖ πρόνοια τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κορίνθου κ. Παντελεήμονος. Ἀσφαλῶς, ὡς σημειοῦται ἐν τῇ στήλῃ ταύτῃ, παρόμοια χρονογραφήματα θὰ ἦτο δυνατόν καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ γραφοῦν καὶ διὰ πολλὰ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ γηροκομεῖα καὶ εὐαγῆ ἰδρύματα.

*

Ἐκ τῶν λεχθέντων εἰς τὰ τρία τελευταῖα ἄρθρα μας συνάγεται, ὅτι ἡ καθ' ὅλου κοινωνικὴ πρόνοια θὰ ἐδέχεται καίριον πλήγμα, ἐὰν τυχὸν ἐγένετο ἀπόπειρα ἀπομακρύνσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τῶν παντὸς εἶδους ἔργων τῆς κοινωνικῆς διακονίας. Εἰς τὸ ἐπόμενον φύλλον θὰ περατώσωμεν τὴν ἐξέτασιν τοῦ ὅλου ζητήματος προσπαθοῦντες νὰ ὑποδείξωμεν τὴν δεοντολογίαν τῆς ὀρθῆς στάσεως τόσοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ τοῦ Κράτους εἰς τὸν τομέα τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα προκύπτουν ἐκ τῶν ἀλληλοδιασταυρουμένων κοινωνικῶν δραστηριοτήτων τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας τῆς ἀγάπης καὶ τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν τοῦ «κοινωνικοῦ Κράτους».

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐπὶ ταῖς ἐορταῖς τῆς Θεῆς Ἐπιφανείας καὶ τῇ ἀνατολῇ τοῦ νέου ἔτους 1983 ὁ Διευθυντῆς τῶν Περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» καὶ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ οἱ συνεργάται αὐτοῦ εὐχονται εἰς ἅπαντας τοὺς ἀναγνώστας πᾶσαν χαρὰν καὶ εὐτυχίαν παρὰ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ.

ούτε συντηρητισμός και ρομαντισμός, άλλ' αποτελεί την έμπρακτον και ζώσαν μαρτυρίαν τής Χριστιανικής διδασκαλίας, την όποιαν ο Κύριος παρέδωκεν, οι Άπόστολοι: έγκήρυξαν, οι Πατέρες διεφύλαξαν, οι Άγιοι έδίωσαν και ή Έκκλησία κατέχει: ως Ίερών παρακαταθήκην ανά τους αιώνες. Η παράδοσις αύτη, άποστολική και πατερική, δοκιμασθεΐσα και καταξιωθεΐσα διά μέσου των αιώνων, περιέχει: άπαντα εκείνα τα πολύμορφα και πολυδιάστατα υλικά και πνευματικά στοιχεία τής πίστεως, τής ζωής και τής Ιστορίας (μουσική, αρχιτεκτονική, άγιογραφία, λόγος, τέχνη κ.λπ.), τα όποια, παρά την ποικιλίαν και την πολυμορφίαν αυτών κατά τόπους, έκφράζουν και διατηρούν την άρμονίαν και την ενότητα εις τό Σώμα τής Έκκλησίας.

Υπό τό πρίσμα τούτο ή Παράδοσις δέν είναι: μία κατάστασις άδρανής και στατική αλλά κατ' έξοχήν δυναμική. Δέν είναι: μόνον Ιστορικών παρελθόν, αλλά συνεχές παρόν, ζών και ενεργόν. Δέν είναι: τυφλή συντήρησις και συνέχισις νεκρών τύπων, ούτε μουσειακή διαφύλαξις αρχαίων λαϊκών συνθειών, αλλά μία συνεχής ανανεωτική πορεία, έδηγούσα προς την τελείωσιν, ολοκλήρωσιν και την σωτηρίαν του πιστού έν τή Έκκλησία. Όπως ο οργανισμός του ανθρώπου από την βρεφικήν κατάστασιν εξελίσσεται, διαμορφούται και αναπτύσσεται εις τέλειον άνδρα, χωρίς να προσθαφαιρούνται νέα μέλη και όργανα εις τό σώμα, ούτω και ή Παράδοσις εξελίσσεται και διευρύνεται: οργανικά «ού κατά γένος μεταβαλλομένη, αλλά κατ' αύξησιν τελειομένη» (Μ. Βασίλειος, Έπιστ. 23). Όρθως ή Παράδοσις παρομοιάζεται με την λειτουργίαν τής άναπνοής, ή όποια άποτελείται από δύο φάσεις: την εισπνοήν και την έκπνοήν. Η Παράδοσις εισπνέει και προσλαμβάνει κάθε τι τό υγιές και τό όρθόν και έκπνέει και αποβάλλει κάθε τι τό περιττόν και άχρηστον.

Βάσει: του άνωτέρω θεμελιώδους χαρακτήρος τής Παράδοσεως, εύνόητον είναι, ότι αύτη ως έκφρασις άλληθειας, βιωμάτων και έμπειριών πνευματικής έν Κυρίω ζωής, πρέπει: να τοποθετηται: υπεράνω των έννοιών παλαιού και νέου, εξέλιξεως και προσόδου, συγχρονισμού και μεταρρυθμίσεως. Αί έννοιαι αύται: υπάρχουν και υλοποιούνται: έντός του πνεύματος τής κατανοήσεως, έμβαθύνσεως και διώσεως τής γνησίας και άλλθινης ούσίας τής Όρθοδόξου πίστεως, όποτε έχομεν και την άλλθινην πρόσδον, τον πραγματικόν συγχρονισμόν και την ούσιαστικήν προσαρμογήν τής Παράδοσεως. Η παράδοσις, βίως παρατηρεί: ο π. Φλωρόφσκυ, είναι: ίερά και σεβαστή, όχι: μόνον διότι είναι: αρχαία, αλλά κυρίως διότι έκφράζει: την άλλθειαν και την γνησιότητα, τό κύρος και την αυθεντία. Διότι: έκφράζει: αυτό τό όποιον «πάντοτε, πανταχού και υπό πάντων έπιστεύθη» (Άγιος Βικέντιος). Συνεπώς, είναι: εξ ίσου εύνόητον, ότι ούδεις πρόχειρος και πρόσκαιρος ύπολογισμός, ούδεμία έποχική και προσωπική αντίληψις και ούδεμία κοσμική ή πολιτική σκοπιμότης επιτρέπεται: να άλλοιώνη και να παραχαράξωσιν την ταυτότητα τής Παράδοσεως. Διότι: ή Παράδοσις δέν είναι: άπλώς έκφραστικόν μέσον, αλλά περιεχόμενον πίστεως, διδασκαλίας και ζωής.

Όσο: εξ άγνοίας ή επιδεικτικού πνεύματος, εξ άγα-

θής προθέσεως ή μιμητικής τάσεως, παρασύρονται και έπιχειρούν: να εισαγάγουν εις την λατρευτικήν κυρίως ζωήν τής Έκκλησίας αυθαυρέτους καινοτομίας χωρίς τον «έκκεντρισμόν εις την καλλιέλιον» όπως άπαιτεί: ο Άπόστολος Παύλος (Ρωμ. 11, 24), μάλλον σκάνδαλον και ζημίαν προκαλούν: παρά ωφέλειαν και οικοδομήν.

Η Ίερά Σύνοδος δέν άγνοεί: ότι: ή μεγάλη δύναμις και ή πλουσία έκφρασις τής Όρθοδόξου ήμών Έκκλησίας είναι: ή Θεία Λατρεία, διό και όφείλει: να προστατεύη αύτην από την διεΐσδυσιν άλλοτριών και έτερογενών στοιχείων και να την περιφρουρή από κάθε νοθείαν και άνευθυνον καινοτομίαν άσυμβίβαστον προς τον έλλογον, μυστηριακόν και σωτηριολογικόν αύτης χαρακτήρα. Καί υπενθυμίζει: την βαρυσήμαντον παραγγελίαν του Άπ. Παύλου: «Στήχετε και κρατείτε τάς παραδόσεις...» (Β' Θεσ. 2, 15).

† Ο Άθηνών ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος

† Ο Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ο Φωκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ο Άρτης ΙΓΝΑΤΙΟΣ

† Ο Κορίνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

† Ο Φθιώτιδος ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

† Ο Μηθύμνης ΙΑΚΩΒΟΣ

† Ο Σιδηροκάστρου ΙΩΑΝΝΗΣ

† Ο Έδέεσης, Πέλλης και Άλωπιίας ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

† Ο Φλωρίνης, Πρεσπών και Έορδαίας ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ

† Ο Λαγκαδά ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Ο Άρχιγραμματεΐς

Άρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ

Άριθ. { Πρωτ. 2800
Διεκπ. 1992

Άθήνησι τή 4-11-1982

Ε Γ Κ Υ Κ Λ Ι Ο Σ 2334

Π ρ ο ς

Τους Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας
τής Έκκλησίας τής Ελλάδος

Ηγγέλην τή Διарκεί Ίερά Σύνοδω, διά Γράμματος τής Α. Θ. Παναγότητος του Οικουμενικού Πατριάρχου κ. Δημητρίου, ότι: έξαντλούμένου όσονούπω του έν τή Πατριαρχική Μυροφυλακή άποτεθησαυρισμένου Άγίου Μύρου, ανάγκη έστίν, ίνα παρασκευασθή νέα ποσότης αυτού κατά τό προσεχές Άγιον Πάσχα.

Έπειδή: έθος έστίν, όπως: άπασαι: αι Έκκλησiai, αι διά τον ίερόν σύνδεσμον τής αγάπης και τής ενότητος λαμβάνουσαι: παρά τής Μητρος Έκκλησίας Άγιον Μύρον εις αντιμετώπισιν των θρησκευτικών αυτών αναγκών, προσέρχωνται: άρωγοι εις τάς άπαιτηθησάμενας δαπάνας, ή Διарκή Ίερά Σύνοδος ήχηθι εις την άπόφασιν, όπως: κατά την Έορτήν των Θεοφανείων, δην Ίανουαρίου προσεχούς έτους 1983, περιαχθή εις άπαντας τους Ίε-

ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΕΣ ΕΝ ΕΥΒΟΙΑ,*

Ἐπὶ τῆς χρονικῆς, περαιτέρω, περιόδου τῆς τουρκοκρατίας ἐν Εὐβοίᾳ (1470-1821) ὑπάρχει ἡ περίπτωση τοῦ ἐν Εὐρίπῳ (Χαλκίδι) κηρύγματος τοῦ ὁσίου Συμεῶν τοῦ ἀνυποδῆτου καὶ μονοχίτωνος, γεννηθέντος μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1480-1490 εἰς τὸ Βαθὺ Ρεῦμα τῆς Θεσσαλικῆς Ἀγυιάς. Τὸ κήρυγμα ὅμως τοῦτο τοῦ ὁσίου Συμεῶν συνετέλεσεν ὥστε ὁ ἅγιος νὰ κινδυνεύσῃ νὰ ὑποστῇ τὸν διὰ τῆς πυρᾶς θάνατον. Συγκεκριμένως τὸ Συναξάριον ἀναφέρει τὰ ἐξῆς περὶ τῆς ἐν Χαλκίδι (Εὐρίπῳ) κηρυγματικῆς δράσεως τοῦ ὁσίου Συμεῶν καὶ τῆς ἐκβάσεως αὐτῆς. Τὸ κήρυγμα τοῦ ἁγίου ἦτο παραινενικὸν καὶ ἐστήριζε τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν εὐσέβειαν, ὁ δὲ ἐργάτης τοῦ κηρύγματος ἐτιμήθη πολὺ ὑπὸ τῶν ἀκροατῶν του. Συνετέλεσε μάλιστα ἡ ἀπήχησις τῶν λόγων αὐτοῦ ὥστε νὰ καταργηθῇ ἐν Χαλκίδι τὸ «παζάριον», τὸ ὁποῖον καθ' ἑκάστην Κυριακὴν, ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων, ἐπραγματοποιεῖτο καὶ ἀπέβαινε εἰς βᾶρος τῆς ἀργίας τῆς ἡμέρας ταύτης. Οἱ κατακτηταὶ τοῦρκοι, ἐφθόνησαν τὴν παρρησίαν τοῦ ἁγίου, ὡς καὶ τὰς τιμὰς καὶ τὴν εὐλάβειαν τὴν ὁποῖαν οἱ χριστιανοὶ ἀπέδιδον εἰς αὐτὸν καὶ συνομίλουν μετὰ καυχῆσεως περὶ αὐτοῦ, δεδομένου μάλιστα ὅτι ἀσθενεῖς καὶ κλινῆρεις, ἐρχόμενοι πρὸς αὐτὸν ἔθεραπεύοντο, τὸ δὲ πλῆθος ἔτρεχε πλησίον του διὰ νὰ ἐξομολογηθῇ καὶ ὠφελεῖτο πνευματικῶς. Κατηγόρηθη λοιπὸν ὁ ὅσιος Συμεῶν ὑπὸ τῶν τούρκων εἰς τὸν Κεχαγιᾶν, ἦτοι τὸν ἐπίτροπον τοῦ πασᾶ τοῦ Εὐρίπου, ὅτι ἐδίδασκε καθημερινῶς τοὺς ὁμοπίστους τῶν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ἰδικὴν τῶν πίστιν ὡς ψευδῆ καὶ πεπλανημένην καὶ νὰ γίνουν χριστιανοί, καὶ κατ' ἀκολουθίαν κινδυνεύουν νὰ γίνουν ὅλοι οἱ τοῦρκοι χριστιανοί.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 496 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 22 τεύχους.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψευδοῦς ταύτης κατηγορίας ἦτο νὰ συλληφθῇ ὁ ὅσιος, νὰ ἀλυσοδεθῇ καὶ νὰ ὀδηγηθῇ εἰς τὸ μέσον τοῦ «παζαρίου», ὅπου τὸ πλῆθος τῶν τούρκων ἤρχισε νὰ συγκεντρώνη ξύλα διὰ νὰ τὸν καύσῃ, ὅστις καίτοι ἀλυσοδεμένος προσεπάθει νὰ ρίψῃ καὶ αὐτὸς ξύλα εἰς τὸν σωρόν. Τότε ὁ κρατῶν τὴν ἄλυσον ἐπληροφόρησε τὸν ἅγιον, ὅτι τὰ ξύλα τὰ ὁποῖα συγκεντρώνονται προορίζονται διὰ νὰ καῖ ἐπ' αὐτῶν ὁ ἴδιος. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ὁ ἅγιος ἐδήλωνεν εἰς αὐτὸν ὅτι εἶναι ἐπιθυμία του νὰ καῖ ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἂν εἶναι θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἕνας Ἄραψ καὶ μερικαὶ γυναῖκες, ἐπὶ τῇ πληροφορίᾳ καὶ τῇ ἐτοιμασίᾳ καύσεως τοῦ ἁγίου, ἔσπευσαν εἰς τὴν μητέρα τοῦ Κεχαγιᾶ καὶ τὴν παρεκάλεσαν νὰ σώσῃ αὐτὸν ἐκ τοῦ θανάτου. Ἡ ἄμεσος ἐπέμβασις τῆς μητρὸς πρὸς τὸν υἱὸν τῆς Κεχαγιᾶν, αἱ παραινέσεις αὐτῆς καὶ ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ψεύδους ὅτι ὁ κήρυξ τοῦ Εὐαγγελίου παρεκίνει τοὺς τούρκους νὰ γίνουν χριστιανοὶ καὶ τέλος ὁ ἐκφοβισμὸς αὐτῆς πρὸς τὸν υἱὸν τῆς ὅτι, ἂν θανάτωσῃ τὸν ἅγιον, θὰ συμβῇ εἰς αὐτὸν κακὸν καὶ τότε αὐτὴ θὰ πνιγῇ, εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα νὰ κληθῇ ὁ ἅγιος Συμεῶν ἐνώπιον τοῦ Κεχαγιᾶ πρὸς ἀπολογία.

Κατὰ τὸ κείμενον τοῦ Συναξαρίου, ὡς ἐξῆς διεξήχθη ἡ διαδικασία τῆς ἀπολογίας, μετὰ τὴν ὁποῖαν ἐπηκολούθησεν ἡ ἀπελευθέρωσις αὐτοῦ καὶ ἡ σωτηρία του ἐκ τοῦ βεβαίου θανάτου: «Τότε παρευθὺς ἔστειλεν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἔφερεν μετὰ τὴν ἄλυσον δεμένην, καὶ καθὼς τὸν εἶδεν ἀνυπόδητον, γυμνόν, μετὰ ἕνα παλαιόρασον μόνον, καὶ ὄχι ἄλλο, εὐλαβήθη τὸν ἅγιον καὶ τοῦ λέγει μετὰ ἡμερον βλέμμα: Τί εἶναι αὐτὰ ποὺ ἀκούω διὰ σέ; Τώρα ἐσὺ θέλεις νὰ μᾶς βγάλῃς ἀπὸ τὴν πίστιν μας καὶ νὰ μᾶς κάμῃς χριστιανούς; Λέγει του ὁ ἅγιος: Ἐγὼ, αὐθέντη πολυχρονεμένη, τοὺς χριστιανούς διδάσκω νὰ κάμουν καθὼς διορίζει τὸ ἱερόν Εὐαγγέλιον. Καὶ ἐκεῖνος ἀπεκρίθη: Καὶ τί λέγει τὸ Εὐαγγέλιον.

ροὺς Ναοὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μετὰ κατάλληλον προσλαλίαν, δίσκος ὑπὲρ τοῦ διαληφθέντος σκοποῦ.

Τὸ προῖόν τοῦ ὡς ἄνω δίσκου παρακαλεῖσθε, ὅπως καταθέσητε τὸ δυνατόν ταχύτερον εἰς τὸν ἐπ' ὀνόματι τῆς Διεκτικῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀνεωγμένον εἰδικὸν τραπεζικὸν λογαριασμὸν παρὰ τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος (Υποκατάστημα Πλατείας Μητροπόλεως) ὑπ' ἀριθμ. 558018 - 8 καὶ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἰπὲρ Ἁγίου Μύρου».

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Φωκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Ἀρτης ΠΝΑΤΙΟΣ

† Ὁ Ἀττικῆς ΔΩΡΟΘΕΟΣ

† Ὁ Κορίνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

† Ὁ Φθιώτιδος ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

† Ὁ Μηθύμνης ΙΑΚΩΒΟΣ

† Ὁ Σιδηροκάστρου ΙΩΑΝΝΗΣ

† Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κορίνθης ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ

† Ὁ Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

† Ὁ Φλωρινῆς, Πρεσπῶν καὶ Ἑορδαίας ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ

† Ὁ Λαγκαδᾶ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

Ἀρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ

γέλιον; Και ὁ ἅγιος: Προστάζει νὰ μὴν κλέπτουν, νὰ μὴν πορνεύουν, νὰ μὴν ἐπιθυμοῦν τοῦ γείτονός των τὸ ἀμπέλι ἢ τὸ χωράφι, ἢ κανένα ἄλλο πρᾶγμα ξένον, νὰ μὴν καταδίδῃ ἕνας κατὰ τοῦ ἄλλου, νὰ μὴν γελοῦν τὸν αὐθέντην των εἰς τὰ βασιλικά δοσίματα, καὶ νὰ κρατοῦν στερρῶς τὴν πίστιν των, καὶ νὰ φυλάττωνται νὰ μὴν δουλεύωσι τὴν Κυριακὴν, ἐπειδὴ εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα ὅπου ἔκτισεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, καὶ αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἀνεστήθη ὁ Χριστὸς, καὶ μετὰ τὸ νὰ εἶναι χριστιανοί, ἀνάγκη εἶναι νὰ τιμοῦν καὶ τὸν αὐθέντην Χριστὸν μετὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην. Λέγει του ὁ ἄρχων: Τὴν Παρασκευὴν ἔκαμε ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ἢ τὴν Κυριακὴν; Καὶ ὁ ἅγιος λέγει: Τὴν Κυριακὴν ἄρχισε τὰ ποιήματά του καὶ τὴν Παρασκευὴν τὰ ἐτελείωσε, καὶ τὴν Παρασκευὴν τὸν Χριστὸν ἐσταύρωσαν οἱ Ἑβραῖοι, καὶ τὴν Κυριακὴν ἀνέστη καὶ διὰ τοῦτο τοὺς διδάσκω νὰ τιμοῦν τὴν ἡμέραν ὅπου διεφύλαξε καὶ ἐπροτίμησε ὁ Θεὸς νὰ τὴν τιμῶμεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι». Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀπολογίας του ταύτης ἦτο νὰ ἀφεθῆ ἐλευθερος καὶ νὰ κηρύττῃ ἐλευθερὸν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ¹⁵. Ὁ ὅσιος Συμεὼν, ὅστις εἰργάσθη διὰ τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ εἰς πολλὰς περιοχὰς τῆς τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος ὡς ἐθναπόστολος τῆς ἐλευθερίας τοῦ γένους, διακόσια ἔτη πρὸ τοῦ ἱερομάρτυρος καὶ ἰσαποστόλου Κοσμᾶ τοῦ Αἰταλοῦ, ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ τῇ 19 Ἀπριλίου 1594, ὅτε τελεῖται ἡ μνήμη αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν χρονικὴν ὡσαύτως περίοδον τῆς ἐν Εὐβοίᾳ τουρκοκρατίας, καὶ συγκεκριμένως κατὰ τὴν ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδα, ὡς κήρυξ τοῦ θείου λόγου ἐν τῇ νήσῳ τούτῃ εἰργάσθη καὶ ὁ ὅσιος Δαυὶδ ὁ ἐν Εὐβοίᾳ, καταγόμενος ἐκ τῆς Γαρδινίτσης τῆς Λοκρίδος, τὸ σημερινὸν Κυπαρίσσιον. Ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς ἐν Εὐβοίᾳ ὁμωνύμου μονῆς τοῦ ὁσίου Γέροντος, ὡς ἐκαλεῖτο ὁ ὅσιος Δαυὶδ ἐκ παιδικῆς ἀκόμῃ ἡλικίας διὰ τὴν μεγάλην φρόνησιν αὐτοῦ. Ὁ ὅσιος Δαυὶδ ἐκήρυξε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐνισχύων τοὺς ὑποδούλους χριστιανούς, οὐχὶ μόνον ἐν Εὐβοίᾳ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Σπέρσαν Ἑλλάδα καὶ τὴν Πελοπόννησον. Κηρύσσων δὲ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐφιλανθρωπεύετο ταυτοχρόνως πρὸς τοὺς πτωχοὺς χριστιανούς. Ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ περὶ τὸ τέλος τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος, ἢ δὲ μνήμη αὐτοῦ τελεῖται τῇ 1 Νοεμβρίου¹⁶.

Σημείωσις: Ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς εἰδικώτερον Ἱστορίας εἶναι ἀδιαφεύκτως γνωστὴ ἢ διὰ παντὸς τρόπου καὶ μέσου καταπίεσις τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς φραγκοκρατηθείσης Ἑλλάδος (1204 - 1566) πρὸς ὑποταγὴν αὐτῶν εἰς τὰς παπικὰς δοξασίας. Ὁ συνήθως βίαιος καὶ ἐξανγκαστικὸς προσηλυτισμὸς ὀρθοδόξων χρι-

στιανῶν κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον τῆς ἐν Εὐβοίᾳ λατινοκρατίας (1205-1470) ὑπὸ τῶν κηρύκων τοῦ παπισμοῦ, καθίσταται γνωστὸς, οὐχὶ μόνον ἐκ τῆς καταργήσεως τῶν ἐν τῇ νήσῳ ὀρθοδόξων ἐπισκοπῶν, ἀλλὰ παρεπιπτόντως καὶ ἐκ περιωθεισῆς ὁμολογίας πίστεως γυναικὸς τινος, Ζωῆς καλουμένης, ἀπὸ τοῦ Εὐρίπου, δηλαδὴ ἐκ Χαλκίδος, καὶ οὐχὶ ἀορίστως ἐκ τῆς νήσου Εὐρίπου, ἦτοι Εὐβοίας. Ἡ ὁμολογία αὕτη τῆς ὀρθοδόξου πίστεως εἶναι ἡ ἐπισφράγις τῆς ἐπιστροφῆς τῆς εὐσυνειδήτου ταύτης χριστιανῆς εἰς τὴν ὀρθοδόξιαν, ἐκ τῆς ὁποίας διὰ τῶν προσηλυτιστικῶν παπικῶν κηρυγμάτων ἀπεμακρύνθη αὕτη. Ἡ ὁμολογία πίστεως τῆς ἀπὸ τοῦ Εὐρίπου Ζωῆς, ἥτις ἐγένετο κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 1383 ἐνώπιον τοῦ τότε οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Νεῖλου (1379-1388) καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἱεράς Συνόδου, ἔχει ὡς ἐξῆς: «Ὁ Πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν κ.λ.π. (ἀκολουθεῖ τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως)· πρὸς τοῦτοις ἀποβάλλομαι τὴν παρὰ τῶν Λατίνων γενομένην προσθήκην ἐν τούτῳ τῷ ἁγίῳ συμβόλῳ τὴν λέγουσαν ὅτι, καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, πιστεύω γάρ, καὶ ὁμολογῶ, ὅτι ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἀποβάλλομαι δὲ καὶ πάντα τὰ ἔθιμα αὐτῶν καὶ τὴν πολιτείαν καὶ διαγωγὴν, ὅσα εἰσὶν ἔξω τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἀποστολικῆς καὶ τῆς νομοθεσίας τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων πατέρων καὶ στέργω καὶ φρονῶ πάντα, ὅσα φρονεῖ ἡ ἁγία Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ προσέρχομαι ὀλοφύχως τῷ παναγιωτάτῳ μου δεσπότῃ, τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχει καὶ τῇ περὶ αὐτὸν ἱεράῃ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ»¹⁷.

Ἄλλη εἰδήσις περὶ λατινικῶν διδασκῶν ἐν Εὐβοίᾳ, κατὰ τὴν ἐν αὐτῇ περίοδον τῆς τουρκοκρατίας, εἶναι ἡ ἀναφερομένη εἰς τὸν ἱησοῦτην ἱεραπόστολον Fr. Bracconnier, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης (1706) καὶ ἀργότερον ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν παπικῶν ἀποστολῶν τῆς Ἀνατολῆς. Οὗτος ἐπεσκέφθη καὶ τὴν Εὐβοίαν πρὸς σκοποὺς προσηλυτιστικῶν εἰς τὴν παπικὴν Ἐκκλησίαν. Εἰς τὴν Χαλκίδα ἔτυχε τῆς προστασίας τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας, καὶ ἀφοῦ παρέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας ἀνεχώρησε μετὰ τὴν ἐσφαλμένην βεβαίως ἐντύπωσιν ὅτι, (κατὰ τὰς ὀλίγας ἡμέρας, τὰς ὁποίας διέτριψεν ἐν Εὐβοίᾳ, ἔβλεπε καθ' ἑκάστην τὸν θερισμὸν νὰ αὐξάνῃ μέσα εἰς τὰς χεῖρας του). Δύο δὲ ἱησοῦται μοναχοὶ ἐδίδασκον τοὺς νέους ἐν Χαλκίδι εἰς τὸ οἶκημα ὅπου ἐστεγάζοντο. Παρὰ τὰς προσπάθειας ὅμας τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἱησοῦτῶν καὶ τὰς μεγαλοστομίας τοῦ Fr. Bracconnier περὶ ἐπιτυχίας τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ, αἱ προσηλυτιστικαὶ αὐταὶ προσπάθειαι πρὸς ἐκλατίνισιν τῶν Εὐβοέων ἀπέβησαν ἄκαρποι¹⁸. Πρὸς τοῦτοις, σημειωτέον ὅτι, ἤδη κατὰ

15. Χρυσοστόμου Θεμέλη Μητροπολίτου Μεσσηνίας, *Εὐβοϊκὴ Ἀγιολογία* (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Θεολογίας), Ἀθήναι 1982, σελ. 53-58, καὶ δὴ 55-57.

16. Χρυσοστόμου Θεμέλη Μητροπολίτου Μεσσηνίας, *Εὐβοϊκὴ Ἀγιολογία* (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Θεολογίας), Ἀθήναι 1982, σελ. 58-62, καὶ δὴ σελ. 61-62.

17. Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θεμέλη, Γραμματεὸς τῆς ἱεράς Συνόδου (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Ἡ ἱερά Μητρόπολις Εὐρίπου διὰ μέσου τῶν αἰώνων*, Ἀθήναι 1952, σελ. 17-18, καὶ 28-31. — Fr. Miklosich - Jos. Müller, *Acta et Diplomata, Vindobonae*, τόμος 2, σελ. 8-9.

18. Ἀποστόλου Βακαλοπούλου, *Ἱστορία τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ*, τόμος Γ', Θεσσαλονίκη 1968, σελ. 431, καὶ τόμος Δ', Θεσσαλονίκη 1973, σελ. 116. — Ὁρσκειντιχὴ καὶ Χριστιανικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμος Γ', Ἀθήναι 1938, στήλ. 1168.

τὸ ἔτος 1669 οἱ ἰησουῖται ἱδρυσαν ἐν Χαλκίδι σχολεῖον, ὑπὸ τὸ πρόσχημα μὲν ἐκπαιδεύσεως τῶν ἑλληνοπαίδων, κατ' οὐσίαν ὅμως πρὸς ἐκλατίνισιν αὐτῶν, χωρὶς νὰ ἐπιτύχουν τοῦ προσηλυτιστικοῦ τῶν σκοποῦ¹⁹. Εἶναι ἐπίσης ἀξιοσημείωτον τὸ γεγονός, ὅτι καὶ μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 καὶ τὴν σύστασιν τοῦ ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ κράτους, ἐνεφανίσθη ἐν Εὐβοίᾳ ὁ ἱερωμένος ἄγγλος προτεστάντης Samuel Sheridan Wilson, ὅστις κατὰ τὸ ἔτος 1839 ἐπρότεινε, εἰς βιβλίον του, λύσεις διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ προτεσταντισμοῦ ἐν Εὐβοίᾳ καὶ διὰ τὸν ἀποικισμὸν αὐτῆς ἀπὸ βρεττανοῦς²⁰!

Ἱεροκλήρυκες ἐν τῷ νομῷ Εὐβοίας ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔτη μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1922 ἀνασυστάσεως τῆς μητροπόλεως Καρυστίας καὶ Σκύρου.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, καὶ εὐθύς ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐφρόντισε διὰ τὴν θέσπισιν καὶ νομοθετικὴν ὑπὸ τῆς πολιτείας κατοχύρωσιν τοῦ θεσμοῦ τῶν εἰδικῶν ἱεροκλήρυκων, ὀλιγαριθμῶν ἀρχικῶς, ἔπειτα δὲ κεχωρισμένως δι' ἕκαστον νομόν, καὶ ἐν τέλει διὰ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ δι' ἕκαστην μητρόπολιν, μὲ ἀριθμὸν ἱεροκλήρυκων πέραν τοῦ ἑνός, καὶ ἔτι περισσοτέρων διὰ τὰς μεγάλας ἐκκλησιαστικὰς ἐπαρχίας, κατὰ τὴν σύγχρονον περὶ ἱεροκλήρυκων νομοθεσίαν. Εἶναι, ἐκ παραλλήλου, ἄξιον ἐξάρσεως τὸ γεγονός, ὅτι, ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀγῶνος τοῦ 1821, ὁ μινίστρος (ὑπουργός) τῆς θρησκείας ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης (Μεσσήνης) Ἰωσήφ διώρισε ἱεροκλήρυκα τὸν διδάσκαλον Καλλίνικον Καστόρηγην τὸν μετέπειτα «ἀρχιεπίσκοπον» Φθιώτιδος.

Εἰδικώτερον ἡ ἱερά Σύνοδος, μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1833 ἀνακήρυξιν τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ συγκεκριμένως τῇ 22 Αὐγούστου 1838, ἐξέδωκεν Ὁδηγίαν πρὸς τοὺς ἱεροκλήρυκας περὶ τῶν καθηκόντων καὶ ὑποχρεώσεων αὐτῶν, εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ὁποίων ἀναφέρεται ὅτι, «ἔργον τῶν διορισθέντων ἱεροκλήρυκων θέλει εἶναι τὸ περιοδεῦειν αὐτοὺς τὰς πόλεις, κώμας καὶ χωρία τῆς περιφέρειας, εἰς ἣν ἕκαστος αὐτῶν ὑπάρχει διορισμένος, καὶ διδάσκειν τοὺς λαοὺς κατὰ πάσας τὰς Κυριακάς, καὶ ἑορτάς, καὶ κατὰ τὰς ἐργασίμους ἡμέρας, ὅταν εἶναι δυνατὴ ἡ σύναξις τοῦ λαοῦ καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας». Διὰ δὲ τοῦ ἀπὸ 26 Ἰουνίου 1858 διατάγματος τοῦ Ὁθωνος «περὶ χρῆσιν τῶν ἱεροκλήρυκων», καθωρίσθη ὅπως οἱ ἱεροκλήρυκες κηρύττουν καὶ εἰς

τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς κρατούμενους, ὅπου ὑπῆρχον τοιαῦτα, καὶ ὅπως ὑποβάλλουν ἔκθεσιν περὶ τῆς κηρυγματικῆς αὐτῶν δραστηριότητος, ὡς καὶ «περὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῶν κατοίκων τῶν μερῶν», ὅπου οὗτοι περιώδευσαν καὶ ἐκήρυξαν²¹.

Ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1833, διὰ τοῦ βασιλικοῦ διατάγματος τῆς 3 Ἀπριλίου, διαίρέσεως τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος εἰς δέκα νομούς, ἡ νῆσος Εὐβοία ἀπετέλεσεν ἴδιον ὁμώνυμον νομόν. Διὰ δὲ τοῦ νόμου Σ' τῆς 9 Ἰουλίου 1852, «περὶ ἐπισκοπῶν καὶ ἐπισκόπων καὶ περὶ τοῦ ὑπὸ τοὺς ἐπισκόπους τελοῦντος κλήρου», ἐν τῷ νομῷ Εὐβοίας καθωρίσθησαν νόμῳ αἱ προϋπάρχουσαι δύο ἐπισκοπαί, ἧτοι ἡ ἐπισκοπὴ Χαλκίδος, περιλαμβάνουσα τὰς ἐπαρχίας Χαλκίδος καὶ Ξηροχωρίου, μὲ τὰς νήσους Σκιάθου, Σκόπελον καὶ Ἀλόνησον, καὶ ἡ ἐπισκοπὴ Καρυστίας περιλαμβάνουσα τὴν ὁμώνυμον ἐπαρχίαν καὶ τὴν νῆσον Σκύρον²². Κατ' ἀκολούθια τῶν ἀνωτέρω, οἱ διορισθέντες ἱεροκλήρυκες τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, ἀπὸ τῆς ἀπελευθέρωσιν ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ μέχρι τῆς θεσπίσεως διορισμοῦ ἱεροκλήρυκων παρ' ἕκαστην μητρόπολιν, ἡ μᾶλλον, μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1922 ἀνασυστάσεως τῆς μητροπόλεως Καρυστίας καὶ Σκύρου, ἐκήρυττον τὸν θεῖον λόγον εἰς τὰς προαναφερθείσας δύο ἐκκλησιαστικὰς ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, ἧτοι Χαλκίδος καὶ Καρυστίας, συμπεριλαμβανομένων εἰς αὐτάς καὶ τῶν Βορείων Σποράδων νήσων, μετὰ τῆς νήσου Σκύ-

21. Ἀρχιμ. Στεφάνου Γιαννοπούλου, *Συλλογὴ τῶν Ἐγκυκλίων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*, Ἀθῆναι 1901, σελ. 349-365. — Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως Πολυκάρπου (Συνουδινού), *Οἱ ἱεροκλήρυκες ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος*, ἐν *Θεολογία*, τόμος ΙΑ' (1933), σελ. 97-105. — Τοῦ αὐτοῦ (Μεσσηνίας), *Ἱεροκλήρυξ*, ἐν *Θρησκευτικῇ καὶ Χριστιανικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ*, τόμος Γ', Ἀθῆναι 1938, στήλ. 1236-1238. — Ἀρχιμ. Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, *Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*, τόμος Α', Ἀθῆναι 1920, σελ. 324. — Κων. Ἀθανασιάδου, *Ἱεροκλήρυξ*, ἐν *Θρησκευτικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ*, τόμος 6, Ἀθῆναι 1965, στήλ. 812-813. — Πρβλ. καὶ τὴν περὶ ἱεροκλήρυκων ποικίλην νομοθεσίαν, ὡς καὶ τὰς σχετικὰς δι' Ἐγκυκλίων ἀποφάσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περὶ τῶν ἱεροκλήρυκων ἐν αὐτῇ. (Ἐπιμελεῖται Ἀρχιμ. Χρυσόστομου Θέμελη, Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου — νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας, *Αἱ Συνδικαὶ Ἐγκυκλίαι*, τόμος Α' (1901-1933), Ἀθῆναι 1955, σελ. 712-713 ἐν λέξει ἱεροκλήρυκες, καὶ σελ. 714 ἐν λέξει κήρυγμα θεῖον, καὶ τόμος Β' (1934-1956), Ἀθῆναι 1956, σελ. 904 ἐν λέξει ἱεροκλήρυκες, καὶ σελ. 906 ἐν λέξει κήρυγμα θεῖον).

22. Ἀρχιμ. Στεφάνου Γιαννοπούλου, *Συλλογὴ τῶν Ἐγκυκλίων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*, Ἀθῆναι 1901, σελ. 56.

19. Κωνσταντίνου Γουναροπούλου, *Ἱστορία τῆς νήσου Εὐβοίας*, Θεσσαλονίκη 1930, σελ. 82.

20. Γιάννη Γκίκα, *Ἐνας ἄγγλος ἱεραπόστολος στὴ μετεπαναστατικὴ Εὐβοία*, ἐν *Ἀρχεῖον Εὐβοϊκῶν Μελετῶν*, τόμος ΙΔ', Ἀθῆναι 1968, σελ. 87-112.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΙΣ ΤΗΣ Β' ΠΡΟΣΥΝΟΔΙΚΗΣ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΔΙΑΣΚΕΨΕΩΣ

Όπως είναι γνωστόν, από 3 μέχρι 12 Σεπτεμβρίου συνήλθε στο Όρθόδοξο Πατριαρχικό Κέντρο του Σαμπεζύ στη Γενεύη, υπό την προεδρία του εκπροσώπου του Οικουμενικού Πατριαρχείου Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκηδόνας κ. Μελίτωνος, ή Β' Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις, ή οποία υπήρξε πράγματι γεγονός μεγάλης σημασίας. Αντιπροσωπείες από όλες τις Όρθόδοξες Έκκλησίες, που συμμετέσχον σ' αυτήν*, επεξεργάσθησαν θέματα, σχετιζόμενα άμεσα με τη θρησκευτική ζωή του ορθόδοξου λαού, στα όποια τον τελικό αποφασιστικό λόγο θα έχει ή μέλλουσα να συνέλθει «έν καιρῶ» Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Όρθοδοξίας. Τα θέματα της ήμερησίας διατάξεως, επιλεγμένα από τα δέκα θέματα, που έχει προσδιορίσει ή Α' Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις τὸ 1976, ήσαν: α) ή μελέτη για τον άκριθέστερο τρόπο καθορισμοῦ του έορτασμοῦ του Πάσχα με βάση τις κανονικές αποφάσεις της Α' Οικουμενικής Συνόδου και των συγχρόνων δεδομένων της αστρονομικής επιστήμης (έκρινή ίσημερία, πανσέληνος), β) ή εξέταση των κωλυμάτων γάμου και γ) ή αναπροσαρμογή των έκκλησιαστικών διατάξεων για την νηστεία, σύμφωνα προς τις απαιτήσεις της συγχρόνου εποχής.

Η Αντιπροσωπεία μας, της οποίας είχα την τιμή να ήγηθῶ, προετοιμασμένη άτομικά και συλλογικά με επιμέλεια, σύμφωνα και με τις γενικής φύσεως οδηγίες

* Την Έκκλησία της Ελλάδος αντιπροσώπευσαν, κατόπιν Συνοδικής απόφασεως, οί Μητροπολίται Κίτρους Βαρνάβας, Περιστερίου Χρυσόστομος και Νικοπόλεως και Πρεβέζης Μελέτιος, με συμβούλους τους Καθηγητάς Ιωάννην Καλογήρου και Βλάσιον Φειδάν.

ρου. Ός προς την σημερινήν μητρόπολιν Καρυστίας δέον να σημειωθῆ, ότι αυτή κατά τα έτη 1842-1852 και 1899-1922 είχε συγχωνευθῆ μετά της έκκλησιαστικής έπαρχίας Χαλκίδος²³.

Ειδικότερον, οί νόμοι διορισμένοι κληρικοί ιεροκήρυκες έν Εύβοία μετά την Έθνικήν παλιγγενεσίαν μέχρι σήμερα, άπαρτίζουν τον έξῆς κατάλογον, κατά τὸ μάλλον πλήρη.

(Συνεχίζεται)

† Ο Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

23. Αρχιμ. Χρυσόστομου Θέμελη, Αρχιεραματώως της Ιερῆς Συνόδου (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), Η Ιερά Μητρόπολις Καρύστου διά μέσον των αιώνων (άνάτυπον έν της Θεολογίας), Αθήναι 1955, σελ. 12-14.

του Πρέδρου της Ι. Συνόδου Μακ. Αρχιεπισκόπου Αθηνών κ. Σεραφεΐμ, αντιμετώπισε τα θέματα στη σταθερή βάση της ορθόδοξου παραδόσεως και με την επιβαλλόμενη σε μιὰ τέτοια ιερή υπόθεση ύπευθυνότητα. Τόσο στη διαδικασία, όσο και στο έργο των Εδικών Επιτροπών και της Ολομελείας διεδραμάτισε, κατά γενική άναγνώρισι, ένεργό ρόλο και συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στη διαμόρφωσι του γενικότερου πλαισίου των αποφάσεων της Διασκέψεως, σε συνεργασία φυσικά με την Αντιπροσωπεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου και τις Αντιπροσωπείες και των άλλων Όρθόδοξων Έκκλησιών.

* * *

Οί αποφάσεις αυτής της Προσυνοδικής Πανορθόδοξου Διασκέψεως στα θέματα της ήμερησίας διατάξεως αντικατοπτρίζουν με σαφήνεια τον σύγχρονο προβληματισμό της Όρθόδοξου Έκκλησίας, όπως διαπιστώνεται από τις επόμενες παρατηρήσεις.

1. Ός προς τον τρόπο άκριθέστερου καθορισμοῦ του έορτασμοῦ του Πάσχα με βάση τα κριτήρια της αστρονομικής επιστήμης και τις αποφάσεις της Α' Οικουμενικής Συνόδου, ή Προσυνοδική Διάσκεψις έκρινε ότι, παρά την ορθότητα των αστρονομικών παρατηρήσεων και την πιθανή δυνατότητα έναρμονισέως τους προς τὸ διαμορφωμένο λειτουργικό έτος, πρό της λήψεως οποιασδήποτε αποφάσεως θα πρέπει, έκτος από την βεβαιότητα τηρήσεως των κανονικών διατάξεων, να υπάρχει κατάλληλη προετοιμασία του πληρώματος, για να άποφευχθῶν σγίματα και συγκρούσεις στις κατά τόπους Έκκλησίες. Η πικρή έμπειρία από τή μεταβολή του ήμερολογίου τὸ 1923 και ή μέχρι σήμερα διατήρησις του παλαιού ήμερολογίου από πολλές Όρθόδοξες Έκκλησίες (Ιεροσολύμων, Ρωσίας, Σερβίας, Γεωργίας) δέν ήσαν δυνατόν να άγνοηθῶν, όπως δέν παραθεωρήθησαν έσωτερικά σχίσματα σε διάφορες Έκκλησίες (Ρουμανίας, Ελλάδα κ.ά.).

2. Η αναθεώρησις των κωλυμάτων γάμου αντιμετώπισθη με βάση τις κανονικές διατάξεις και τις σύγχρονες τάσεις της Πολιτειακής νομοθεσίας. Έτσι, ή απόφασις της Προσυνοδικής Διασκέψεως δέχθηκε την έφαρμογή της έκκλησιαστικής οικονομίας και την ένοποίησι σε πανορθόδοξο βάση των κανονικών κριτηρίων για την άσκησι της, εξουσιοδότησε δέ κάθε τοπική Έκκλησία να ρυθμίζει σύμφωνα με τις ανάγκες της διάφορα κατά περίπτωση σχετικά θέματα, χωρίς όμως να υπερβαίνει και τα όρια της άκρας έκκλησιαστικής οικονομίας.

3. Η αναπροσαρμογή των περι νηστείας διατάξεων αντιμετώπισθη με εξαίρετική περίσκεψι στα πλαίσια της ορθόδοξου παραδόσεως και με σαφήνεια ως προς τα κριτήρια και την κανονική ύποδομή. Η Έπιτροπή της

Προσυνοδικής Διασκέψεως τόνισε την ανάγκη τηρήσεως, ως έχουν, των περι γηστείας κανονικών διατάξεων, με την δυνατότητα έκτεταμένης ασκήσεως οικονομίας σύμφωνα προς τις ιδιαίτερες συνθήκες και ανάγκες των κατὰ τόπους Έκκλησιών. Ώστόσο, τελικά αποφασίσθηκε ή αναπομπή του θέματος για πληρέστερη μελέτη της σχετικής κανονικής παραδόσεως και επανεξέτασή του από μελλοντική Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη.

Αν στα θέματα αυτά συμπεριληφθεί και ή απόφασις επί αιτήματος της Έκκλησίας της Βουλγαρίας σχετικά με τη χειροτονία επισκόπων από κληρικούς ή μοναχούς, που δέν έχουν λάβει το μεγάλο μοναχικό σχήμα, τότε γίνεται κατανοητό, ότι ή Προσυνοδική Διάσκεψις έλαβε για όλα τα θέματα συγκεκριμένες αποφάσεις με ύπευθυνότητα και ειλικρίνεια.

* * *

Έν τούτοις, μερικοί μίλησαν για άποτυχία της Β' Προσυνοδικής Πανορθόδοξης Διασκέψεως ή για διστακτικότητα ώρισμένων Άντιπροσωπειών μπροστά στα σύγχρονα προβλήματα της Όρθοδοξίας, χωρίς να λείψουν, προς ένισχυσι των θέσεών τους, και άλλου είδους άπαραδέκτες έρμηνείες. Άντιπαρερχόμενοι, ότι δέν έχει άμεση σχέση με την ουσία του θέματος, θεωρούμε αναγκαίο να κάμουμε στο σημείο αυτό μερικές χρήσιμες διευκρινήσεις:

α) Όποιαδήποτε απόφασις οποιασδήποτε Προσυνοδικής Διασκέψεως δέν μπορεί να έχει άμεση εφαρμογή, αφού οι αποφάσεις αυτές, όπως ήδη σαφώς καθορίσθηκε, είναι άπλές προτάσεις προς την Άγία και Μεγάλη Σύνοδο, ή οποία κατόπιν μελέτης του σχετικού φακέλου και πολυπλεύρων έκτιμήσεων θα αποφανθεί τελικά.

β) Η μέλλουσα να συνέλθει Άγία και Μεγάλη Σύνοδος δέν δεσμεύεται από τις προτάσεις των Προσυνοδικών Διασκέψεων για τις αποφάσεις της στα διάφορα θέματα, είναι δέ τούτο ένας επί πλέον λόγος που δέν πρέπει να έχει δημιουργηθεί κατάστασις από μερική εφαρμογή τους εκ μέρους τοπικών Έκκλησιών.

γ) Η αρχή της δημοφιλίας, που κρίνεται αναγκαία στην περίοδο της προετοιμασίας των θεμάτων δια των Προσυνοδικών Διασκέψεων, δέν μπορεί να στηριχθή σε εισηγήσεις, οι οποίες τροποποιούν βασικές μέχρι σήμερα αρχές της κανονικής έκκλησιαστικής παραδόσεως ή αποκλίνουν απ' αυτές.

Με βάση λοιπόν τις πιο πάνω σκέψεις θα μπορούσαμε άδίστακτα να υποστηρίξουμε, ότι ή Β' Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψις υπήρξε πράγματι σταθμός στην ορθόδοξη αυτοσυνειδησία. Η γνώμη αυτή θεμελιώνεται σε δύο κυρίως γεγονότα: α) στη συνειδητοποίηση της ανάγκης να ληφθούν συγκεκριμένες προσυνοδικές αποφάσεις, έναρμυνοσιμένες προς τους έσρους κανόνες και την έκκλησιαστική μας παράδοσι, ώστε να προετοιμασθεί το έργο της Άγίας και Μεγάλης Συνόδου και β) στην προβληματική, που προκαλεί κάθε τάσις για λήψι αποφάσεων χωρίς την προγενέστερη προετοιμασία του πληρώματος της Έκκλησίας.

Τα έν λόγω στοιχεία έδέσποσαν χαρακτηριστικά σ' όλη τη διάρκεια των εργασιών της Β' Προσυνοδικής Πανορθόδοξης Διασκέψεως, στις όποιες κυριαρχούσε ή αυτοσυνειδησία των Άντιπροσωπειών, ότι έπρεπε να εκφράζουν τη συνείδησι του ορθόδοξου πληρώματος και να μην αυτονομείται ή Ίεραρχία σε εύαισθητα θέματα για το λαό. Το καθολικό αυτό συνείσθημα, ανεξάρτητα από το ποιά περιεχόμενο δίνει κανείς στον όρο «πλήρωμα» της Έκκλησίας, προβλήθηκε από όλες τις Άντιπροσωπείες ως το άπαραίτητο κριτήριο για την λήψι οποιασδήποτε αποφάσεως. Η αρχή αυτή, που ανά τους αιώνες κρατεί στην Όρθόδοξη Έκκλησία, ρίπτει μεγάλο μέρος του βάρους της αποφασιστικής αξίας κάθε διορθόδοξου και διεκκλησιαστικής πρωτοβουλίας στο έκκλησιαστικό πλήρωμα, φυσικά δέ κατά πρώτο λόγο σ' εκείνο που βρίσκεται: σε συνειδητή σχέση με την Έκκλησία και ζει την μυστηριακή και ευχαριστιακή ζωή της, το φρόνημα του όποιου δέν μπορεί να παραθεωρείται ακίνδυνα από τις οριζόμενες για κάθε περίπτωση Άντιπροσωπείες Ίεραρχών και Θεολόγων, χωρίς τούτο να συνεπάγεται αποκλεισμό του ένδιαφέροντος και για το φρόνημα εκείνων, που έχουν χαλαρότερη σχέση με την καθόλου έκκλησιαστική ζωή.

Τί θα συνέβαινε λ.χ. αν ή Προσυνοδική Διάσκεψις αποφάσιζε με σπουδή την προσαρμογή του Πασχαλίου στα σύγχρονα άστρονομικά δεδομένα και ή απόφασις αυτή δέν γινόταν δεκτή ή διαρρούσε το πλήρωμα μιας ή και περισσοτέρων Έκκλησιών; Η τί θα ώφελοΰσε απόφασις για την μερική ή όλική κατάργησι νηστειών, αφού μιá τέτοια απόφασις θα ήταν ξένη προς την ορθόδοξη παράδοσι και θα δημιουργούσε αναμφίβολα σκανδαλισμό και ευρύτερες ή περιωρισμένες αντιδράσεις στο πλήρωμα ή σε ζωτικό μέρος του πληρώματος της Έκκλησίας; Ώστόσο, και αν αυτά μπορούσαν να γίνουν, ποιά το όφελος της Έκκλησίας από τέτοιες αποφάσεις, οι όποιες δέν είναι δυνατόν να έχουν πανορθόδοξη εφαρμογή; Δέν θα οδηγούσαν τέτοιες αποφάσεις σε θαύτερη διαφοροποίηση των Όρθόδοξων Αυτόκεφάλων Έκκλησιών και δέν θα αίσθητοποιούσαν σαφέστερα κάποια άποδυναμωσι των αίσθητων στοιχείων της ένότητος της Όρθοδοξίας;

Με την σωρεία αυτή των έρωτημάτων ή σπουδή στη λήψι δεσμευτικών αποφάσεων θα έσημκινε άδιαφορία για το κύρος των ίδιων των αποφάσεων ή άσκηση προσπάθεια αποδείξεως των συγχρόνων αποφασιστικών δυνατοτήτων της Όρθοδοξίας. Η Όρθοδοξία δέν έχει ανάγκη να προχωρεί σε αποφάσεις για τις αποφάσεις και δέν χρειάζεται να αποδείξει έαυτήν. Η ένότητά της και ή έκκλησιαστική παρουσία της αποδεικνύουν την ταυτότητα της αυτοσυνειδησίας της, όπως αυτή δίδνεται στο λαό.

* * *

Έτσι, από ένα τέτοιο κρυστάλλινο πρίσμα βλέποντες τα πράγματα, θα ήταν φρονοΰμε, τουλάχιστον άστοχο να χαρακτηρίσουμε άποτυχημένη τη Β' Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη. Άντίθετα μάλλον. Η Β' Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψις με τις σωστές και συνετές αποφάσεις της, οι όποιες μπορεί, από διαφορετι-

Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΛΗΡΩΜΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

«Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε εἰ μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον νόμον πεπλήρωκεν. τὸ γὰρ οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ ἀνακεφαλαιοῦται, [ἐν τῷ] ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται· πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη»¹. ὁ τῶν «ἔθνῶν Ἀπόστολος»² ἐν τῇ παραγράφῳ ταύτῃ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ὑψίστου ἡμῶν χρέους πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης ὡς κοινωνικοῦ καθήκοντος. Ἐν τῇ περικοπῇ ταύτῃ ὁ ἐρμηνευτὴς ἀντιμετωπίζει πληθὺν ὄλην δυσχερεῶν ἀναγομένων ἐν τῇ λεξιλογίᾳ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, ἃς δὲν δύναται τις νὰ εὐελπιστῇ ὅτι θὰ λύσῃ μετὰ θεοαϊότητος, παρὰ τὴν ἐπικουρίαν τῆς παραλλήλου παραγράφου Γ α λ ά τ α ς, 5,14 ἐξ. Ἡ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν παράγραφος συνιστᾷ τὰ καθήκοντα τῆς χριστιανικῆς ζωῆς καθόλου³ τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν κοινωνικὴν ἢ πολιτικὴν δικαιοσύνην, περὶ ἧς κυρίως ὁ Ἀπόστολος ὁμιλεῖ ἐνταῦθα. Ἐν τῷ Π' κεφαλαίῳ τῆς πρὸς Ρωμαιοὺς ἐπιστολῆς ὑπὸ τοῦ Παύλου ἐξετάζονται τέσσαρες ἐν ὅλῳ ὄψεις τῆς κοινωνικῆς ἢ πολιτικῆς δικαιοσύνης. α) Ὁ Ἀπόστολος ὁμιλεῖ περὶ τῆς

ὑποχρέωσης τῆς ὑπακοῆς τοῦ χριστιανοῦ εἰς τὰς ὑπερχούσας ἐξουσίας, ἧτις χαρακτηρίζεται διὰ τῶν λέξεων: ἐξουσία, ὑποτάσσω (Ρωμαιοὺς, 13, 1-5). β) Περὶ τοῦ καθήκοντος τῆς πληρωμῆς τῶν φόρων πρὸς τὴν Πολιτείαν τοῦ χριστιανοῦ, ὅπερ χαρακτηρίζεται διὰ τῶν λέξεων: φόρον, φορεῖ, φόβος (Ρωμαιοὺς, 13, 6-7). γ) Περὶ τοῦ καθήκοντος τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης ὡς κοινωνικοῦ τοιοῦτου (Ρωμαιοὺς, 13, 8-10) καὶ δ) Περὶ τῆς ἐγγύτητος τοῦ τέλους, ἧτις δέον ὅπως ἀποδοῖ κίνητρον πρὸς χριστιανικὴν τελειότητα (Ρωμαιοὺς, 13, 11-14).

Ὁ Ἀπόστολος παραγγέλλει ἐν ἀρχῇ τοῦ Π' κεφαλαίου τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς τοῖς χριστιανοῖς, τελοῦσι τότε ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ρώμης, ὅπως ἀποδίδωσιν εἰς τὸν Καίσαρα ἕκαστο μόνον, ὅπερ ἀνήκει εἰς αὐτόν, τούτεστι τοὺς φόρους, τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπακοήν: «ἀποδοτε πᾶσιν τὰς ὀφειλάς, τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν φόβον τὸν φόβον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμὴν»⁴. Ἐπὶ τῆς ὑποχρέωσης ταύτης τῶν χριστιανῶν ἐκφράζει τὴν γενικὴν ἀρχὴν τῆς δικαιοσύνης. Ὁ χριστιανὸς πάσῃ θυσίᾳ, δέον ὅπως ἐξοφλῇ τὴν ἔγκλην τοῦ κράτους ὑποχρέωσιν αὐτοῦ πληρωμῆς τῶν φόρων. Τὸ ἀπόλυτον τῆς διατυπώσεως — ἡ διπλῆ ἀρνησις καὶ ἡ προστακτικὴ τοῦ ἐνεστώτος — δεικνύει οὐ μόνον τὴν ὀλιγωρίαν τῆς ἐξοφλήσεως τῆς ἔγκλην τοῦ Κράτους ὀφειλῆς, ἀλλὰ κυρίως τὴν μὴ ἐκτιμηθεῖσαν ποιότητα τοῦ πιστωτοῦ. Διὰ τοῦτο συνιστᾷ τοῖς πᾶσιν, ἀνωτέροις καὶ μὴ, χριστιανοῖς ἢ ἔθνηκοις: «μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε»⁵. Γνήσιος καὶ ἀληθὴς χριστιανὸς θεωρεῖται ὁ ἐξοφλῶν ὀλοσχερῶς πᾶν τὸ ὀφειλόμενον ὑπ' αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ὑπάρχει ἐν χρέος αἰώνιον, ἄσθεστον, οὐτινος οὐδεὶς ἐπιτρέπεται ποτε ὅπως ἀπαλλάσσεται, τὸ ὅποιον ὀφείλει πάντοτε ἀδιακόπως ὅπως ἐκτελεῖ εἰς πᾶσαν στιγμὴν καὶ εἰς πάσας τὰς περιστάσεις, τὸ χρέος δὲ τοῦτο καὶ ἡ ὀφειλὴ εἶναι ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη: «εἰ μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν»⁶.

Ἡ ἐξέλιξις τῆς σκέψεως διακρίνουσα τὰς ἔγκλην τῶν Ρωμαίων ὑπαλλήλων ὑποχρεώσεις, ἀπὸ τὰς τῶν ἡθικῶν

κὴ ἄποψι: κρινόμενες, νὰ μὴν ἱκανοποιοῦν σὲ εὐρεία ἔκτασι: τὸ σήμερον, ἀλλὰ πάντως δὲν ναρκωθετοῦν τὸ αἴριο, ἔδωσε στὴν ἀγωνιώδη ἐποχὴ μας ἕνα ἀνανεωμένο μήνυμα πίστεως στὴν ἀκατάλυτη ὀρθόδοξη παράδοσι, ποὺ δὲν διακρίνεται, ὅπως θέλει: κάποιο πρόσφατο σοφιστικὸ ἐφεύρημα, σὲ νεκρὴ καὶ ζῶσα, ἀλλὰ εἶναι μία, ὑπέρχρονη, δυναμικὴ πάντοτε καὶ ἀσφαλὴς. Διακήρυξε ἔμπρακτα τὴν ὀρθόδοξη ἐκκλησιαστικὴ ἐπιταγή, ὅτι ἀπὸ τέτοιαις φύσεως ἐνέργειαι, δὲν μπορεῖ νὰ ἀπουσιάζει ἡ πνοὴ τῆς συμμετοχῆς τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, κατὰ πού, ἵπως ἐπηρέασε τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν, θὰ συνεχίσει νὰ ἐπηρεάζει: καὶ τὸ μέλλον. Διαφύλαξε, τέλος, τὴν ἐσωτερικὴ ἐνότητα τῶν κατὰ τόπους ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ποὺ ἐκινδύνευε νὰ διασαλευθεῖ, καὶ ἐπιθεδαίωσε τὴν διορθόδοξη ἐνότητα, ποὺ, παρὰ τίς διατυπωθεῖσες διάφορες ἀπόψεις, ἐκφράσθηκε καθαρὰ στὴν τελικὰ κρατήσασα ἀπόλυτη ὁμοφωνία. Ἀποτελεῖ τιμὴ γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἡ ἀναγνωρισμένη συμβολὴ τῆς σὲ δὲ, σχετικὰ ἐπιτελεσθῆ γιὰ τὸ καλὸ τῆς ὀρθοδόξιας.

† Ὁ Κίτρον ΒΑΡΝΑΒΑΣ

4. Ρωμαιοὺς, 13,7. Βλ. καὶ Ἀρχιμανδρίτου Ἀντωνίου Γ. Κόμπου, Θεολογικὴ καὶ Κοσμικὴ Ἐξουσία κατὰ τὴν Καινὴν Διαθήκην, σελ. 76 ἐξ., Ἀθήναι, 1969.

5. Ρωμαιοὺς, 13,8.

6. Ὁλόκληρον τὸ δικαστικὸν κείμενον (ὀφειλή, στίχος 7. ἐντολή, στίχος 9. νόμος, στίχοι 8,10) προτρέπει νὰ ἀφομοιοῖ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς ἀγάπης πρὸς μίαν ἐπίσημον συνθήκην ὑπογραφεῖσαν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς εισόδου ἐν τῇ κοινότητι τῆς Καινῆς Διαθήκης. Βλ. Ed. Cuq, Manuel des Institutions Juridiques des Romains, Paris, 1928, σελ. 412.

καθηκόντων, αΐτινες εκτίθενται ἐν τῷ Δεκαλόγῳ⁷ καὶ ὡς ἐπικαλεῖται ἐν προκειμένῳ, ὑποδεικνύει ὅτι ἡ ἀγάπη αὕτη ἀπευθύνεται πρὸς ἄλλα μέλη τῆς χριστιανικῆς κοινότητος. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν κανονικὴν σημασίαν τῆς φράσεως «ἀλλήλους ἀγαπᾶν» ἥτις σημαίνει: τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην, ἀδύνατον οὖσαν μετὰ τῶν ἐθνικῶν ἢ τῶν ἐχθρῶν. Ἄλλ' ἢ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ στίχου 8 λέξις μ η δ ε ν ι κέκτηται παγκόσμιον σημασίαν, ὁ δὲ Ἀπόστολος ἐμμέσως ὑποκαθιστᾷ τὴν φράσιν «τὸν ἕτερον», οὐχὶ ὀλιγώτερον ἀόριστον τῆς λέξεως ἀ λ λ ἡ λ ο υ ς, ὥστε ἡ λέξις π λ η σ ί ο ν τοῦ Λευϊτικοῦ 19,18 δύναται προσέτι νὰ διατηρῇ τὴν πρωτότυπον αὐτῆς σημασίαν τοῦ π λ η σ ί ο ν, δηλαδή τοῦ ἀδελφοῦ ὡς ἐν τῷ στίχῳ 9, ἥτις ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ κέκτηται παγκόσμιον χριστιανικὴν τοιαύτην. Κατὰ τὴν σταθερὰν διδασκαλίαν τοῦ Παύλου οἱ πιστοὶ εἶναι οἱ πρώτοι πιστωταὶ τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης, ἥτις ἐκτείνεται πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἀπέναντι τῶν ὁποίων τὸ χρέος τοῦτο δέον ὅπως πάντοτε ἐκπληρῶται.⁸ Διατί; Διότι ἡ ἐκτέλεσις τοῦ θεμελιώδους τούτου καθήκοντος τῆς πρὸς τοὺς συνανθρώπους ἡμῶν ἀγάπης, ἀποκαλύπτει: ἄνθρωπον ἐνάρετον καὶ κατὰ πάντα ὠλοκληρωμένον. Οὕτω τοῦλάχιστον θὰ ἐξεφράζετο πᾶς τις σήμερον. Ἄλλ' ὁ Ἀπόστολος ἐκφράζεται ὡς εἰς Ἰουδαίος: «ὁ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον νόμον πεπλήρωκεν»⁹. Ἡ ἀπουσία τοῦ ἄρθρου πρὸ τῆς λέξεως γ ὀ μ ο ν ἀποκλείει διαρρήδη τὸν μωσαϊκὸν τοιοῦτον, πρόκειται δὲ περὶ κανόνος ζωῆς, τῆς ἀρχῆς τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς. Ἡ μετοχὴ ἐνεστώτος ὁ ἀ γ α π ῶ ν ἀνακαλεῖ ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ πιστοῦ, ἐκδηλοῦντος δι' ἔργων συγκεκριμένων τὴν φιλοστοργίαν αὐτοῦ πρὸς τὸν πλησίον, τὰς ἀποδομιμένας υπηρεσίας, τεκμήρια τοῦ σέβασμοῦ κ.λπ. Ὅθεν ἡ τοιαύτη πρακτικὴ ὁδηγία, οὐ μόνον ἀποτελεῖ ἀπλῶς τὴν τήρησιν τῆς ἐντολῆς¹⁰, ἣν ὁ Ἀπόστολος δὲν παραθέτει εἰσέτι, ἀλλὰ συμπλήρωσιν τοῦ νόμου. Τὸ ρῆμα π λ η ρ ο ῦ ν¹¹ ἰσχυρότερον ὢν τῶν ρημάτων π ο ι ε ῖ ν¹² καὶ π ρ ᾶ τ τ ε ι ν¹³, περιλαμβάνει τὴν ἔγνωσιν τῆς ὀλοσχεροῦς ἐκπληρώσεως καὶ τελειώσεως καὶ συμπληρώσεως. Ὁ παρακείμενος ἐναυθθα ἔχει σημασίαν ἐνεστώτος, σημαίνει δὲ ὅτι ὁ νόμος εἶναι

πλήρως ἱκανοποιητικὸς διὰ τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης. Συνεπῶς, ὁ φιλόανθρωπος εἶναι ὁ ἐνάρετος χριστιανὸς ἢ ὁ τέλειος τοιοῦτος, διότι προσηρμόσθη τελείως πρὸς τὸν εὐαγγελικὸν νόμον ἢ πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς νέας ἠθικῆς, ἥτις ὀρίζεται διὰ τῆς ἀγάπης¹⁴.

Αὕτη εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ Ὄρου τοῦ Κυρίου Διδασκαλία καὶ ἡ τῶν Συνοπτικῶν καθόλου τοιαύτη, ἥτις ὑπσχέται τὴν αἰώνιον ζωὴν, εἰς ὄντινα ἀγαπᾶ καὶ βοηθεῖ τὸν πλησίον αὐτοῦ. Ὁ Παῦλος συνεπῶς ἀναφέρεται ἐναυθθα εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου γνωστοτάτην οὖσαν εἰς ὀλόκληρον τὴν κοινότητα. Ἐγυεῦθεν ἔγνωσε πᾶς τις διατί ὁ Ἀπόστολος ἐν τῇ ἀκριβεῖ θεολογικῇ διατυπώσει παραλείπει τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην ἐν αὐτῇ τῇ ἐκπληρώσει τοῦ Νόμου. Ἡ Εὐαγγελικὴ Κατήχησις, ἀφ' ἐνός μὲν, ἡγοῦτο τοσοῦτον στενωπὸς πρὸς τὰς δύο ἀγάπας, ἥτοι τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, ὥστε περιελάμβανε κατ' ἀνάγκην τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην ὅτε ὠμίλει περὶ τῆς ἀγάπης διὰ τὸν Θεὸν καὶ δὲν ἐγγόει τὴν αὐθεντικὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον, ἥτις δὲν εἶναι ἔκφρασις τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Κύριον, ἀφ' ἑτέρου δέ, ὀλόκληρον τὸ ἠθικὸν μέρος τῆς πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολῆς ἐμπνέεται ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῆς παραγράφου Ρ ω μ α ῖ ο υ ς, 12, 1-2: «Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρῶν τοῦ Θεοῦ, παραστήσατε τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν ἁγίαν τῷ Θεῷ εὐάρεστον, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοός, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον». Μετὰ τὴν ἐξήμνησιν ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου τῆς δωρεᾶν ἀγάπης καὶ εὐσπλαγγχίας τοῦ Θεοῦ¹⁵, ὁ Παῦλος ἔγνωσε σύνολον τὴν χριστιανικὴν ζωὴν ὡς θυσίαν εὐχαριστίας: «Παραστήσατε τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν ἁγίαν τῷ Θεῷ εὐάρεστον»¹⁶. Ἡ λ α τ ρ ε ῖ α αὕτη συνίσταται ἐν τῇ λειτουργίᾳ ἢ τῇ ἀσκήσει τῆς ἀρετῆς τῆς ὑπακοῆς, τῆς ταπεινότητος, τῆς ὑπομονῆς καὶ πρὸ πάντων τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης. Ἡ πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ἀγάπη συνιστᾷ τὸ προνομιούχον ἐκεῖνο μέσον, δι' οὗ ἄκρως εὐχαριστεῖ τις τὸν Κύριον τῆς ἀγάπης, καὶ τὸ ὅποιον κυφορεῖ ἢ εὐγνωμοσύνη, ἥτις εἶναι τὸ ἄρωμα αὐτῆς ταύτης τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης.

Ὁ νόμος, ὡς ἡ Ἱερά Βίβλος διδάσκει, ἐντέλλεται ὅπως πάντοτε καὶ ἐν παντὶ οἱ ἄνθρωποι: ὑπακούωμεν εἰς τὸ ἄγιον τοῦ Θεοῦ θέλημα¹⁷, γνωστοποιηθῆν εἰς τὸν Ἰσ-

7. Ἐξόδου, 20,2-17.

8. Βλ. Α. Fridrichsen, Exegetisches zu den Paulusbriefen, ἐν Theologische Studien und Kritiken, 1930, σελ. 294-297. Πρβλ. καὶ τὴν ἀναλογίαν μετὰ τῶν παραγράφων Α' Κορινθίους, 14,20 καὶ Ρωμαίους, 15,27.

9. Ρωμαίους, 13,8.

10. Λευϊτικόν, 19,18: «καὶ οὐκ ἐκδικᾶται σου ἡ χεῖρ, καὶ οὐ μνηστὴς τοῖς υἰοῖς τοῦ λαοῦ σου, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σαυτόν· ἐγὼ εἰμι Κύριος».

11. Πρβλ. Ρωμαίους, 8,4: «ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα», Γαλάτας, 5,14: «ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἐνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν».

12. Ρωμαίους, 2,13: «οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιοθήσονται».

13. Ρωμαίους, 2,25: «περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφέλει, ἐάν νόμον πράσσης...».

14. Πρβλ. Ρωμαίους, 9,10β.

15. Ρωμαίους, Κεφάλαια 1-11.

16. Ρωμαίους, 12,1.

17. Ὁ Νόμος, ὅστις εἶναι ἐκδήλωσις τοῦ σχεδίου καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Θεοῦ, ἀποτελεῖ ἐν πρώτοις διδασκαλίαν, ὁδηγίαν δοθεῖσαν διὰ τὴν συμπεριφορὰν καθόλου τῆς ζωῆς, καὶ ἄρα ὁδὸν δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος πολιτεύεται συμφώνως πρὸς τὰς ἐντολὰς τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Πρὸς τὴν γενικὴν ταύτην σημασίαν συνδέονται πολλοὶ δευτερεύοντες προσδιορισμοί: α) Οἰκονομία, σύστασις (Ρωμαίους, 3,27. 4,14-15. 8,2) καὶ θεσμός τοῦ δικαίου (Ρωμαίους, 7,1-3). β) Τὸ σύνολον τῆς Πεντατεύχου (Ρωμαίους, 3,21). γ) Ὁ Δεκάλογος (Ρωμαίους, 13,

Η ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΗΣ

(ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ - ΒΙΩΜΑΤΑ - ΟΡΑΜΑΤΙΣΜΟΙ)*

2. Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, πλὴν τῆς φυσικῆς μητέρας, ὑπάρχουν καὶ δύο ἕτεροι μητέρες, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν πρώτη εἶναι ἡ Μήτηρ πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἡ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἡ δὲ δευτέρα, ὁμότιμος καὶ ἰσοκυρος πρὸς τὴν πρώτην, εἶναι ἡ Θεολογικὴ τῶν Σχολῶν. Ἡ μία συμπληρῶναι τὴν μητρότητα τῆς ἄλλης εἰς τὰς συνειδήσεις τῶν φοιτητῶν. Ἡ μία διδάσκει εἰς αὐτοὺς, διὰ μόνης τῆς ὑπάρξεώς της, τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἡ ἕτερα δημιουργεῖ τὴν θεολογίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ μὲν πρώτη διδάσκει τὸ παρελθόν, ἡ δὲ δευτέρα προβάλλει τὸ παρόν. Ἡ μία μητέρα χαράσσει κατευθυντήριους γραμμαῖς καὶ ἡ ἕτερα ἀκολουθεῖ αὐτάς. Ἡ μία νομοθετεῖ καὶ ἡ ἕτερα ἐκτελεῖ. Ἡ μία ὀμιλεῖ καὶ ἡ ἄλλη ἀκούει, ἡ πρώτη προ-

πορεύεται καὶ ἡ δευτέρα ἀκολουθεῖ, ἡ μία πάσχει καὶ ἡ ἄλλη καταθλίβεται, ἡ μία δοξάζεται καὶ ἡ ἕτερα σκιρτᾷ ἀπὸ ἀγαλλίαςιν. Μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν μητέρων ὑπάρχει ἡ ἰδεωδεστέρα σύμπνοια σκέψεως καὶ ἐνεργείας, θεωρίας καὶ πράξεως, ἡ πλέον ἰδανικὴ μορφή τῆς ἐνότητος καὶ ἀρμονίας μεταξὺ δύο αὐτοτελῶν ὀργανισμῶν, οἱ ὅποιοι ἐνώνονται διὰ νὰ χωρισθοῦν καὶ χωρίζονται διὰ νὰ ἐνωθοῦν. Ἐν ᾧ, ἐκ πρώτης ὄψεως, ἀποτελοῦν δύο αὐτοτελεῖς ὀργανισμούς, κατὰ βάθος δὲν ἀποτελοῦν εἰ μὴ ἓνα καὶ μόνον ἐνιαῖον ὀργανισμόν, ὁ ὅποιος, ὡς ζῶν ἀκριβῶς ὀργανισμός, διαθέτει τὴν ἴδιαν αὐτοῦ καρδίαν καὶ τοὺς ἰδίους αὐτοῦ πνεύμονας. Καρδίαν αὐτοῦ τοῦ ὀργανισμοῦ, ὁ ὅποιος καλεῖται κιβωτὸς τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Γένους ἡμῶν, εἶναι ἡ Μήτηρ πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἡ κιβωτὸς τῆς ψυχῆς καὶ τῶν πνευματικῶν ἰδανικῶν τοῦ Ὀρθοδόξου κόσμου, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐγκέφαλος δὲ καὶ πνεύμονες αὐτοῦ εἶναι ἡ κατὰ Χάλκην Ἱερά Θεολογικὴ Σχολή. Κατὰ ταῦτα, ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐνιαῖος ὀργανισμός διὰ νὰ συνεχίσῃ τὴν ἱστορίαν του, διὰ νὰ μείνῃ ἀκοίμητος φρουρὸς καὶ ἀδιά-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 503 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 22 τεύχους.

ρὰ ἤδη πρὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐλεύσεως, συνίσταται δὲ τὸ θέλημα τοῦτο τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἀνευ ὄρων πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην. Ἐὰν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη προϋποθέτει ἀνυπερθέτως ὑπακοήν εἰς τὰς ἀγίας Αὐτοῦ ἐντολάς, ὁ χριστιανὸς ὅστις ἐκτελεῖ τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην ἐκπληροῖ ὀλοσχερῶς ἅπαντα τὸν Νόμον, ἐπειδὴ ἀγαπᾷ καὶ τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ. Τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἐπιβάλλει ὡς ὑποχρέωσιν εἰς πάντα χριστιανὸν ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ καλῶς νοούμενον συμφέρον τῆς ἀνθρωπότητος. Εἰς τὴν ἐντολήν τῆς ἀγάπης περιλαμβάνεται σύνολος ὁ ἠθικὸς νόμος, τοῦ ἀγαπῶντος εἰλικρινῶς ἀποδεικνυομένου τηρητοῦ πάντων τῶν

πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ καθηκόντων. Ἡ ἀγάπη, μήτηρ πάντων τῶν ἀγαθῶν οὖσα, ἀποβαίνει πηγὴ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης διὰ πάσαν λογικὴν ὑπαρξίν, τοῦ ἀγαπῶντος φέροντος ἐν ἑαυτῷ ζῶσαν τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, "Ὅστις κατὰ τὸν Θεολόγον Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην «ἀγάπη ἐστίν»¹⁸. Ἡ ἐντολή τῆς ἀγάπης ἀποτελεῖ τὸ πλήρωμα καὶ πάντων τῶν ὑπὸ τοῦ Νόμου ἐπιβαλλομένων καθηκόντων. Ὁ ρέκτης Ἐπίσκοπος τῆς κλασσικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχαιότητος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (354-407) περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης σημειοῖ τὰ ἑξῆς ἀξιόσημα: «Πάλιν ἐπὶ τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν καταφεύγει, καὶ τὴν διδάσκαλον τῶν εἰρημένων καὶ ποιητικῆν ἀρετῆς ἀπάσης, καὶ φησὶ καὶ αὐτὴν ὀφείλημα εἶναι. οὐ μὴν τοιοῦτον, οἷον τὸν φόρον... ἀλλὰ διηγεκέξ... ἀποδίδοσθαι. μὲν ἀεὶ βούλεται, οὐ μὴν πληροῦσθαι, ἀλλ' ἀεὶ ὀφείλεσθαι. Τοιοῦτον γάρ ἐστι τὸ χρέος, ὡς καὶ διδόναι καὶ ὀφείλειν ἀεὶ.»¹⁹.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ΑΝΤΩΝΙΟΣ

8-10). δ) Ἡ ἐντολή ἐν γένει (Ρωμαίους, 5,13). ε) Μία ἀρχὴ ἐσωτερικῆς ἐνεργείας (Ρωμαίους, 7,24-25) ἢ εἰς ἐσωτερικὸς κανὼν τῆς συνειδήσεως (Ρωμαίους, 2,14-15,27). Βλ. P. Démann, Moïse et la Loi dans la pensée de Saint Paul, ἐν Moïse l'homme de l'Alliance, Paris, 1955, σελ. 218-220. Οὕτως ἡ ἀγάπη, ἔκφρασις οὖσα τῆς θείας θελήσεως, εἶναι ὁ ουστατικὸς θεσμὸς τῆς ἠθικῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀναποκρινόμενος πρὸς τὸ σύνολον τῆς Πεντατεύχου ἢ τοῦ Δεκαλόγου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ ἐντολή τοῦ Ἰησοῦ, ὁ κοινὸς καὶ ἐσωτερικὸς κανὼν τῶν Μαθητῶν Αὐτοῦ, ὁ ἐμπνέων καὶ προσδιορίζων σύνολον τὴν ἠθικὴν αὐτῶν διαγωγὴν, ἡ τελεία ὁδός.

18. Α' Ἰωάννου, 4,8: «ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν».

19. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ἐρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολήν, Ὀμιλία XXIII, γ', MPG., 60, 618.

φθορος προστάτης τῶν πνευματικῶν ιδανικῶν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Γένους ἡμῶν ἔχει ἀνάγκη τῆς κεφαλῆς του πού εἶναι ὁ Χριστός, ἀλλὰ συνάμα τοῦ ἐγκεφάλου, τῆς καρδίας καὶ τῶν πνευμόνων αὐτοῦ. Ὁ ἔξωθεν, καὶ δὴ διὰ τῆς βίας, ἐπιβαλλόμενος χωρισμὸς αὐτῶν δὲν πρόκειται νὰ ἐξυπηρετήσῃ οὔτε τὰ συμφέροντα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, οὔτε τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, οὔτε τῆς Ὁρθοδόξου γενικώτερον Ἐκκλησίας, ἀλλ' οὔτε καὶ τοῦ χριστιανικοῦ ἐν γένει κόσμου, ὅστις, ἀποσκοπῶν εἰς τὴν συμφωνίαν μεταξὺ τῶν διαφόρων ὁμολογιῶν, ἐνθαρρύνει τὸν οὕτως ἀποκαλούμενον «Οἰκουμενισμόν ἐν χώρῳ». Ἐὰν ἀποκόψωμεν τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τ.έ. ἐὰν ἀφαιρέσωμεν τὴν καρδιάν αὐτῆς, ἴσως νὰ ζήσῃ μὲ τὴν βοήθειαν ἄλλων ὀργανισμῶν ἢ, διὰ νὰ χρησιμοποιήσω τὴν καθιερωμένην σύγχρονον ὁρολογίαν, μὲ τὴν βοήθειαν τεχνητῆς καρδίας. Οὐχ ἦττον ὅμως, ἡ ζωὴ αὐτῆς θὰ εἶναι πάντοτε ἐπισφαλῆς, πάντοτε ζωὴ τῆς νοσταλγίας, τῆς ἀναμνήσεως, τῆς παλιννοστήσεως πρὸς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς λαμπρὰν ἐκκλησιαστικὴν καὶ θεολογικὴν παράδοσιν, ἢ ὅποια, ὀρθότερον εἰπεῖν, δὲν εἶναι ἰδική της παράδοσις, ἀλλ' εἶναι παράδοσις τῆς Ὁρθοδοξίας, παράδοσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, παράδοσις φαναριωτικῆ, παράδοσις ὀλοκλήρου τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους, παράδοσις πολλῶν δεκαετηρίδων καὶ πολλῶν γενεῶν. Ἐὰν βιαίως ἀποκοπῆ αὕτη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τότε ἡ ζωὴ αὐτῆς θὰ ὁμοιάζῃ εἴτε μὲ τὴν ζωὴν τῶν πουλιῶν ἐκεῖνων, τὰ ὅποια ἐπιστρέφοντα εἰς τὰς θερμὰς χώρας, διὰ νὰ περάσουν τὸν βαρὺν χειμῶνα, ἀπώλεσαν τὸν προσανατολισμὸν αὐτῶν, εἴτε μὲ τὴν ζωὴν τοῦ ἰχθύος, τὸν ὁποῖον, ἀπὸ τὸ ἄφθονον ἄλμυρὸ νερὸ τῆς θαλάσσης, τὸν ὑποχρεώνομεν νὰ ζήσῃ εἰς ὀλίγο νερὸ ἐντὸς ὑαλίνου δοχείου. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀφ' ἑτέρου, διὰ νὰ ζήσῃ χρειάζεται ἀφθονον ἄλμυρὸν ὕδωρ διὰ νὰ μὴ μωραυνθῇ, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ Κύριος⁵⁶, τὸ ἅλας τῆς διδασκαλίας του, ἅλας δὲ αὐτοῦ εἶναι ἡ Θεολογικὴ Σχολή, ἢ ὅποια εἶναι τὸ πνευματικὸν ἐπιτελεῖον καὶ ἡ βακτηρία αὐτοῦ. Ὡς ἐκ τούτου τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς ἀπροσκόπτου λειτουργίας τῆς Θεολογικῆς του Σχολῆς, τῆς ὁποίας ἡ ἱστορία ὀργανικῶς εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένη μετὰ τῆς ἱστορίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἥτις, σὺν τῆς ἄλλοις, διαιρεῖται 1ον εἰς περιόδους καθ' ἃς ὑπῆρξε στιβαρὸς Πατριάρχης καὶ ἀνίσχυρος Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, 2ον εἰς περιόδους ὑπάρξεως ἰσχυρᾶς καὶ παντοδυνάμου Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἀνίσχυρου Οἰκ. Πατριαρχοῦ καὶ 3ον εἰς χρυσᾶς περιόδους, καθ' ἃς καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ ἡ περὶ αὐτὸν Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος εἶναι ἐξ Ἰσου ἰσχυροὶ ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχῃ ἐπιβολὴ τῆς θελήσεως καὶ τῆς σκέψεως τοῦ ἐνὸς ἐπὶ τοῦ ἄλλου ἀλλὰ συγκερασμὸς τῆς εὐθύνης, τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν καθηκόντων ἀμφοτέρων ὁμοῦ.

56. Πρβλ. Ματθ. 5,13.

Ἀναλόγως τῶν ὡς ἄνω περιπτώσεων εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Σχολῆς θέτει τὴν σφαγίδα αὐτῆς εἴτε ἡ προσωπικότης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχοῦ, ὡς ἐπὶ παραδείγματι συνέβη ἐπὶ πατριαρχείας Ἀθηναγόρου Α', εἴτε ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, ὡς εἶναι ἡ περίοδος τῆς Πατριαρχείας Βενιαμῖν Α' (1936-1946) εἴτε ἀμφοτέροι, ὡς εἶναι ἡ περίοδος Φωτίου τοῦ Β' (1929-1935), διὰ νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς παραδείγματα εἰλημμένα ἐκ τῆς τελευταίας πενηκονταετίας τῆς ἱστορίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Τέλος, τοῦ λόγου ὄντος περὶ τῶν σχέσεων Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ Θεολογικῆς Σχολῆς, πρέπει νὰ ὑπογραμμίσωμεν ὅτι ἡ ἱστορία καὶ τὸ χρονικὸν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς εἶναι οὐχὶ μόνον ἱστορία καὶ χρονικὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τῆς Βασιλεύουσας, ἔτι δὲ καὶ σύμπαντος τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους.

Ἐὰν ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης χωρισθῇ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τότε θὰ ἀπολέσῃ αὕτη τὸν διορθόδοξον καὶ διαχριστιανικὸν αὐτῆς χαρακτήρα καὶ ἀπὸ Σχολῆ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, πρότυπον τῆς ὁποίας ὑπῆρξαν αἱ ἀρχαῖαι περιώνυμοι Θεολογικαὶ Σχολαὶ τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τοῦ Πόντου, θέλει ἀποβῆ κοινὴ Θεολογικὴ Σχολὴ μὴ διαφέρουσα τῶν λοιπῶν τοιούτων.

Αἱ ἐκ τῆς ἀποσπάσεως τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ἐκ τοῦ σώματος τοῦ Θρόνου τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου προκύπτουσαι συνέπειαι θέλουσιν ἀποβῆ ὀδυνηραὶ καὶ διὰ τὸν Οἰκουμενικόν, ὡσαύτως, Θρόνον, ὅστις θὰ παύσῃ πλέον νὰ ἀναπνέῃ μὲ τοὺς ἰδικούς του πνεύματος τὸ ὄξυγόνον τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας. Στερούμενος δὲ οὗτος τοῦ ἰδίου ἄλατος θὰ μωραυνθῇ θεολογικῶς καὶ κατὰ συνέπειαν θὰ ἐξασθενήσῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, εἰς τρόπον ὥστε εἰς μίαν δεδομένην στιγμήν θὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἔσχατον σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν θὰ δύναται πλέον νὰ μορφώσῃ ὀρθοδόξως καὶ νὰ σφυρηλατήσῃ θεολογικῶς, ποιμαντικῶς, ἐκκλησιαστικῶς, λειτουργικῶς, τελετουργικῶς, πανορθοδόξως καὶ παγχριστιανικῶς τὴν Ἱεραρχίαν αὐτοῦ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ διορθόδοξον καὶ διαχριστιανικὴν Θεολογικὴν Σχολήν.

Ἐξ ὧων ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω καθίσταται πρόδηλον, ὅτι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ συνέχισις τῆς ἐπιβιώσεως τῆς Σχολῆς προϋποθέτει ἀπαραιτήτως τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ἡ συνέχισις τῆς ἱστορίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἐξ ἐπόψεως ἀνθρωπίνης κρινομένη, ἂν καὶ αὕτη, ἐν τελευταία ἀναλύσει κρινομένη, εἶναι ἔργον οὐχὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀλλ' αὐτῆς ταύτης τῆς θείας Προνοίας, ἀπαιτεῖ ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τῆς Σχολῆς, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ δύναται νὰ μορφώνηται ὁ κληρὸς αὐτοῦ κατὰ τὴν γνησίαν βυζαντινὴν παράδοσιν, κατὰ τὴν μακροχρόνιον ἔκφρασιν τῆς λατρείας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως εἰς τὴν πλέον γνησίαν αὐτῶν μορφὴν καὶ τέλος σύμφωνον μὲ τὸν οἰκουμενικόν, διορθόδοξον καὶ διαχριστιανικόν αὐτοῦ χαρακτήρα ἀνα-

Η Β' ΠΡΟΣΥΝΟΔΙΚΗ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΕΟΣ ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ*

7. Εἰς τὸν μὴ ὀρθόδοξον κόσμον παρετηρήθη ἡ τάσις νὰ παραμερίζεται ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων πᾶν ὅ,τι θὰ ἠδύνατο νὰ δημιουργήσῃ εἰς αὐτοὺς προβλήματα συνειδήσεως. Μὲ τὸ ἴδιον κριτήριον ὑπετιμήθη παρ' αὐτῶν καὶ ὁ θεσμὸς τῆς νηστείας. Ἐπεκράτησεν ἡ ἀρχὴ τὰ ἰδεώδη νὰ καταδιβάζονται ἐκάστοτε τόσον χαμηλά, ὥστε νὰ δύναται ἀνέτως ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος νὰ φθάσῃ εἰς αὐτά, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ δημιουργηθῇ εἰς αὐτὸν ἡ συνεπεία τούτου ψευδῆς ἀντίληψις ὅτι: «ἔπραξε τὰ διατεταγμένα» καὶ δύναται νὰ ἔχη τὴν συνείδησιν αὐτοῦ ἡρεμῶν. Κατὰ τὴν ὀρθόδοξον ὁμῶς ἀντίληψιν τὸ ἰδεώδες εὐρίσκειται: πολὺ ὑψηλά καὶ ἕκαστος ὀφείλει, ἂν θέλῃ νὰ φθάσῃ εἰς αὐτό, νὰ ὑψωθῇ ἀναλόγως. Ἀκριδῶς δὲ δι' αὐτὸ ἡ ἀσκῆσις δὲν ἔχει μέτρον. Εἶναι πάντοτε ἀτέλεστος, ὅπως καὶ ἡ τελειότης τῶν τελείων. Βεβαίως ἐλάχιστα ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς ἐπιταγὰς τοῦ ὀρθόδοξου ὑψηλοῦ ἰδεώδους τόσον, ὥστε νὰ θεοῦνται ζῶντες. Καὶ αὐτοὶ παρ' ὅτι πράττουν πάντοτε πάντα τὰ διατεταγμένα οὐδέποτε ὑψηλοφρονούν, ἀλλ' ὁμολογοῦν ὅτι «δοῦλοι ἀχρεῖοι ἐσμεν καὶ ὁ ὀφειλομεν ποιῆσαι: πεποιήκαμεν». «Ὅλοι οἱ ἄλλοι ἔχουν —κατὰ τὴν ὀρθόδοξον περὶ πνευματικῆς ζωῆς ἀντίληψιν— χρέος νὰ μὴ ἐγκαταλείπουν ποτὲ τὸν καλὸν τῆς νηστείας ἀγῶνα, ἀλλ' ἐν αὐτομαμφίᾳ καὶ συναίσθησιν τῆς ταπεινότητος τῆς καταστάσεώς των νὰ ἐπαφίενται διὰ τὰς παραλείψεις των εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Καθ' ὅσον ὀρθόδοξος πνευματικὴ ζωὴ εἶναι σχεδὸν ὀλοσχερῶς ἀνεπίτευκτος χωρὶς τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα τῆς νηστείας.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 499 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 22 τεύχους.

καινούμενος πάντοτε «διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ πνεύματος ἁγίου»⁵⁷ καὶ προάγων τὰ ἐπιτεγύματα τῶν κατ' ἐξοχὴν καταστάσεων καὶ λειτουργιῶν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ἡγουν τὴν ἐκ τῆς διανοήσεως προερχομένην γνῶσιν καὶ τὴν διὰ τῆς θείας ἐν Χριστῷ ἀπολυτρώσεως συντελουμένην πνευματικὴν τελείωσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἥτις θεωρεῖται καθαρὸν ἐπίτευγμα τῆς ὑπὲρ νοῦν, ὑπὲρ λόγον καὶ ἔννοιαν πίστεως.

* * *

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Μητροπολίτης Περιστερίου
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ (ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ) ΖΑΦΕΙΡΗΣ
Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

57. Τίτ. 3,5.

8. Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ καταφαίνεται, ὅτι ὁ θεσμὸς τῆς νηστείας παραμένει διὰ τὴν Ἐκκλησίαν θεσμὸς σπουδαῖος καὶ ἱερώτατος, μέσον πνευματικῆς ἀνατάσεως, κυριαρχίας τοῦ πνεύματος ἐπὶ τῶν παθῶν τῆς σαρκός, ἐξαγιασμοῦ τῆς βουλήσεως καὶ διαπλάσεως τοῦ γνησίου κατὰ Θεὸν φρονήματος, ἀλλὰ καὶ δύναμις γενικῆς τῆς κοινωνίας εὐεργετικῆς προαγωγῆς. Ὡς τοιοῦτος θεσμὸς τῆς νηστείας πρέπει συνεχῶς νὰ διδάσκειται, νὰ ἐξυψώνεται καὶ νὰ περιφρουρηθῇ ἀπὸ κάθε εἶδους ὀθνεῖαν αὐτοῦ θεωρησιν. Πρέπει νὰ τονίζεται ὅτι ἡ νηστεία ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὑφίστην αὐτῆς σημασίαν διὰ τὴν κατὰ Χριστὸν προκοπὴν καὶ τελείωσιν τῶν ἐπὶ μέρους ἀτόμων, ἔχει σπουδαῖότητα καὶ διὰ τε τὴν προπαρασκευὴν τοῦ πληρώματος πρὸς ἀξίαν ἐπιτέλεσιν τῶν ἁγίων ἐσρτῶν καὶ διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατανόησιν τῆς ὑφίστης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ σημασίας τῶν διὰ νηστείας προοιμιαζομένων (Πάσχα, Χριστούγεννα, Θεοφάνεια, Κοίμησις τῆς Θεοτόκου, μνήμη τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου) καὶ ἐπιτελουμένων ἐσρτῶν (Ἰψώσεις τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ καὶ Ἀποτομὴ τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Ἁγίου Προδρόμου), καθὼς καὶ διὰ τὴν ἐπαξίαν συμμετοχῆν εἰς τὰ ἄχραντα μυστήρια τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ. Πρὸς ἐξυψώσιν καὶ περιφρούρησιν τῆς νηστείας πρέπει πάντοτε νὰ ὑπομνησθεταὶ ἡ πατερικὴ καὶ λειτουργικὴ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἥτις πιστῶς ἀκολουθοῦσα τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου ὅτι: «οὐ τὰ εἰσερχόμενα διὰ τοῦ στόματος ἀλλὰ τὰ ἐκ καρδίας ἐκπορευόμενα ταῦτα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον» ἀξιοῖ, ἵνα ἡ νηστεία συνοδεύηται καὶ ἀπὸ τὰ ἀνάλογα πνευματικὰ ἔργα καὶ τὸ ἀντίστοιχον φρόνημα: «νηστεύσωμεν νηστεία» δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ. Ἀληθῆς νηστεία ἡ τῶν κακῶν ἀλλοτριώσις».

9. Τοῦτο ὁμῶς δὲν σημαίνει ὅτι ἡ τυπολατρικὴ καὶ ἀντιπνευματικὴ παρά τινων τήρησις τῆς νηστείας ἀποτελεῖ κατηγορίαν τοῦ θεσμοῦ. Ὁσαύτως δὲν ἀποτελεῖ κατηγορίαν τοῦ θεσμοῦ τὸ γεγονός ὅτι: δυστυχῶς πλείστοι ἐκ τῶν πιστῶν εἰς τὴν σημερινὴν κοινωνίαν δὲν τηροῦν πάσας τὰς περὶ νηστείας διατάξεις, εἴτε λόγῳ ὀλιγωρίας, εἴτε λόγῳ τῶν ἐπικρατουσῶν συνθηκῶν ζωῆς, οἰαιδήποτε καὶ ἂν ᾧσιν αὐταί.

Ὅλα ὁμῶς αὐταὶ αἱ περιπτώσεις τῆς μὴ τηρήσεως τῶν περὶ νηστείας ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας θεσμῶν, εἴτε εἶναι γενικώτερα (λόγῳ συνθηκῶν ἐργασίας, στρατεύσεως, διαδιδάσεως ἐν τῇ διασπορᾷ κ.λπ.), εἴτε ἀτομικαὶ (π.χ. ἀσθένεια) δέον ὅπως τυγχάνουν φιλοστόργου μητρικῆς μερίμνης ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία οὐδέποτε θέλει τὸν θάνατον τοῦ οἰουδήποτε ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν, διὰ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ σωτηρίου χαρακτήρος πάσης ἐντολῆς ἢ παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Κατόπιν τῶν ὡς ἄνω, καὶ τρόπον τινὰ συνοφίζοντας τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα, εἰσηγούμεθα:

α) Αἱ περὶ νηστείας ἐν ἰσχύι σήμερον διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας νὰ διατηρηθοῦν ὡς ἔχουν, ἤτοι ἀναλλοιώτοι.

β) Οὐδεμία μεταβολὴ νὰ ἐπενεχθῆ ὡς πρὸς τὸ νόημα, τὸν χαρακτήρα καὶ τὸν τρόπον τῆς νηστείας.

γ) Διὰ τοὺς χριστιανούς τοὺς ἔχοντας δυσκολίαν εἰς τὴν τήρησιν τῶν ἰσχυουσῶν διατάξεων περὶ νηστείας, εἴτε λόγῳ ἀσθενείας, εἴτε λόγῳ εἰδικῶν συνθηκῶν ἐπικρατουσῶν εἰς τινὰς χώρας ἀπὸ πλευρᾶς κλίματος, δυνατότητος ἐξευρέσεως νησισίμων τροφῶν καὶ κοινωνικῶν δομῶν καὶ ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν ὡς ἄνω λεχθέντων ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ μὴ ἀτονήσῃ ὁ θεσμὸς τῆς νηστείας, ἡ Ἀγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος νὰ ἀφήσῃ εἰς τὴν πνευματικὴν διάκρισιν τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νὰ καθορίσῃ ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν ἰσχυουσῶν διατάξεων τὸ μέτρον οἰκονομίας, μὲ τὸ ὅποιον οἱ ὑπεύθυνοι Ἱεράρχαι καὶ οἱ ἐντολοδόχοι αὐτῶν πνευματικοὶ πατέρες θὰ ἀντιμετωπίζουσι τὰς εἰδικὰς (γενικὰς ἢ ἀτομικὰς) περιπτώσεις, ἀπαλύνοντες τὸ δι' αὐτάς τυχόν «σύφρον» τῶν ἀγίων νηστειῶν.

Ἐν τῷ Ὁρθοδόξῳ Κέντρῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Σαμπεζῦ Γενεύης, τῇ 9ῃ Σεπτεμβρίου 1982.

Ὁ Π ρ ό ε δ ρ ο ς

† Μητροπολίτης Ἐλαιγκίου Ἰωάννης

Τ ἄ μ έ λ η

† Μητροπολίτης Νέας Ἱερσέης Σίλας

† Μητροπολίτης Νουβίας Συνέσιος

Καθηγητῆς Γεώργιος Γαλίτης

† Μητροπολίτης Μίνσκ καὶ Λευκορρωσίας Φιλάρτος

Καθηγητῆς Στόγιαν Γκόσεβιτς

† Ἐπίσκοπος Τυργοθιστοῦ Βασίλειος

† Μητροπολίτης Βράτσης Καλλίνικος

† Μητροπολίτης Πάφου Χρυσόστομος

† Πρωτοπρεσβύτερος Ἀ. Σεμιουχ

† Ἀρχιεπίσκοπος Τσχοκνίδης Ἰωάννης

† Διάκονος Δρ Προυνζίνσκ

Ὁ Γ ρ α μ μ α τ ε ὺ ς

† Μητροπολίτης Νικοπόλεως καὶ Πρεδέζης Μελέτιος

Β' ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ:

«Ἡμερολογιακὸν Ζήτημα — Μελέτη τοῦ ζητήματος ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν περὶ Πασχαλίου ἀπόφασιν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἐξεύρεσις τρόπου συμπράξεως μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ θέμα τοῦ κοινῶ ὑφ' ἀπάντων τῶν Χριστιανῶν ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ἐν ὀρισμένῃ Κυριακῇ».

1. Ἡ Ἐπιτροπὴ, καθ' ἣν εἶχεν ἐντολήν, ἐμελέτησε τὸ εἰς αὐτὴν παραπεμφθὲν ὡς ἄνω θέμα. Ἐλαβεν ὑπ' ὄψιν αὐτῆς τὰ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Διασκέψεως σχετικὰ πρὸς τὸ θέμα κείμενα, ὡς καὶ τὰς διατυπωθείσας γνώμας ἀπὸ μέρους τῶν Ἀντιπροσωπειῶν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ταυτοχρόνως ἔσχε τὴν δυνατότητα νὰ ἀκούσῃ λεπτομερεῖς ἐπεξηγήσεις ἐπὶ τοῦ ὅλου θέματος ἀπὸ πλευρᾶς καθαρῶς ἀστρονομικῶν ἐπιστημονικῶν δεδομένων, τὰς ὁποίας παρέσχον οἱ εἰδικῶς κληθέντες καθηγηταὶ ἀστρονόμοι. Ἐπίσης, ἐδέχθη καὶ σύντομον κείμενον «ἀστρονομικῆς ἐξηγήσεως» τοῦ προβλήματος, ὑποβληθὲν ὑπὸ τῶν ἰδίων.

2. Εἰς τὸ κείμενον τοῦτο ἐπισημαίνονται τὰ ἐξῆς βασικὰ σημεῖα:

α) ὅτι ὁ ἀκριδὴς ἀστρονομικὸς ὑπολογισμὸς τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀκριβοῦς δρισμοῦ τῆς ἰσημερίας καὶ τῆς πανσέληνου, ἢ ὅποια ἀκολουθεῖ τὴν ἰσημερίαν, καὶ ἐκ τῆς Κυριακῆς μετὰ τὴν πανσέληνον ταύτην, ὑπολογιζομένην μὲ θάσιν τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὁ ὑπολογισμὸς οὗτος εὐρίσκειται ἐν ἀπολύτῳ συμφωνίᾳ πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ κανόνος τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἡμερομηνίαν τοῦ Πάσχα:

β) ὅτι μεταξὺ τοῦ σημερινοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθορισμοῦ τοῦ Πάσχα καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἀστρονομικῶν ὑπολογισμῶν ὑπάρχουν ὀρισμένα διαφοραί:

γ) ὅτι ὁ ἀστρονομικὸς προσδιορισμὸς τοῦ Πάσχα δὲν εἶναι θέμα εἰδικοῦ ἡμερολογίου ἢ ἐνὸς κατὰ προσέγγισιν τύπου, ἀλλὰ βασίζεται ἐπὶ ἀκριδῶν παρατηρήσεων καὶ ἀστρονομικῶν ὑπολογισμῶν καὶ

δ) ὅτι μὲ ἀκριδῆ τήρησιν τῶν ἀστρονομικῶν τούτων ὑπολογισμῶν ἡ ἡμερομηνία τοῦ Πάσχα πίπτει μετὰ τὴν ἡμερομηνίαν τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ ἰουδαϊκοῦ Πάσχα, ὑπολογιζομένου τούτου (τοῦ ἰουδαϊκοῦ Πάσχα) θάσσι τῶν ὅσων ἰσχυον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

3. Ἡ ἡμετέρα Ἐπιτροπὴ ἐν πολλῇ ἐκτιμῆσει ἤκουσε τὰς ἐπιστημονικὰς ταύτας ἐπεξηγήσεις ἐπὶ τοῦ θέματος καὶ ἀνεγνώρισεν, ὅτι εἰς ἀκριδέστερος προσδιορισμὸς τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα — πάντοτε τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν πανσέληνον τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου — ἐπὶ τῇ θάσσι τῶν ἐπιστημονικῶν τούτων δεδομένων, θὰ ἠδύνατο νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος.

4. Οὐχ ἦττον ὁμοῦς, ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν, ἐν τῇ περαιτέρῳ ἐξετάσει τοῦ ζητήματος, εὐρέθη συμφωνοῦς ἐπὶ τῶν ἐξῆς κεφαλαίων σημειῶν:

α) ὅτι τὸ ὅλον θέμα, πολὺ πέραν τῆς ἐπιστημονικῆς ἀκριθείας, εἶναι θέμα ἐκκλησιολογικῆς αὐτοσυνοδηγίας τῆς μιᾶς καὶ ἀδιαρέτου Ὁρθοδοξίας, τῆς ὁποίας ἡ ἐνόησις κατ' οὐδένα λόγον ἢ τρόπον πρέπει νὰ διασαλευθῇ

ΑΙ ΠΕΡΙ ΕΙΡΗΝΗΣ ΙΔΕΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΩΝ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ*

Ὁ Προφήτης Ἡσαΐας ῥητῶς ἀναφέρει τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ, τοῦ δημιουργήσαντος τὸν κόσμον, τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, τοῦ μόνου δυναμένου ὅπως λυτρώσῃται τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ ὀδηγήσῃ εἰς εἰρήνην, ἐφ' ὅσον ἐμπράκτως ἐδηλώσῃ εἰλικρινῆ πρὸς αὐτὸν μετάνοιαν.

«Ἐγὼ ὁ κατασκευάσας φῶς καὶ ποιήσας σκότος, ὁ ποιῶν εἰρήνην καὶ κτιζὼν κακά· ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὁ ποιῶν πάντα ταῦτα. εὐφρανθήτω ὁ οὐρανὸς ἄνωθεν, καὶ αἱ νεφέλαι ῥανάτωσαν δικαιοσύνην· ἀνατελεύτω ἡ γῆ καὶ βλαστησάτω ἔλεος, καὶ δικαιοσύνην ἀνατελεύτω ἅμα· ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ κτίσας σε»²⁶.

Ἐντεῦθεν μακαρίζονται οἱ μοχθοῦντες ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς ἀνανήψεως τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἐπελεύσεως ἐν αὐτῷ τῆς εἰρήνης τοῦ Θεοῦ.

«Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰρήνην δὸς ἡμῖν, πάντα γὰρ ἀπέδωκας ἡμῖν. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, κτῆσαι ἡμᾶς,

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 501 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 22 τεύχους 26. Ἦσ. 45,7-8.

Κύριε, ἐκτός σου ἄλλον οὐκ οἶδαμεν. τὸ ὄνομά σου ὀνομάζομεν»²⁷.

Ἡ εἰρήνη, ὡς θεῖον δῶρον, ἄνωθεν πέμπεται τοῖς ἀνθρώποις, κατὰ τοὺς Προφήτας.

«Ἴδου ἐπὶ τὰ ὄρη οἱ πόδες εὐαγγελιζομένου εἰρήνην καὶ ἀπαγγέλλοντος εἰρήνην»²⁸.

«Πάρειμι ὡς ὥρα ἐπὶ τῶν ὀρέων, ὡς πόδες εὐαγγελιζομένου ἀκοὴν εἰρήνης, ὡς εὐαγγελιζόμενος ἀγαθά, ὅτι ἀκουστήν ποιήσω τὴν σωτηρίαν σου Σιών· βασιλεύσει σου ὁ Θεός»²⁹.

Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Βαρούχ γίνεται ἐκτενὴς λόγος περὶ συστάσεως μετανοίας τοῦ λαοῦ καὶ ἐγκωμιάζεται τὸ ἀγαθὸν τῆς εἰρήνης πολλαπλῶς.

«Ἄκουε Ἰσραὴλ ἐντολὰς ζῶης, ἐνωτίσασθε γυνῶναι φρόνησιν. τί ἐστὶν Ἰσραὴλ; τί ὅτι ἐν γῆ τῶν

27. Ἦσ. 26,12-13.

28. Ναοὺμ 2,7.

29. Ἦσ. 52,6-7.

β) ὅτι εἶναι θέμα ὑπευθύνου ἐκτιμῆσεως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῶν ποιμαντικῶν εὐθυνῶν αὐτῆς καὶ τῶν ἀντιστοίχων ποιμαντικῶν ἀναγκῶν τοῦ ποιμνίου αὐτῆς· καὶ

γ) ὅτι εἰς τὴν σημερινὴν διάρθρωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ πιστὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνετοιμος ἢ τοὐλάχιστον ἀπροπαρασκευαστος καὶ ἀπληροφόρητος διὰ τὴν ἀντιμετώπισήν καὶ δεχθῆν μίαν ἀλλαγὴν εἰς τὸ θέμα τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα.

δ) Διὰ πάντα ταῦτα καὶ ἐν τῇ πεποιθήσει, ὅτι οὔτε τὸ μείζον ἡμερολογικὸν θέμα, οὔτε, πολὺ ὀλιγώτερον, τὸ θέμα τοῦ Πάσχα πρέπει ἢ δύναται νὰ διασπάσῃ τὸσον τὴν ὀντολογικὴν ἐνότητα τῆς εὐρυτέρας ὀρθοδόξου κοινωνίας ὅσον καὶ τὴν ἐνότητα ἐντὸς τοῦ σώματος ἐκείνης τοπικῆς Ἐκκλησίας, ἢ Ἐπιτροπῆς ἡμῶν ἔκρινεν, ὅτι πᾶσα ἀναθεώρησις ἐπὶ τὸ ἀκριδέστερον τῆς πράξεως ἐν τῷ καθορισμῷ τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα, ἐν τῇ ὁποίᾳ (πράξει) καὶ ἔχαμεν ἄλλωστε τὸν ἀπὸ αἰώνων κοινὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα ἡμῶν, ἀφεθῆ δι' εὐθεώτερον καιρὸν, τοῦ Θεοῦ εὐδοκοῦντος.

ε) Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀναγνωρίζει τὴν λυστέλειαν τῶν καταβαλλομένων ὑπὸ τῆς Γραμματείας ἐπὶ τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου προσπαθειῶν ἐν προκειμένῳ διὰ τυχὸν μελλοντικὴν συνέχισιν τούτων.

7. Ὡσαύτως, ἡ Ἐπιτροπὴ θεωρεῖ ἀπαραίτητον καὶ τὴν ἐφεξῆς συστηματικώτεραν κατὰ τὸ δυνατόν πληροφόρησιν τοῦ ποιμνίου εἰς ἐκάστην ἐπὶ μέρους Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἵνα ἡ Ὀρθοδοξία, ἐν εὐρύτητι νοῦ καὶ καρδίας, προχωρήσῃ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπὸ κοινοῦ, ἐν ἀκριθείᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν πιστότητι πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τῆς ἀποφάσεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐπιτελέσεως ἐνιαίου ἑορτασμοῦ τῆς μεγίστης τῶν ἑορτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, τοῦθ' ὅπερ ἦτο καὶ ἡ σαφὴς πρόθεσις τῆς ἁγίας ἐκείνης Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

8. Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ τῆς ἐνότητας τοῦ φρονήματος ἐν τῇ Ὀρθόδοξῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῆς ἀνάγκης διατηρήσεως αὐτῆς, ἢ Ἐπιτροπῆς ἡμῶν εἰσηγείται: σὺν τοῖς ἀνωτέρω καὶ τοῦτο: ὅπως ἢ παρούσα Διάσκεψις διακηρύξῃ, ὅτι τὸ ἡμερολόγιον καὶ αἱ ἐπὶ τούτου ἀπόψεις καὶ αἱ ἐκ τούτου δημιουργηθεῖσαι ἀνώμαλοι καταστάσεις δὲν πρέπει νὰ ὀδηγῶσιν εἰς διχασμούς, διαστάσεις ἢ καὶ σχίσματα ἀκόμη καὶ ὅτι τυχὸν ἀντιφρονούντες πρὸς τὴν κανονικὴν αὐτῶν Ἐκκλησίαν πρέπει νὰ υἱοθετήσωσι τὴν ἐκ παραδόσεως καθιερωμένην τιμίαν ἀρχὴν τῆς ὑπακοῆς πρὸς τὴν κανονικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τῆς ἐπανασυνδέσεως αὐτῶν ἐντὸς τῶν κόλπων αὐτῆς ἐν εὐχαριστιακῇ κοινωνίᾳ, καὶ ἐν τῇ πεποιθήσει: «τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο καὶ οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον» (Μάρκ. 2,27).

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Νικοπόλεως ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ἐθρῶν εἶ; ἐπαλαιώθης ἐν γῆ ἄλλοτρία, συνεμύνηθης τοῖς νεκροῖς, προσελογίσθης μετὰ τῶν εἰς ἄδου; ἐγκατέλιπες τὴν πηγὴν τῆς σοφίας. τῆ ὁδῷ τοῦ Θεοῦ εἰ ἐπορεύθης, κατάρκεις ἂν ἐν εἰρήνῃ τὸν αἰῶνα. μάθε ποῦ ἐστὶ φρόνησις, ποῦ ἐστὶν ἰσχύς, ποῦ ἐστὶν σύνεσις τοῦ γνῶναι ἅμα ποῦ ἐστὶ μακροβίωσις καὶ ζωὴ, ποῦ ἐστὶ φῶς ὀφθαλμῶν καὶ εἰρήνη. Τίς εὔρε τὸν τόπον αὐτῆς καὶ τίς εἰσῆλθεν εἰς τοὺς θησαυροὺς αὐτῆς;»³⁰

Ἐπισημαίνεται ὅτι ὁ Προφήτης Ἰερεμίας, ζήσας εἰς χρόνους καταδυναστεύσεως καὶ δεινῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ καὶ μάλιστα ἐκ μέρους τῶν Βαβυλωνίων, ἀχθεῖς δὲ καὶ αὐτὸς αἰχμάλωτος, θρηνεῖ ὅσον οὐδεὶς ἄλλος διὰ τὴν πλήξασαν τὸν λαὸν συμφορὰν καὶ δεσπύεται τῷ Παναγάθῳ Θεῷ, ὅπως λυτρώσῃ αὐτὸν καὶ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν πατρίδα τοὺς ἐν αἰχμαλωσίᾳ εὐρισκομένους Ἰσραηλίτας, χάριση δὲ αὐτοῖς τὴν εἰρήνην Αὐτοῦ.

«Καὶ ζητήσατε εἰς εἰρήνην τῆς γῆς, εἰς ἣν ἀπέκλισα ὑμᾶς ἐκεῖ, καὶ προσεύξασθε περὶ αὐτῶν πρὸς Κύριον, ὅτι ἐν εἰρήνῃ αὐτῆς ἔσται εἰρήνη ὑμῖν»³¹.

Ἐπισημαίνεται ὅτι ὁ Προφήτης Ἰερεμίας, ζήσας εἰς χρόνους καταδυναστεύσεως καὶ δεινῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ καὶ μάλιστα ἐκ μέρους τῶν Βαβυλωνίων, ἀχθεῖς δὲ καὶ αὐτὸς αἰχμάλωτος, θρηνεῖ ὅσον οὐδεὶς ἄλλος διὰ τὴν πλήξασαν τὸν λαὸν συμφορὰν καὶ δεσπύεται τῷ Παναγάθῳ Θεῷ, ὅπως λυτρώσῃ αὐτὸν καὶ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν πατρίδα τοὺς ἐν αἰχμαλωσίᾳ εὐρισκομένους Ἰσραηλίτας, χάριση δὲ αὐτοῖς τὴν εἰρήνην Αὐτοῦ.

Ἐπισημαίνεται ὅτι ὁ Προφήτης Ζαχαρίας περιγράφων τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθησομένην εὐλογίαν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐκθέτων τὰ ἀγαθὰ ἅτινα ὁ Θεὸς θέλει παράσχει αὐτῇ, σημειοῖ ταῦτα:

«Τὰδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ· ἰδοὺ ἐγὼ σώζω τὸν λαόν μου ἀπὸ γῆς ἀνατολῶν καὶ ἀπὸ γῆς δυσμῶν καὶ εἰσάξω αὐτοὺς καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἔσονται ἐμοὶ εἰς λαόν, κἀγὼ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ»³³.

«Λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἀλήθειαν καὶ κρίμα εἰρηνικὸν κρίνατε ἐν ταῖς πύλαις ὑμῶν, καὶ ἕκαστος τὴν κακίαν τοῦ πλησίον αὐτοῦ μὴ λογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν καὶ ὄρκον ψευδῆ μὴ ἀγαπάτε, διότι ταῦτα πάντα ἐμίσησα, λέγει Κύριος παντοκράτωρ»³⁴.

«Τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰρήνην ἀγαπήσατε»³⁵.

Ἐπισημαίνεται ὅτι ὁ Προφήτης Ζαχαρίας περιγράφων τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθησομένην εὐλογίαν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐκθέτων τὰ ἀγαθὰ ἅτινα ὁ Θεὸς θέλει παράσχει αὐτῇ, σημειοῖ ταῦτα:

μέγας, ὁ αἰώνιος, ὃς ταπεινώσας κατήγαγες τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν ὑψηλοῖς»³⁶.

«Βοήσονται οἱ ἐνοικοῦντες ἐν αὐτῇ, ποιήσωμεν εἰρήνην αὐτῷ, ποιήσωμεν εἰρήνην»³⁷.

Ἐπισημαίνεται ὅτι ὁ Προφήτης Ζαχαρίας περιγράφων τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθησομένην εὐλογίαν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐκθέτων τὰ ἀγαθὰ ἅτινα ὁ Θεὸς θέλει παράσχει αὐτῇ, σημειοῖ ταῦτα:

«Καὶ πάντας τοὺς υἱοὺς σου διδάκτους Θεοῦ καὶ ἐν πολλῇ εἰρήνῃ τὰ τέκνα σου»³⁹.

Ἐπισημαίνεται ὅτι ὁ Προφήτης Ζαχαρίας περιγράφων τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθησομένην εὐλογίαν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐκθέτων τὰ ἀγαθὰ ἅτινα ὁ Θεὸς θέλει παράσχει αὐτῇ, σημειοῖ ταῦτα:

Ἐπισημαίνεται ὅτι ὁ Προφήτης Ζαχαρίας περιγράφων τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθησομένην εὐλογίαν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐκθέτων τὰ ἀγαθὰ ἅτινα ὁ Θεὸς θέλει παράσχει αὐτῇ, σημειοῖ ταῦτα:

Β'

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΕΙΡΗΝΗ

Οἱ Προφῆται ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῶν ποιοῦνται λόγον ἐκτὸς τῆς κοινωνικῆς εἰρήνης καὶ περὶ τῆς παγκοσμίου ἢ διεθνοῦς τοιαύτης. Ἐκ τῶν προφητικῶν αὐτῶν λόγων διαφαίνεται, ὅτι προϋπόθεσις ταύτης εἶναι ἡ κοινωνικὴ εἰρήνη. Καὶ ναὶ μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν ἔλευσιν τῆς εἰρήνης παρά τῷ Ἰσραηλιτικῷ λαῷ, πλὴν οὐδόλως παραλείπουν τὴν ἐπέκτασιν ταύτης καὶ ἐν ἄλλοις ἔθνεσιν. Ἡ θεοκρατικὴ πάλιν ἀντίληψις ἀποτελεῖ τὴν ἀφετηρίαν τῶν ὄσων οὗτοι προφητεύουν περὶ αὐτῆς. Ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ ἐπεκτείνεται ἐφ' ὅλων τῶν ἐθνῶν, ἡ δὲ δικαιοσύνη Αὐτοῦ ὁμοίως κρίνει τὰς πράξεις πάντων τῶν ἀνθρώπων τῆς γῆς.

Ἐπισημαίνεται ὅτι ὁ Προφήτης Ζαχαρίας περιγράφων τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθησομένην εὐλογίαν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐκθέτων τὰ ἀγαθὰ ἅτινα ὁ Θεὸς θέλει παράσχει αὐτῇ, σημειοῖ ταῦτα:

36. Ἡσ. 26,3-5.

37. Ἡσ. 27,5.

38. Ἡσ. 29,24.

39. Ἡσ. 54,13.

40. Α. Φιλιππίδου. Διδάγματα ἐπὶ τῆς σημερινῆς κρίσεως. Ἀ. Θεολογία. Ἀθήναι 1934, τόμ. 12, σελ. 48-50 καὶ 116-124.

30. Βαρούχ 3,9-15.

31. Ἱερ. 36,7.

32. Ἱερ. 40,6-7.

33. Ζαχ. 8,7.

34. Ζαχ. 8,16-17.

35. Ζαχ. 8,19.

σκεδάσει; και την χείρα αὐτοῦ την ὑψηλὴν τίς ἀποστρέψει;»⁴¹.

Τὰ ἔθνη τὰ μὴ δεχόμενα τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ πιστεύοντα εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, θὰ καταστραφῶν καὶ θὰ ἐξαλειφθῶν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν ἐπληθύνθησαν, αἱ ἔριδες, διαμάχαι καὶ πόλεμοι ἠὲ ἐξήθησαν καὶ ἐπεκράτησαν ἐν αὐτοῖς, αἱ ἀδικίαι καὶ οἱ φόνοι ἐπλήρωσαν τὰς κοινωνίας αὐτῶν, διὸ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ θὰ ἐκσπάσῃ ἐναντίον αὐτῶν.

«Οὐαὶ πλῆθος ἔθνῶν πολλῶν· ὡς θάλασσα κυμαίνουσα οὕτω ταραχθήσεσθε, καὶ νῶτος ἔθνῶν πολλῶν ὡς ὕδωρ ἠχῆσει, ὡς ὕδωρ πολὺ ἔθνη πολλά, ὡς ὕδατος πολλοῦ βία καταφερομένου· καὶ ἀποσκορακισεῖ αὐτὸν καὶ πόρρω αὐτὸν διώξεται ὡς χνοῦς ἀχύρου λικμώντων ἀπέναντι ἀνέμου καὶ ὡς κονιορτὸν τροχοῦ καταιγίδος φέρουσα»⁴².

Μετὰ παρρησίας καὶ σθένους προλέγουσιν τὰς ὀλεθρίους ἐκβάσεις τῶν μαχῶν πρὸς ἕξαρσιν τοῦ μεγάλου ἰδεώδους τῆς εἰρήνης, τῆς ὁποίας ἀπόλυτον ἀνάγκην ἔχουν τὰ ἔθνη τῆς γῆς. Αὕτη οὐδόλως ἐξασφαλίζεται διὰ τῶν ἐξοπλισμῶν καὶ τῶν πολέμων, ἐφ' ὅσον ἀνωτέρα πάσης πολεμικῆς ὑλικῆς δυνάμεως εἶναι ἡ αἰώνιος καὶ ἀκατάλυτος δύναμις τοῦ Θεοῦ, τοῦ δημιουργήσαντος τὸν κόσμον ὅλον καὶ προνοοῦντος δι' αὐτόν. Ἐντεῦθεν προφητεύουσιν ἐρημώσεις πόλεων, ἐξαφανίσεις ἔθνῶν ἕνεκα τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν.

«Ἴδου Κύριος καταφθεῖρει τὴν οἰκουμένην καὶ ἐρημώσει αὐτήν καὶ ἀνακαλύψει τὸ πρόσωπον αὐτῆς καὶ διασπερεῖ τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν αὐτῇ. καὶ ἔσται ὁ λαὸς ὡς ἱερεὺς καὶ ὁ παῖς ὡς ὁ κύριος καὶ ἡ θεράπαινα ὡς ἡ κυρία· ἔσται ὁ ἀγοράζων ὡς ὁ πωλῶν, ὁ δανείζων ὡς ὁ δανειζόμενος καὶ ὁ ὀφειλῶν ὡς ὁ ὀφείλει. φθορᾶ φθαρήσεται ἡ γῆ, καὶ προνομῆ προνομηθήσεται ἡ γῆ· τὸ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα. ἐπένησαν ἡ γῆ, καὶ ἐφθάρη ἡ οἰκουμένη, ἐπένησαν οἱ ὑψηλοὶ τῆς γῆς. ἡ δὲ γῆ ἠνόμησε διὰ τοὺς κατοικοῦντας αὐτήν, διότι παρήλθοσαν τὸν νόμον καὶ ἤλλαξαν τὰ προστάγματα, διαθήκην αἰώνιον»⁴³.

«Καὶ καταλειφθήσονται πόλεις ἐρημοί, καὶ οἰκοὶ ἐγκαταλειμμένοι ἀπολοῦνται, ταῦτα πάντα ἔσται ἐν τῇ γῇ ἐν μέσῳ τῶν ἔθνῶν, ὃν τρόπον ἐάν τις καλαμῆσται ἐλαίαν, οὕτως καλαμῆσονται αὐτοὺς»⁴⁴.

Ἡ σωτήριος νίκη καὶ μόνιμος ἀσφάλεια καὶ εἰρηνευσις συντελεῖται μόνον διὰ τῆς προσεγγίσεως πρὸς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, οὐχὶ δὲ διὰ τῆς πολυθείας καὶ τῆς ἀπιστίας. Ὁ Γιαχβὲ εἶναι ὁ παντοδύναμος Θεός, ἰσχυρὸς λίαν, συντρίβων τοὺς ἀσεβεῖς καὶ ἀδίκους. Ὡς ὑπευθύνους τῶν διεξαγομένων πολέμων θεω-

ροῦν οἱ Προφῆται τοὺς ἄρχοντας τῶν ἔθνῶν, διὸ καὶ τὰς θείας βουλὰς ἐξαγγέλλουσιν πρωτίστως εἰς αὐτούς. Ἄρχοντες ἐπιθυμοῦντες τὰς αἵματοχυσίας καὶ τοὺς πολέμους εἶναι ἀνάξιοι, ὅπως διευθύνουσιν τὰς τύχας τῶν ἔθνῶν. Ἐνεκα τούτου οὐδέποτε ἐδίστασαν νὰ προεῖπουν ὅποσον οἰκτρὸν τέλος ἀναμένει τοὺς ἀνόμους καὶ ἀνάξιους ἄρχοντας, πολλοὶ τῶν ὁποίων φυγαδεύονται καὶ ἐν ἐξορίᾳ ἀποθνήσκουσιν ἐν ἐσχάτῃ ταπεινώσει.

«Καὶ ὁ ἄρχων ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐπ' ὤμων ἀρθήσεται καὶ κεκρυμμένος ἐξελεύσεται διὰ τοῦ τοίχου, καὶ διορύξει τοῦ ἐξελθεῖν αὐτὸν δι' αὐτοῦ· τὸ πρόσωπον αὐτοῦ συγκαλύψει, ὅπως μὴ ὀραθῆ ὀφθαλμῶ, καὶ αὐτὸς τὴν γῆν οὐκ ὄψεται. καὶ ἐκπετάσω τὸ δίκτυόν μου ἐπ' αὐτόν, καὶ συλληφθήσεται ἐν τῇ περιοχῇ μου. καὶ ἄξω αὐτόν εἰς Βαβυλῶνα εἰς γῆν Χαλδαίων, καὶ αὐτὴν οὐκ ὄψεται καὶ ἐκεῖ τελευτήσει. καὶ πάντας τοὺς κύκλας αὐτοῦ τοὺς βοηθούς αὐτοῦ καὶ πάντας τοὺς ἀντιλαμβανομένους αὐτοῦ διασπερῶ εἰς πάντα ἄνεμον καὶ βορραῖαν ἐκκενώσω ὀπίσω αὐτῶν· καὶ γνώσονται διότι ἐγὼ Κύριος ἐν τῷ διασκορπίσαι με αὐτοὺς ἐν ταῖς χώραις»⁴⁵.

Εἶναι ἀναπόφευκτος, κατὰ τοὺς Προφῆτας, ἡ τιμωρία τῶν ἀρχόντων, οἵτινες ἐνσπεύροντες τὸ μῖσος καὶ τὴν διχόνοιαν, προκαλοῦν τὰς ἀλληλοεξοντώσεις καὶ τοὺς πολέμους.

«Ὡ οἱ ποιμένες οἱ διασκορπιζόντες καὶ ἀπολλύοντες τὰ πρόβατα τῆς νομῆς μου»⁴⁶.

Πρὸς τούτοις ἐξαίρεται ὑπὸ τῶν Προφητῶν, ὡς μεγίστη εὐτυχία ἡ ἐν εἰρήνῃ ἀπόλαυσις τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς.⁴⁷ Ἡ κατάπαυσις τῶν πολέμων τότε μόνον θὰ ἐπακολουθήσῃ, ὅταν «βελτίους ποιήσητε τὰς ὁδοὺς ὑμῶν καὶ τὰ ἔργα ὑμῶν»⁴⁸.

«Καὶ δώσω τοὺς ἄρχοντας σου ἐν εἰρήνῃ καὶ τοὺς ἐπισκόπους σου ἐν δικαιοσύνῃ»⁴⁹.

Κατὰ συνέπειαν αἱ οἰκονομικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ σχέσεις τῶν κρατῶν, τὰ σύμφωνα φιλίας καὶ αἱ μεταξὺ αὐτῶν συμβάσεις δέον νὰ στηρίζωνται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης. Ἡ διεθνὴς εἰρήνη, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἀναφέρομεν, ἐπέρχεται, ὅταν οἱ λαοὶ εἰρηνεύωσι μεταξὺ τῶν καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ καὶ ἐξωτερικαὶ αὐτῶν σχέσεις καὶ διαφοραὶ ρυθμίζωνται βάσει τῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀγάπης. Ἐπομένως καὶ ἡ παγκόσμιος εἰρήνη εἶναι καρπὸς τῆς ἰδιαιτέρας ἐνὸς ἐκάστου ἔθνους ἡσυχίας, τάξεως καὶ γαλήνης. Εἰδικώτερον δὲ ἡ ἀρχὴ τῆς δικαιοσύνης, ἡ στηρίξις τῶν ἀδυνάτων καὶ τῶν πτωχῶν, ἡ ὑπεράσπισις τῶν ἀδικουμένων, ἡ ἀπονομὴ τοῦ δικαίου εἰς πάσας τὰς κοινω-

41. Ἦσ. 14,26-27.

42. Ἦσ. 17,12-13.

43. Ἦσ. 24,1-5.

44. Ἦσ. 24,12-13.

45. Ἰεζ. 12,12-15.

46. Ἰερ. 23,1.

47. Ἦσ. 1,19. Ζαχ. 8,12. 3,10. Ἰεζ. 38,11. Μιχ. 4,9. Ἦσ. 32,17-18.

48. Ἰερ. 33,2. 18,7-9. 17,5-7.

49. Ἦσ. 60,17.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

«Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη».

Κατὰ τὴν Ἁγίαν Νύκτα τῆς Γενήσεως εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον θὰ ἀντηχήσουν διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν αἱ λέξεις τοῦ ἀγγελικοῦ ὕμνου («καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη») (Λουκ. β', 14) Ἐπομένως ἐπικαίρως κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας διανέμεται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «πρὸς τὸν λαόν» σχετικὸν διαφωτιστικὸν φυλλάδιον ὑπὸ τὸν τίτλον «Εἰρήνη σήμερα».

Εἶναι ἐπὶ τέλους καιρὸς νὰ ἀντιληφθοῦν ἡ ἀνθρωπότης καὶ οἱ ἰθύνοντες τὰς τύχας αὐτῆς, ὅτι ἡ εἰρηρολογία, τὰ εἰρηνόφιλα κινήματα, αἱ πορεῖαι καὶ τὰ συλλαλητήρια εἰρήνης δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχουν καρπούς, ἐὰν ἔχουν ὡς κίνητρον εἴτε τὴν ἀνευχλήτων μακρὰν τοῦ Θεοῦ ὕλιστικὴν ζωὴν, εἴτε πολιτικὰς σκοπιμότητας, εἴτε τὴν ἀποδυνάμωσιν τῶν ἰδεολογικῶς ἀντιπάλων πρὸς ἐπικράτησιν τοῦ ἀθέου ὕλισμοῦ. Διὰ τοὺς μακρὰν τοῦ Θεοῦ ζῶντας θὰ ἰσχύουν πάντοτε οἱ λόγοι τοῦ Ψαλμοῦ: «Σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν» (Ψαλμ. ιγ', 3). Κατὰ τὸν ἱερὸν Χουρσόστομον, «οὐδὲν οὕτω ποιεῖ μάχην καὶ πόλεμον, ὡς ὁ τῶν παρόντων ἔρωσ, ὡς ἡ δόξης ἢ χρημάτων ἢ τρυφῆς ἐπιθυμία».

Ὅθεν ἡ κίνησις διὰ τὴν εἰρήνην πρέπει νὰ ἐνστερνισθῇ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου: «Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν» (Ἰωάν. ιδ', 27).

Ἡ Ἱερὰ Παράδοσις.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος διὰ τῆς ὑπ' ἀρ. 2333 ἐγκυκλίου αὐτῆς πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας ἐπισημαίνει τὴν οὐσίαν καὶ τὸ νόημα τῆς Ἱ. Παράδοσεως. Αὕτη «δὲν εἶναι μία κατάστασις ἀδρανῆς καὶ στατικῆς, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν δυναμικῆς. Δὲν εἶναι μόνον ἱστορικὸν παρελθόν, ἀλλὰ συνεχῆς παρόν,

νικὰς τάξεις, ἡ ρύθμισις τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου τῶν πολιτῶν, ἡ ἀγαθὴ πρόθεσις πρὸς τοὺς ὁμόρους λαοὺς καὶ ὁ σεβασμὸς τῆς περιουσίας καὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν, εἶναι ἀρχαὶ στενωπὰς τῆς σχέσιν ἔχουσαι πρὸς τὸ ἰδεώδες τῆς καθολικῆς εἰρήνης, πραγματοποιούμεναι μόνον ἐφ' ὅσον οἱ λαοὶ πορεύονται συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα καὶ τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ.

(Συνεχίζεται)

ΤΙΤΟΣ ΕΜΜ. ΜΑΘΑΙΑΚΗΣ

Μητροπολίτης

πρ. Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου

ζῶν καὶ ἐνεργόν. Δὲν εἶναι τυφλὴ συντήρησις καὶ συνέχισις νεκρῶν τύπων, οὔτε μουσειακὴ διαφύλαξις ἀρχαίων λαϊκῶν συνηθειῶν, ἀλλὰ συνεχῆς ἀνανεωτικὴ πορεία, ὀδηγοῦσα πρὸς τὴν τελείωσιν, ὁλοκλήρωσιν καὶ σωτηρίαν τοῦ πιστοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ».

Εὐνόητον ὁμως τυγχάνει, ὅτι ἡ ἀνανεωτικὴ αὐτὴ πορεία δέον νὰ γίνεται μετὰ συνέσεως καὶ προσοχῆς. Δι' αὐτὸ «οὐδεὶς πρόχειρος καὶ πρόσκαιρος ὑπολογισμὸς, οὐδεμία ἐποχιακὴ καὶ προσωπικὴ ἐντίληψις καὶ οὐδεμία κοσμικὴ ἢ πολιτικὴ σκοπιμότης ἐπιτρέπεται νὰ ἀλλοιώνῃ καὶ νὰ παραχαράσῃ τὴν ταυτότητα τῆς Παραδόσεως».

Ὅσον ἀφορᾷ εἰδικώτερον εἰς τὴν θ. Λατρείαν, αὕτη πρέπει νὰ προστατεύεται («ἀπὸ τὴν διείσδυσιν ἄλλοτριῶν καὶ ἑτερογενῶν στοιχείων») καὶ νὰ περιφρουρηταί («ἀπὸ κάθε νοθείαν καὶ ἀνεύθυνον καινοτομίαν, ἀσυμβίβαστον πρὸς τὸν ἔλλογον, μυστηριακὸν καὶ σωτηριολογικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα»).

Ἡ Ἱ. Μητρόπολις Ἑλβετίας.

Μετὰ μεγίστης χαρᾶς τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καὶ ἰδίως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπληροφορήθη, ὅτι ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου προέβη εἰς τὴν ἴδρυσιν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἑλβετίας. Τοῦτο ἐγένετο τῇ συγκαταθέσει τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Αὐστρίας κ. Χουρσόστομον, εἰς τὸν ὅποιον ὑπήγετο μέχρι τοῦδε ἐξαρχικῶς ἡ χώρα τῆς Ἑλβετίας.

Τὸ γεγονός εἶναι ἄξιον ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως, διότι, ὡς ἐτόνισεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρον Χαλκηδόνας κ. Μελίτων, κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ σχετικοῦ Μηνύματος, ἡ ἴδρυσις τῆς νέας Ἱ. Μητροπόλεως ἐγένετο ἀφ' ἐνός ἐν τῇ προνοίᾳ τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας «ὑπὲρ τοῦ ἐν Εὐρώπῃ εὐσεβοῦς πληρώματος» καὶ ἀφ' ἑτέρου «διὰ τὸν ὃν ἔχει σπουδαῖον καὶ ἰδιάζοντα χαρακτῆρα καὶ θέσιν ἐν Εὐρώπῃ ἡ Συνομοσπονδία τῆς Ἑλβετίας ὡς κέντρον εἰρήνης, διεκκλησιαστικῆς καὶ διαθρησκευτικῆς κινήσεως, καὶ γενικώτερον διεθνῶν ἀνθρωπιστικῶν δραστηριοτήτων, ἐν τῇ ὁποίᾳ μάλιστα ἐδρεύει καὶ ἀναπτύσσει τὰς εὐεργετικὰς δραστηριότητάς αὐτοῦ τὸ Ὁρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου».

«Ἴνα βαστάσῃ τὰ μείζονα».

Ἐν συνεχείᾳ πρέπει νὰ ἐπισημανθῇ τὸ εὐχάριστον γεγονός, ὅτι ὡς πρῶτος Μητροπολίτης τῆς νεοσυσταθείσης Ἱ. Μητροπόλεως Ἑλβετίας, ἥτις θὰ ἔχη τὴν ἑδρὰν τῆς ἐν Γενεύῃ, ἐξελέγη ὑπὸ τῆς

Ἁγίας καὶ Ἱερῶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατρι-
αρχείου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τραπεζοπόλεως κ.
Δαμασκηνός.

Ὡς ἐτονίσθη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκη-
δόνας κ. Μελίτωνος κατὰ τὸ σχετικὸν Μήνυμα, ἡ ἐκλο-
γὴ τοῦ Ποιμενάρχου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἑλβετίας
δὲν ὑπῆρξεν «οὔτε φιλοφρόνησις, οὔτε ἀμοιβή, οὔτε
προαγωγή», ἀλλ' «ἐπίθεσις μείζονος ἐθύνης καὶ
μείζονος χροῦς εἰς τὸν ἀπὸ τῶν ὀλιγωτέρων κρι-
θέντα ἄξιον ἵνα πιστῶς βαστάσῃ τὰ μείζονα».

Τῷ ὄντι ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἑλβετίας «ἐβάστα-
σε πιστῶς καὶ ἀξίως ὅ,τι καὶ ἂν ἀνέθεσεν» εἰς αὐτὸν
«μέχρι τῆς σήμερον ἡ Μήτηρ τοῦ Ἑκκλησία» καὶ τὴν
εἰς Ταϊξὲ ἐν μοναστικῇ ταπεινώσει καὶ ἀφανείᾳ μαρ-
τυρίᾳ τῆς Ὁρθοδοξίας... καὶ τὴν ἐν τῷ Πατριαρχικῷ
Κέντρῳ τοῦ Σαμπεξὺ τῆς Γενεύης δημοσιογικὴν δια-
κονίαν του, ὡς Προϊστάμενος ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τὴν
Γραμματείαν τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ
Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας».

Ἐπὶ πλέον ὁ ἅγιος Ἑλβετίας διακρίνεται διὰ τὴν
γλωσσομάθειαν, τὴν θεολογικὴν του συγκρότησιν,
τὸ πλουσιώτατον συγγραφικὸν του ἔργον καὶ τὴν
λαμπρὰν παρουσίαν του κατὰ τὴν διδασκαλίαν του εἰς
ξένα πανεπιστήμια καὶ κατὰ τὰς διορθοδόξους καὶ
διεκκλησιαστικὰς συναντήσεις.

Εὐχόμεθα, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἐπιδαφιλεῖ εἰς
τὸν ἐνθρονισθέντα ἤδη νέον Ποιμενάρχην πλουσίαν
τὴν Χάριν καὶ τὴν εὐλογίαν Του, ἵνα ἡ Ἱ. Μητρόπολις
Ἑλβετίας καταστῇ ἐν Εὐρώπῃ ἐστία καὶ φάρος
τηλαγγῆς τῆς Ὁρθοδοξίας.

Βυζάντιον.

Εἰς τὰς πολλὰς ἐκδηλώσεις τοῦ Δυτικοῦ κόσμου
πρὸς γνώσιν καὶ κατανόησιν τοῦ διαρκῶς ἀνακαλο-
πιμένου ὑπ' αὐτοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ προσετέθη
ἐσχάτως καὶ μία σημαντικὴ σειρά ἐκτενῶν ὀμιλιῶν,
ὀργανουμένη ὑπὸ τοῦ ἐν Βερολίνῳ ραδιοφωνικοῦ
σταθμοῦ RIAS καὶ ἐντασσομένη εἰς τὸ γενικὸν πρό-
γραμμα τοῦ «Funkuniversität» (ραδιοφωνικοῦ
πανεπιστημίου).

Αἱ ἐν συνόλῳ 22 ὀμιλίαι αὗται ἤρξαντο μεταδι-
δόμεναι τὴν 22αν Νοεμβρίου 1982 καὶ θὰ συνεχισθοῦν
μέχρι 2ας Φεβρουαρίου 1983 δις τῆς ἐβδομάδος. Κατ'
αὐτὰς διακεκοιμένοι ἐπιστήμονες θὰ παρουσιάσουν
πᾶσας τὰς οὐσιώδεις πτυχὰς τοῦ βυζαντινοῦ πνευμα-
τικοῦ βίου καὶ πολιτισμοῦ.

Ἐπὶ πλέον εἶναι εὐχάριστον ὅτι, ἐκτὸς τῶν δια-
πρεπῶν ἐιδικῶν ξένων ἐπιστημόνων, θὰ ὀμιλήσουν
κληθέντες καὶ Ἕλληνες, ὡς λ.χ. οἱ ἀκαδημαϊκοί-
καθηγηταὶ κ. κ. Παναγιώτης Ζέπος καὶ Κωνσταντί-
νος Τρουπάνης, ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης καὶ
καθηγητῆς κ. Ἀναστάσιος Γιαννουλάτος καὶ οἱ κα-
θηγηταὶ κ. κ. Εὐάγγελος Θεοδώρου, Ἰωάννης Καλο-
γήρου, Ἰωάννης Καραγιαννόπουλος, Βασιλικὴ Πα-

πούλια, Ἰσιδώρα Ρόζενταλ-Καμαρινέα καὶ Δημο-
σθένης Σαβράμης.

Τὰ ἐνδιαφέροντα θέματα τῶν ὀμιλιῶν θὰ δώσουν
ἀφορμὴν, ὥστε οἱ πολυπληθεῖς ἀκροαταὶ τοῦ ἔχοντος
μεγάλῃ ἀκροαματικότητᾳ «ραδιοφωνικοῦ πανεπι-
στημίου RIAS» νὰ γνωρίσουν πτυχὰς τινὰς τοῦ με-
γαλείου τοῦ ὄλονος καὶ περισσώτερον δικαιομένου εἰς
τὴν διεθνή συνείδησιν Βυζαντίου.

Τὸ Ἑκκλησιαστικὸν Γηροκομεῖον τῆς Κορίνθου.

Εὐγλωττος μαρτυρία περὶ τῆς ποιότητος τῆς ἐκ-
κλησιαστικῆς διακονίας τῆς ἀγάπης, διὰ τὴν ὁποίαν
γίνεται λόγος εἰς τὸ κύριον ἄρθρον τοῦ παρόντος φύλ-
λου, εἶναι ἐν πρόσφατον χρονογράφημα, ὅπερ ἐδημο-
σιεύθη εἰς τὴν ἐν Κορίνθῳ ἐκδιδόμενην ἐφημερίδα
«Κορινθιακὸς Τύπος». Τὸ χρονογράφημα τοῦτο ἐξι-
στορεῖ πῶς ὁ πρόσφατος ἀποθανὼν γνωστός εἰς ὅλην
τὴν Κόρινθον «Θωδωράκης ὁ παρακεντές», εἰς ἄστε-
γος καὶ ἀσθενῆς γέρον, εἶχεν εἶρει καταφύγιον καὶ
περιθάλψιν εἰς τὸ Ἑκκλησιαστικὸν Γηροκομεῖον τῆς
Κορίνθου, ὅπερ λειτουργεῖ προνοία τοῦ Σεβ. Μητρο-
πολίτου Κορίνθου κ. Παντελεήμονος.

Μετὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ γέροντος, — κατὰ τὸν
γλαφυρὸν χρονογράφον —, ἀσημάδεψε ἡ παρουσία του
τὴν ἀπάνθρωπη ἀπουσία τοῦ κόσμου. Μιὰ κοινωνία,
ἡ Κόρινθος, μὲ βοννὸ τὰ ἀγαθὰ, δὲν καταδέχτηκε νὰ
σκύψῃ ἐπάνω του. Τὸν περιφρόνησε. Καὶ δὲν τοῦ
ἄνοιξε κανεῖς, δὲν τοῦ ἀνοίξαμε μῆτε τὴν πόρτα μῆτε
καὶ τὸ παράθυρο. Κεῖ ὁ Θωδωράκης ἦταν ἐρημικὸς
στὴ μοναξιά του, χωρὶς πόδια, χωρὶς φτερά καὶ χωρὶς
μυαλό... Καὶ δὲν τὸν καλημέριζε κανεῖς, γιατί βρωμοῦ-
σε σὰν τὸ σκυλὶ τὸ ψόφιο!

Κεῖν τὴν ὥρα τὸν καλωσόρισε ἡ Ἑκκλησία τῆς
Κορίνθου. Τὸν περιμάζωξε ἀπὸ τοὺς δρόμους. Τὸν
πῆρε στὸ Γηροκομεῖο τῆς, ὅπως εἶχε πάρει καὶ ἄλλους
κουρασμένους καὶ ξωμάχους. Μουσκίδι, ὅπως ἦτανε,
καὶ φοικτὰ ἀνέλπιδος. Κεῖ πάνω στὸ Γηροκομεῖο,
τὸν περιμένε κρεβάτι μὲ στρωματέξ, ἐγχρωμη τηλεό-
ραση, λουτρό, τὸ πρωινό, ἡ καλοπέραση. Ἐνας παπάς,
ὁ παπα-Φάνης ὁ Χριστοδούλου, ἀπὸ τὸν Κάτω Ἄσσο,
τὸν ἔσφιξε στὴν ἀγκυλιά, τοῦ φίλησε τὸ μέτωπο, τοῦ
ἐπλυνε τὸ κορμί (ὁ παραπάνω παπάς, χωρὶς λεφτὰ
ἔχει ἀναλάβει καὶ μπανιερῖζει τοὺς γέροντας μιὰ φορὰ
τῆ βδομάδα), τοῦ χτένισε τὰ χιονάτα μαλλιά, τοῦ χαι-
δεψε τὴ μοναξιά. Δὲν πέρασαν πολλὰς μέρες. Τοῦ
Θωδωράκη τοῦ κούφτηκαν οἱ ζάρες. Ἐγινε τριαντα-
φυλλὶ τὸ πρόσωπο, ῥόδισε ἡ μουςούδα του. Πόσες
φορὰς πὸν πῆγα στὸ Γηροκομεῖο, εἰλικρινᾶ σὰς λέω,
μακάρισα τὸ Μητροπολίτη Κορίνθου κ. Παντελεή-
μονα, πὸν μοίρασε μὲ τὸ ἔργο τοῦτο σπάταλα τὴ ζε-
στασιά στους ἀπόκληρους. Θαυμαστὸ τὸ ἔργο του!..

Καὶ προσθέτει χαρακτηριστικῶς ὁ χρονογράφος:
«Τὸ Γηροκομεῖο ζεῖ. Δύο βήματα εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Μὲ ἐνδιαφέροντα θέματα ἡσχολήθη ἡ Διαρκὴς Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰς συνεδριάσεις αὐτῆς ἀπὸ 16 ἕως 19 Νοεμβρίου, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σ ε ρ α φ ε ί μ.

Συγκεκριμένως:

Μετὰ σχετικὴν συζήτησιν διεκήρυξεν ὅτι ἐμμένει στερεῶς εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἱεραρχίας (1933 καὶ 1972) αἱ ὁποῖαι σαφῶς καταδικάζουν τὸν Τεκτονισμὸν. Σχετικὸν ἔγγραφο ἀπύθυνε καὶ πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν κ. Ἄνδρ. Παπανδρέου.

Ἀπέρριψεν (μὲ ψήφους 8 ἔναντι 4) πρότασιν περὶ ἐκτάκτου συγκλήσεως τῆς Ἱεραρχίας ὡς μὴ ἀναγκαίας, ἐνῶ συνεκρότησεν Ἐπιτροπὴν διὰ τὴν μελέτην τοῦ σχεδίου νόμου περὶ τροποποιήσεως διατάξεων τοῦ Οἰκονομικοῦ Δικαίου καὶ ὑποβολὴν προτάσεων εἰς τὸ ὑπουργεῖον Δικαιοσύνης. Ὡσαύτως ἐνέκρινε τὴν ἀποστολὴν ἐγκυκλίου πρὸς τὸν Ἱερὸν Κλήρον διὰ τὴν δραστηριοποίησίν του ἐν ὄψει τῶν κρίσιμων προβλημάτων τῆς ἐποχῆς μας.

Ἀπεφασίσθη ἡ ἀποστολὴ ἐτέρας ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας διὰ τὴν ἀπόλυτα προαιρετικὴν καθιέρωσιν τῶν λεγομένων «τυχηρῶν», ὥστε οὗτοι νὰ διατυπώσουν τὰς παρατηρήσεις των, προκειμένου νὰ καταρτισθῇ ἡ ὀριστικὴ εἰσήγησις καὶ νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τῆς Ἱεραρχίας, διὰ τὴν ἐνιαίαν καὶ καθολικὴν ρύθμισιν τοῦ θέματος.

Ἐνεκρίθη ἡ ἐκδοσις τῶν Πρακτικῶν τοῦ Ε' Πανελληνίου Θεολογικοῦ Συνεδρίου εἰς 5.000 ἀντίτυπα ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, κατόπιν σχετικῆς παρακλήσεως τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων.

Συνεκροτήθη Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Μεσσηνίας κ. Χ ρ υ σ ο σ τ ὁ μ ο υ, Ἀττικῆς κ. Δ ω ρ ο θ έ ο υ, Φθιώτιδος κ. Δ α μ α σ κ η ν ο ὺ καὶ Φλωρίνης κ. Α ὕ γ ο υ σ τ ί ν ο υ ἧτις θὰ συνεργασθῇ μετὰ τοῦ ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ἐπὶ θεμάτων ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἐτέρα Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Μεσσηνίας κ. Χ ρ υ σ ο σ τ ὁ μ ο υ, Μηθώνης κ. Ἰ α κ ῶ β ο υ, Περιστερίου κ. Χ ρ υ σ ο σ τ ὁ μ ο υ καὶ τοῦ

Κόρινθο. Κάντε μου τὸ χατήρι νὰ πᾶτε νὰ τὸ δεῖτε. Νὰ δεῖτε τὸ κολλέγιο τῶν γερόντων. Κεῖ μέσα τρέφονται μονάχα οἱ φτωχοί, οἱ ξυπολιάρηδες. Μονάχα οἱ παρακεντέδες. Δὲν ἔχουν πέραση τὰ χρήματα ἐκεῖ. Εἶναι ἡ στέγη τοῦ φτωχοῦ, τοῦ καταφρονεμένου».

Αἱ περικοπαὶ αὗται τοῦ χρονογραφήματος εἶναι τόσο ἐγγλωττοι, ὥστε τὰ σχόλια περιττεύουν. Θὰ ηὐχόμεθα νὰ γραφοῦν παρόμοια χρονογραφήματα καὶ διὰ πολλὰ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ γηροκομεῖα καὶ εὐαγγῆ ἰδρύματα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐλλειψις γενικωτέρας μορφώσεως.

Εἶναι τῶ ὄντι ὄλως ἀπαράδεκτα τὰ ὅσα εἰς τὴν ἐν Φρανκφούρτῃ Διεθνῇ Ἐκθεσῖν τοῦ Βιβλίου ἐξεστῶμισεν ὁ Βοηθὸς Γενικὸς Διευθυντῆς τῆς ΕΡΤ εἰς βᾶρος τῶν ἐλληνικῶν θρησκευτικῶν βιβλίων. Μολοντί ἡ Ἐκθεσις προέβαλλε τὰ θρησκευτικὰ βιβλία, ὁ κ. Β. Βασιλικός, ὅταν ἀντίκρισε τὰς ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, εἶπεν: «Ἐδῶ δὲν ἔχουν φέρεϊ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἀξιόλογα βιβλία, ἔχουν ἔρθει μόνον κάτι ξέφτια!». Δὲν ἐδίστασε δὲ — κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτηκόων — νὰ προσθέσῃ: «Τοῦ χρόνου, ὡς εἰδοποιῶ, ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία δὲν ἔχει καμιά θέσῃ σ' αὐτὸ τὸν χῶρο. Ἐδῶ θὰ ὑπάρχουν τὰ βιβλία τοῦ Μάοξ καὶ τοῦ Λένιν. Ἐπὶ 40 χρόνια μᾶς καταπιέζει τὸ παπαδαριὸν στὴν Ἑλλάδα. Δὲν μποροῦ μπαίνοντας στὴν Ἐκθεσὴ νὰ βλέπω τὸ περίπτερο τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας».

Ἀνυπόμεθα, διότι αἱ δηλώσεις αὗται μαρτυροῦν οὐ μόνον ἀντιχριστιανικὸν οἶστρον, ἀλλὰ καὶ ἔλλειψιν

γενικωτέρας μορφώσεως, ἧτις, ἐὰν ὑπῆρχε, θὰ καθίστα δυνατὴν μίαν ἀντικειμενικὴν ἐνημέρωσιν περὶ τῆς ἐκτιμῆσεως, τῆς ὁποίας ἀπολαύουν εἰς πάσας τὰς ἐλευθέρως πεπολιτισμένας χώρας αἱ θρησκευτικαὶ ἐκδόσεις.

Ἀθλησις καὶ εὐσέβεια.

Ἐδστόχως ὀρθόδοξον χριστιανικὸν περιοδικὸν ἐπεσήμανε τὴν εἰς τὸ περιοδικὸν («Ἄντι») δημοσιευθεῖσαν ἐπιστολὴν ἀναγνώστου του, ὅστις ἐπικρίνει αὐτὸ διὰ σχόλιά του ἀναφερόμενα εἰς τὴν εὐσέβειαν τῆς πρωταθλητρίας Βεροῦλη.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, χρησιμοποιοῦσα εἰρωνείαν, λέγει τὰ ἑξῆς: «Ἐπειδὴ καὶ παλιότερα ἀθλητῆς μας προσέφερε μετάλλιο στὴν Τῆρο, ὀλυμπιονίκης αὐτός· ἐπειδὴ εἶναι πρωτάκουστο γιὰ τὸν ἐλληνικὸ λαὸν (νὰ γίνωνται ἀφιερῶματα στοὺς Ἁγίους του)· ἐπειδὴ ἐπανειλημμένα ἔχουν ἐμφανιστεῖ ἀθλητῆς Ἕλληνες καὶ ξένοι (π.χ. Πολωνοὶ) νὰ σταυροκοπιῶνται πρὶν ἀθληθῶν· ἐπειδὴ οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες στὴν ἀρχαιότητα οὐδεμία σχέση εἶχαν μὲ θρησκευτικὰς τελετὰς, ἀλλὰ μόνον μὲ ρεκόρ καὶ διαφήμισιν, γι' αὐτὸ προτείνω πρὶν ἀπὸ ὁποιαδήποτε προπόνησιν νὰ γίνεταί μιά κοινωνικοπολιτικοοικονομικὴ ἐκπαίδευσιν στὴν καθυστερημένην τάξιν τῶν ἀθλητῶν»!

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη διὰ τῆς εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆς ὑπενθυμίζει ὅτι εἶναι δυνατὸς ὁ συνδυασμὸς τῆς ἀθλησεως καὶ τῆς εὐσεβείας. «Θθεν πάντες οἱ ἀθληταὶ καλοῦνται νὰ δοξάζουν (τὸν Θεὸν ἐν τῶ σώματι αὐτῶν καὶ ἐν τῶ πνεύματι αὐτῶν, ἅτινα ἔστι τοῦ Θεοῦ) (Ἄ Κορ. στ', 20).

Καθηγητού κ. Εύαγγελου Θεοδώρου θα μελετηθούν τα θέματα των εκκλησιαστικών περιοδικών και εντύπων.

Η Δ. Ι. Σύνοδος ήσχολήθη και με έτερα θέματα ύπηρεσιακής φύσεως.

Ίερά Άρχιεπισκοπή Άθηνών

Έπί τή έπικειμένη ενάρξει του «Έρανου τής αγάπης», τήν 29ην Νοεμβρίου 1982 ώργανώθη υπό τής Διευθύνσεως Χριστιανικής Άλληλεγγύης τής Ί. Άρχιεπισκοπής Άθηνών συγκέντρωσις του ι. κλήρου αυτής εις τον Ί. Ναόν τής Άγ. Ειρήνης, καθ' ήν, μετά προσφώνησιν του παρευρισκομένου Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Σεραφείμ, ο καθηγητής τής Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Άθηνών και Διευθυντής των περιοδικών «Εκκλησία» και «Θεολογία» ανέπτυξε το θέμα: «Η εκκλησιαστική διακονία τής αγάπης». Έπιηκολούθησε συζήτησις και εδόθησαν υπό του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου οδηγίαι δια τήν συμμετοχήν πάντων των κληρικών τής Ί. Άρχιεπισκοπής τόνον εις το καθ' όλου φιλανθρωπικών έργων τής Εκκλησίας, όσον και ειδικότερον εις τον «Έρανον τής αγάπης».

Ί. Μητρόπολις Ηλείας και Ωλένης

Με απόφασιν του Έκκλ. Συμβουλίου του Ί. Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου και έγκρισιν του Σεβ. Μητροπολίτου κ. Γερμανού και τής Ίεράς Συνόδου ένεκρίθη ή δωρεάν παραχώρησις οικοπέδου εντός του Δήμου Άρχαίας Όλυμπίας έκτάσεως 8 στρεμμάτων, μεγάλης οικοπεδικής αξίας, δια τήν ανέγερσιν του Γυμνασίου τής πόλεως.

Η Σχολική Έφορεία δια τής 6)1982 Πράξεώς της εξέφρασε τήν βαθυτάτην εύγνωμοσύνην της προς το Έκκλ. Συμβούλιον και τον Σεβασμιώτατον.

Είηαι γνωστόν, ότι ή Ίερά Μητρόπολις Ηλείας έχει παραχωρήσει και άλλα οικόπεδα δια τήν ανέγερσιν Σχολείων, Ίατρείων, Κοινοτικών καταστημάτων, παιδικών Σταθμών, Γηπέδων κ.λπ., όπως εις Καγκάδι, Κάτω Παναγιάν, Γαστούνην, Άμαλιάδα, Μουζάκι, Χελιδόνι κ.ά., πάντοτε δε με προθυμίαν και εύμένειαν εξετάζει τιαύτας περιπτώσεις.

Ίερά Μητρόπολις Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως

Έπί τή ενάρξει του νέου κατηχητικού έτους έγένετο συγκέντρωσις των κατηχητών και των κατηχητριών τής Ί. Μητροπόλεως, καθ' ήν ο Σεβ. Μητροπολίτης κ. Διονύσιος ώμίλησε προς αυτούς «προτρέποντάς τους να εργασθούν φέτος ακόμα πιό συστηματικά για τήν «έν Χριστώ» μόρφωση των παιδιών και νεανικών ψυχών, χωρίς ποτέ να άπογοητεύονται ή να καταβάλλονται από τις ποικίλες δυσκολίες που συναντούν στο έργο τους». Το έργον αυτό «άποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα στους δύσκολους καιρούς, που περνάμε, όπου όλες οι δυνάμεις του κακού εργάζονται συστηματικά για τήν πνευματική άποδυνάμωση και τήν καταστροφή τής νεολαίας».

Ίερά Μητρόπολις Σάμου και Ίκαρίας

Τό υπό του Σεβ. Μητροπολίτου Σάμου και Ίκαρίας εκδιδόμενον περιοδικόν «Μεταμόρφωσις» δια τήν άνέγερσιν Έκκλησιαστικού Γηροκομείου έν Ίκαρία έδωκε τās εξής εύγλώττους πληροφορίας:

«Πάντα θα υπάρχουν άντιδράσεις. Και, προπαντός, όταν γίνεται ένα καλό έργο. Σ' αυτόν τον άχαρο κανόνα βρέθηκε και ή εκκλησιαστική προσπάθεια για τήν σύσταση δύο Ίδρυμάτων στην Ίκαρία, του Γηροκομείου και του Πνευματικού Κέντρου (Μουσείο - Αίθουσα Διαλέξεων κ.λπ.). Δέν θα υπάρχουν γέροντες στην Ίκαρία που θα θελήσουν να ζητήσουν τήν διαμονή τους στο Γηροκομείο! Και, αν γίνει Γηροκομείο, να το αναλάβει ή τοπική Αυτοδιοίκηση... Τέτοιο περίπου δημοσίευμα έκανε τήν εμφάνισή του!...

Αυτό συσκέψεις, όμως, του Σεβασμιωτάτου, μιὰ με το Διοικητικό Συμβούλιο του Γηροκομείου και άλλη άνοικτή με παράγοντες του τόπου, έφθασαν για να δοθεί ή πρόβουσα άπάντησις στο άπαράδεκτο δημοσίευμα. Ο Δήμαρχος Άγ. Κηρύκου κ. Λουκάτσος, που είναι μέλος του Συμβουλίου του Γηροκομείου, ανακοίνωσε ότι «ο Σεβασμιώτατος πρότεινε και παλαιότερα να άρχισει ή προσπάθεια για σύσταση Γηροκομείου. Και είναι αυτό έπιτακτική ανάγκη για το νησί μας. Και θα ήταν καλό να μπορούσε να αναλάβει τήν προσπάθεια ο Δήμος. Άλλά δέν μπορούμε. Και εύτυχώς που ο Σεβασμιώτατος πήρε τήν πρωτοβουλία. Τού είμαστε εύγνώμονες και θα ήθελε όλοι να του συμπαρασταθούμε σαν γνήσιοι και θερμοί συνεργάτες. Και συνεπώς, παρακαλώ τον Σεβασμιώτατο να μὴν ύπολογίζει τις άντιδράσεις. Όλος ο λαός είναι μαζί του». Με το ίδιο πνεύμα μίλησαν και οι παριστάμενοι κ. Άπόστ. Κράτσας, Ίκαριώτης, Βουλευτής Β' Περιφέρειας Άθηνών, ο Γυμνασιάρχης κ. Σ. Σαββάκης, ο Άθαν. Βασίλαρος, ο κ. Κ. Χερουβής, ο κ. Β. Λοΐζος και άλλοι. Τελικά, όμως, να έκφράσθηκε ή έμπιστοσύνη όλων προς τον Σεβασμιώτατο, και ακολουθήσε βροχή δωρεών. Ο κ. Β. Λοΐζος, κατέθεσε έπιστολή με τήν οποία παραχωρεί άμέσως οικόπεδο 2 στρεμμάτων περίπου, σε περίοπτη θέση στον άγ. Παντελεήμονα Δήμου άγ. Κηρύκου και 100.000 δρχ. και συμπληρωματικά δήλωσε ότι όλες οι οικονομίες του θα διατεθούν ώστε με τους τόκους να ενισχύεται ή λειτουργία του Γηροκομείου. Στην συνέχεια έκαναν δηλώσεις ή κ. Κατσα για 50.000 δρχ., ο κ. Καλογιάννης για 100.000 δρχ., οι κ.κ. Κ. Χερουβής και Μ. Σαφός από 1.000 δολλάρια με άμεση κατάθεση 20 δολλαριών ο καθένας. Άλλος, που θέλει να παραμείνει άνώνυμος καταθέτει 1.000.000 δρχ. Τήν επομένη ήμερα ο κ. Ηλίας Τσιμπίδης, Άρχιτέκτονας, συνάντησε τον Μητροπολίτη, ζήτησε συγγνώμη για τήν άπουσία του από τήν σύσκεψη και δήλωσε ότι θα είναι θερμός συμπαραστάτης και θα προσφέρει τήν εργασία του. Στη συνέχεια οι μηχανικοί κ.κ. Κόκκινος και Μωραΐτης, έκαναν το τοπογραφικό του οικοπέδου που παραχωρήθηκε. Άμέσως θα άρχισει από τους παραπάνω μηχανικούς ο καταρτισμός των μελετών και σχεδίων.

Τελικά, στις 17 Αύγουστου 1982 ο Σεβασμιώτατος με τον ιερό κληρο και τις Άρχές του Τόπου με επίσημη τελετή κατέθεσε τον θεμέλιο λίθο του Έκκλ. Γηροκομείου, που θα είναι άφιερωμένο στην Παναγία. Καλή, λοιπόν, άρχή. Και καλό τέλος».

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Ἡμερολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἔτους 1983. Περίοδος τρίτη. Ἔτος εἰκοστὸν πέμπτον. Ἐκδόσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σχ. 80 μ., σελ. 767.

Τὸ γὰρ ἐμφανίζεται μιὰ περιοδικὴ ἔκδοσις πληροφοριῶν πάντοτε ζωντανῆ, ἐνδιαφέρουσα καὶ ἀνανεωμένη δὲν εἶναι διόλου εὐκόλο πρᾶγμα. Κατὰ κανόνα οἱ Ἐπιτηρίδες τοῦ εἶδους στενάζουν ἀπὸ τὴν τυποποίησιν, σὲ σημεῖο μάλιστα ποῦ νὰ κάνει τὴν σκέψιν καλῆς ὅτι μὴ ἔνα παράρτημα ἀλλαγῶν ὁ καλὸς τόμος δὲν ἀχρηστεύεται καὶ δὲν συντρέχει ἡ ἀνάγκη ἐπανεκδόσεώς του. Στὴν περίπτωσιν ὅμως τοῦ «Ἡμερολογίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» κάθε νέος τόμος εἶναι καὶ ἔνα ἐκδοτικὸ καὶ πνευματικὸ γεγονός. Πέραν ἀπὸ τὸ τυπικολογικὸ καὶ τὸ διοικητικὸ μέρος, πραγματοποιεῖται ἀπὸ τίς σελίδες του ἔνα σφαιρικὸ ἀφιέρωμα σὲ βασικὸ θέμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας παραδόσεως¹. Φέτος τὸ «Ἡμερολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» τιμᾷ τὴ μνήμην τοῦ Συμεῶν Θεσσαλονίκης προσφέροντάς μας πλούσια καὶ μὲ ἐπιμέλεια ἐπιλεγμένα στοιχεῖα ποῦ προβάλλουν τὴ μορφήν καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἀοιδίμου ἱεράρχου καὶ Ἁγίου τῆς Ἐκκλησίας μας.

Εἶναι κρίμα ὅτι δὲν μνημονεύεται τὸ σχετικὸ ὕλικὸν στὰ Περιεχόμενα, γιὰ αὐτὸ θὰ διευκόλυνε ἀφάνταστα καὶ τὸν οἰοδότητε ἀναγνώστη καὶ τὸν μελετητὴ καὶ ἴσως τοῦ χρόνου δὲν θάπρεπε νὰ παραλειφθεῖ ἡ εὐρητηρίαση αὐτῆ. Σημειώνομε ἐδῶ τὴν ἐγχρωμὴ ἀναπαραγωγὴ ἀπὸ μικρογραφία βασιλοπέδου κώδικα τοῦ 1763 τῆς εἰκόνας τοῦ Ἁγίου Συμεῶν, τὴν παράθεσιν τῆς Πατριαρχικῆς Πράξεως ἀνακηρύξεώς του σὲ Ἅγιον ἀπὸ τὴν Ἁγία καὶ Ἱερά Σύνοδον τοῦ σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως στίς 12 Ἀπριλίου 1981 (παναμοιότυπον μὲ τίς ὑπογραφὰς τῶν μελῶν τῆς), τὴν προυνόησιν τῶν λειτουργικῶν καὶ ἐρημηρευτικῶν ἔργων, τῶν ὁμιλιῶν καὶ λόγων, ἐπιστολῶν καὶ πραγματειῶν καὶ ποιικίλων ἔργων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Συμεῶν ἀπὸ τὸν Καθηγητὴν κ. Ἰω. Φουντούλη, τὸ ἀπολυτικὸν τοῦ Ἁγίου ποίημα Γερασίου Μοναχοῦ (Μικραγιαννανίτη), τὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν Λόγον τοῦ Παναγ. Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονα (ἐπὶ τῆ ἀνακηρύξεως τοῦ Συμεῶν ὡς Ἁγίου) καὶ ἀπὸ μελέτημα τοῦ κ. Φουντούλη, τὰ κείμενα τοῦ ἴδιου τοῦ Ἁγίου καὶ Ἰωάννου τοῦ Εὐγενικοῦ τὸν λόγον «Εἰς τὸ μνημόσυνον τοῦ ἁγίου κυροῦ Συμεῶν» (Συνοδικὸ τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης)².

1. Πρὸλ. βιβλιογραφία μου στὴν «Ἐκκλησία», 15 Δεκεμβρίου 1981, ἀριθ. 24, σσ. 580-581.

2. Βλ. σελ. κ' - κβ', κγ', 1-2, 10, 27-28, 38, 64, 82, 88, 108, 109, 121, 125, 137, 158, 166, 174, 179, 190, 191, 206, 207, 208.

Παράλληλα πρέπει γὰρ σημειωθεῖν πολλὰ σημαντικὰ καινοτομίας σὲ ὅλα τὰ τμήματα τοῦ τόμου, ὅπως εἶναι οἱ ὁδηγίες γιὰ τὴν ἀντιμετώπισιν ἑορτολογικῶν προβλημάτων («Ἀντὶ Προλόγου») ἀπὸ τὴν Ἱποπετροπὴν ἐπὶ τοῦ Ἡμερολογίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (σ. α' - η'), τὰ λεπτομερῆ στοιχεῖα γιὰ τὴν Ἱ. Κοινότητα (μὲ τὰ ὀνόματα Ἐπιστατῶν καὶ Ἀντιπροσώπων) καὶ τὰ 20 μοναστήρια (μὲ ἔτος ἰδρύσεως, πανήγυρη, ὄνομα Καθηγουμένου ἢ Ἐπιτρόπων, μοναστικὸ σύστημα, ἀριθμὸ μοναχῶν καὶ τηλέφωνον) τοῦ Ἁγιωνύμου Ὁρους Ἁθῶν τόσο χρήσιμα στοὺς πολυπληθεῖς προσκυνητὰς του³, ἡ ἀνανέωσις στατιστικῶν στοιχείων, οἱ ἀλλαγὰς στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία κ.λπ. Βέβαια πολὺ πρόσφατα γεγονότα, ὅπως ἡ ἴδρυσις αὐτοτελοῦς Ἱ. Μητροπόλεως Ἐλδετίας, ὁ θάνατος τοῦ Χρ. Θεοδωρόπουλου κ.ἄ. δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ προβλεφθεῖν καὶ μένουσι γιὰ τὸν προσεχῆ τόμον. Θᾶχα μόνον νὰ παρατηρήσω στὴν Ἱ. Μ. Ἁγίου Στεφάνου Μεταώρων (σελ. 711) τὴν κολίμησιν τῆς Καθηγουμένης Ἀγαθοκλήτης († 1 Αὐγούστου 1982), — ἤδη ἐξελέγη πρὶν λίγες μέρες νέα Καθηγουμένη, ἡ μοναχὴ Ἀγαθοφῆμη, τὸ σημεῖόνον γιὰ τὸν χρόνον. Ἡ θέσις, ἐξ ἄλλου, τοῦ Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Πανορμίτης Σόμης (σελ. 249) χηρεῖται.

Τὴν ὑποπετροπὴν ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ «Ἡμερολογίου 1983 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (1981 - 1982) ἀποτελοῦν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζακύνθου κ. Παντελεήμων, ὁ Παν. Ἀρχιμ. π. Ἱερόθεος Γαρυφαλλος, Γραμματεὺς τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐκκλ. Τέχνης καὶ Μουσικῆς, ὁ Αἰδ. Πρωτοπρεσβύτερος π. Ἰωάννης Ράμπος, λειτουργιολόγος, ὁ Θεολόγος - Φιλολόγος κ. Ἱ. Ἀθανασόπουλος καὶ ὁ Μουσικολόγος κ. Ἀπόστολος Βαλληγδράς, ὁ καὶ συντάκτης τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ ἔτους 1983. Τὴν ὅλην ἐπιμέλεια καὶ φροντίδα τοῦ ἔργου εἶχε καὶ πάλι ὁ Παν. Ἀρχιμ. π. Ἱερόθεος Γαρυφαλλος, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν πολὺχρονην πείρα, τὴν εὐαισθησίαν καὶ ἐπιστημοσύνην, ποῦ τὸν διακρίνει, διατηρεῖ ὑψηλὴν πάντοτε τὴν στάθμην τοῦ «Ἡμερολογίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ μοναδικὴ ἔκδοσις στὸ χῶρον τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ διαρκὴ μαρτυρία τῆς Οἰκουμενικότητάς της. Στὴν ἀγρόπνιαν του ὀφείλεται ἡ συνεχὴς ἀνανέωσις καὶ ἐπικαιρότητα τοῦ ἔργου καὶ στὸν προσωπικὸν του μόχθον ἢ ἐπιπονην ὑλοποίησιν τῆς ὅλης προσπάθειας, στὴν ὁποία ἡ συνεργασία τοῦ εἰδικευμένου Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἶναι πάντοτε ἀποφασιστικὴ.

Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ

3. Ἐὰς συμπληρωθεῖν τὰ ἔτη ἰδρύσεως τῶν Ἱ. Μονῶν Ἡεροποτάμου (τέλη 10ου αἰ.) καὶ Ζωγράφου (10ος αἰ.), ἀπὸ οἱ ἐπιστημονικὲς ἀπόψεις κάποιου συγγκλίτου. Βλ. πρόχειρα Σωτῆρη Κασά: Τὸ Ἅγιον Ὄρος, «Ἐκδοτικὴ Ἀθηναίων», Ἀθῆναι 1979, σσ. 79 καὶ 85.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ίερά Μητρόπολις Κυθήρων

"Εχοντες υπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν Ἱ. Ναῶν, 1) Ἀγίας Τριάδος Ἀλεξανδράδων, 2) Ἀγίου Βασιλείου Ἀλοῦξινιῶν, 3) Ἀγίου Μύρωνος Ἀντικυθήρων, 4) Μεταμορφώσεως Κεραμωτοῦ, 5) Μεταμορφώσεως Ἀρωνιαδίων, 6) Ἀγίας Τριάδος Μητάτων, 7) Ἐσταυρωμένου Πιτσινιανίων, 8) Ἀγίας Ἐλέσης Πούρκου, 9) Κοιμήσεως Θεοτόκου Φρατσίων,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω θέσεων.

Ἐν Κυθήροις τῇ 27ῃ Ὀκτωβρίου 1982,

† Ὁ Κυθήρων ΙΑΚΩΒΟΣ

"Εχοντες υπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου 673)1977 ἄρθρον 1, παράγρ. α', τὰς διατάξεις τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος 1938)73 «Περὶ συστάσεως Ὄργανικῶν θέσεων Διακόνων κ.λπ.» καὶ τὸ ἄρθρο 14 παράγρ. 5 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8)1979 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἑνοριῶν», προσκαλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα καὶ βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὰς κενὰς θέσεις Διακόνων, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης προκηρύξεως ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ: 1) Ἱ. Ν. Ἀναλήψεως Κυρίου Κάτω Λειβαδίου, 2) Ἱ. Ν. Ζωοδόχου Πηγῆς Ποταμοῦ, 3) Ἱ. Ν. Ἀγίου Χαραλάμπους Καραβά.

Ἐν Κυθήροις τῇ 27ῃ Ὀκτωβρίου 1982,

† Ὁ Κυθήρων ΙΑΚΩΒΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου

"Εχοντες υπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν Ἱ. Ναῶν, 1) Ἀγ. Κυριακῆς Φιλυριάς, 2) Ἀγ. Γεωργίου Ν. Γυν)κάστρου, 3) Ἀγ. Τριάδος Πολυκάστρου (6), 4) Ἀγ. Δημητρίου Ἀξιουπόλεως (6), 5) Ἀγ. Τριάδος Ροδῶνος, 6) Ἀγ. Παντελεήμονος Καβαλαρίου, 7) Ὑψώσεως Τιμίμου Σταυροῦ Περίνθου.

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Κιλκίς τῇ 11ῃ Νοεμβρίου 1982,

† Ὁ Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος

"Εχοντες υπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν Ἱ. Ναῶν, 1) Κοιμ. Θεοτόκου Διδυμοτείχου Β' θέσις, 2) Ἀγ. Γεωργίου Σουφλίου Β' καὶ Γ' θέσις, 3) Ἀγ. Ἀθανασίου Σουφλίου Β', 4) Κοιμ. Θεοτόκου Κορνοφωλέας, 5) Προφήτου Ἡλιοῦ Μεταξάδων Β', 6) Ἀγίου Δημητρίου Κομάρων Β' καὶ 7) Ἀγ. Δημητρίου Δικαίων Β' θέσις, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Διδυμοτείχῳ τῇ 12ῃ Νοεμβρίου 1982,

† Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν.

ΚΛΗΣΙΣ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ

Π ρ ο ς

Τὸν Ἀρχιμανδρίτην Ἰλαρίωνα Γεράκη

(ἀγνώστου διαμονῆς)

Ἐνεργοῦντες ἕνορκον τακτικὴν ἀνάκρισιν, εἰς ἐπέτευσιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 2147)Δ. 12)22.10.1982 Ἐντολῆς τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ, καλοῦμέν σε, ὅπως ἐμφανισθῆς ἐνώπιον ἡμῶν τὴν 17ην Φεβρουαρίου 1983, ἡμέραν Πέμπτην καὶ ὥραν 10ην π.μ. ἐν ταῖς Γραφεῖσις τῆς ἐν Ἀθήναις Ἱεραῆς Μονῆς Ἀσωμάτων Πετράκη καὶ ἀπολογηθῆς δι' ἅς πράξεις κατηγορεῖσαι.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1ῃ Δεκεμβρίου 1982

Ὁ Ἀνακριτῆς

Ἀρχιμ. Βασίλειος Γιαννακιάκης

Ὁ Γραμματεὺς

Διάκονος Γαβριὴλ Ραυτόπουλος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΝΘ' (1982)

ΤΗΣ "ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ"

ΕΠΙΣΗΜΑ

Ἐκκλησις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς Ἀρχηγούς Κρατῶν, Διεθνεῖς Ὄργανισμούς κλπ. διὰ τοὺς Κυπρίους ἀγνοουμένους, σ. 173. — Προσφώνησις Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Σεραφείμ, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς Συνδιασκέψεως τοῦ Προεδρείου καὶ τῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Συνελεύσεως Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν, σ. 264, Ἡ ἀνακοίνωσις τῆς Συνδιασκέψεως, σ. 266.

ΕΟΡΤΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Μακ. Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν κ. Σεραφείμ, ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις, σ. 6, Ἐπὶ τῷ Πάσχα, σ. 225. —

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

Ποιμαντορικὴ ἐγκύκλιος Χριστουγέννων τοῦ Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφείμ, σ. 3. — Μήνυμα τοῦ Μακ. Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν κ. Σεραφείμ διὰ τὸ νέον ἔτος 1982, σ. 4. — Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Δημητρίου ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις, σ. 5. — Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν Σεραφείμ, Πασχάλιος Ποιμαντορικὴ Ἐγκύκλιος, σ. 226. — Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις ἐπὶ τῷ Πάσχα, σ. 227. — Ἐγκύκλιος 2320/19.5.82, Προϋποθέσεις τελέσεως θρησκευτικοῦ γάμου βάσει τοῦ Ν. 1250/82, σ. 291. — Ἐγκύκλιος 2322/1.7.82, μνήμη τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς (1922-1982), σ. 353. — Ἐγκύκλιος 2323/9.9.82, «Ἐναρξεις μαθημάτων Κατηχητικῶν Σχολείων», σ. 412. — Ἐγκύκλιος 2325/20.9.82, «Ἕλληνες φοιτηταὶ Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου», σ. 412. — Ἐγκύκλιος 2326/20.9.82, «Αἰτήσεις κωλυμένων γάμων», σ. 413. — Ἐγκύκλιος 2329/20.10.82 «Κατάργησις ἀδείας Δημάρχου ἢ Κοινοτάρχου δι' ἔκδοσιν ἀδείας Γάμου», σ. 460. — Ἐγκύκλιος 2330/20.10.82, «Χρῆσις ἐνοργάνου μουσικῆς ἐν τῇ θείᾳ Λατρείᾳ», σ. 460. — Ἐγκύκλιος 2332/1.11.82, «Μόνιμος διαμονὴ Ἐφημερίων εἰς ἐνορίας τῶν», σ. 492. — Ἐγκύκλιος 2333/2.11.82,

περὶ ἀτόπων τινῶν νεωτερισμῶν καὶ καινοτομιῶν περὶ τὴν λατρείαν, σ. 516. — Ἐγκύκλιος 2334/4.11.82, περὶ παρασκευῆς Ἀγίου Μύρου, σ. 517.

ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ

Ἡ ἕκτακτος σύγκλησις τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (19-21 Ἰανουαρίου 1982), σ. 36. — Μητροπ. Δημητριάδος Χριστοδούλου, Ἐκκλησία καὶ πολιτικὸς γάμος (εἰσήγησις ἐνώπιον τῆς Ἱ.Σ. τῆς Ἱεραρχίας), σ. 41. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἀποποινικοποιήσεως τῆς μοιχείας (εἰσήγησις ἐνώπιον τῆς Ἱ.Σ. τῆς Ἱεραρχίας), σ. 74. —

ΠΙΝΑΚΕΣ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ

ΠΡΟΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΙΑΝ ΕΚΛΟΓΙΜΩΝ

Προκαταρκτικὸς πίναξ τῶν υποψηφίων πρὸς ἐγγραφὴν εἰς τὸν κατάλογον τῶν πρὸς Ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων, σ. 79, 125, 414.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Κωδικοποιημένος Κανονισμὸς ὑπ' ἀρ. 14/1981 «Περὶ Ὄργανισμοῦ Διοικήσεως Ἐκκλησιαστικῆς Περιουσίας» (ΟΔΕΠ), τεύχος Β', σ. 1.

Κανονισμὸς ὑπ' ἀρ. 23/1982 «Περὶ συγχωνεύσεως τῶν Ὑπηρεσιακῶν-Πειθαρχικῶν Συμβουλίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀνασυνθέσεως τῶν τριμελῶν Ὑπηρεσιακῶν-Πειθαρχικῶν Συμβουλίων τοῦ ἀρθροῦ 2 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5/1978 Κανονισμοῦ», τεύχος Β', σ. 57.

Πράξεις συστάσεως ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων, τεύχος Β', σ. 16, σ. 58.

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Γεωργίου Ν. Λιλαίου, Ειδικού Νομικού Συμβούλου τῆς Ἐκκλησίας: Ἐπίσκοποι—Ὁρθόδοξοι Ἱ. Μοναὶ—Ἠσυχαστήρια, σ. 155. — Σπυρίδωνος Τρωϊάνου, Περὶ τῆς νομικῆς φύσεως τῶν ἱερῶν Προσκυνημάτων κατὰ τὴν ἰσχύουσαν νομοθεσίαν, σ. 195. — Γεωργίου Ν. Λιλαίου, Ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀρθρου 39 παράγρ. 4 καὶ 5 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας, σ. 241. — Γεωργίου Ν. Λιλαίου, Ἐπὶ τῶν διατάξεων τοῦ Ν. 1250/82 «Γιὰ τὴν καθιέρωση τοῦ πολιτικοῦ γάμου», σ. 293. — Γεωργίου Ν. Λιλαίου, Ἱεροὶ Κανόνες καὶ Σύνταγμα (ἡ ὑπ' ἀρ. 2336/80 ἀπόφασις τοῦ Σ.τ.Ε.), σ. 474. —

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Κων. Γ. Μπόνη, Ἀκαδημαϊκοῦ, Χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς μεγάλης προσωπικότητος Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (330-390/1), σ. 33. — Τοῦ αὐτοῦ, Τεκνογονία, τὸ μέγα σύγχρονον δημογραφικὸν πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Νεομαλθουσιανὴ θεωρία τοῦ ὑπερπληθυσμοῦ, σ. 73, 289, 321, 355, 385. — Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ Εὐαγγελισμὸς ὡς μῆνυμα φωτισμοῦ καὶ δόξης, σ. 137. — Τοῦ αὐτοῦ, Χριστὸς Ἀνέστη! Τὸ μῆνυμα τῆς λαμπροφύρου Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, σ. 169. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἐκκλησία καὶ Χρόνος (ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀρχῆς τῆς Ἰνδίκτου), σ. 377. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἐκκλησία ὡς «Λαὸς τοῦ Θεοῦ», σ. 409. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ πεμπτουσία τοῦ «ΟΧΙ», σ. 433. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἐκκλησία καὶ Κοινωνικὴ Πρόνοια, σ. 457. — Τὰ δικαιώματα τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὸ Κοινωνικὸν Ἔργον, σ. 489. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ἐκκλησιαστικὴ διακονία τῆς ἀγάπης, σ. 513.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Χ., Οἱ Ἐκκλησίαι ποὺ κατεδαφίστηκαν στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ στὴν Ἱμβρο μετὰ τὴ Συνθήκη τῆς Λωζάνης (1923), σ. 18. — Δημ. Χρ. Θεοχάρη, Τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα, σ. 25. — Πρωτοπρ. Εὐαγγέλου Μαντζουνέα, Ἀνακήρυξις Ἀγίου, σ. 85. — Χρυσοστόμου Ι. Νεαμονιτάκη, Ἡ παρουσία τῆς Ἐκκλησίας, σ. 90. — Μητροπ. Κίτρου Βαρνάβα, Εἰσήγησις ἐπὶ τοῦ θέματος περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς παρουσίας, σ. 117. — Δρος Ἰωάννου Γ. Παπαγιαννοπούλου, Πληροφορίαι ἐκ τῆς Π. Διαθήκης περὶ βιαιῶν ἐκ χαλᾶς θανάτων, σ. 201. — Β. Α. Ν. Μακρίδη, Τὰ ἀρχαιότερα ἔγγραφα τοῦ Χρι-

στιανισμοῦ καὶ ἡ πίστις εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, σ. 203. — Κων. Γ. Μπόνη, Ὁ Ἐθνομάρτυς Π/ρχης ΚΠόλεως Κύριλλος ΣΤ', σ. 257. — Δρος Ἰωάννου Γ. Παπαγιαννοπούλου, Αἱ δρόγαι ἐν τῇ θεραπευτικῇ τῶν Ἰσραηλιτῶν, σ. 310. — Ἀρχιμ. Ἀθανασίου Σφουγγατάκη, Αἱ κατακόμβαι τῆς Μήλου, σ. 361. — Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Πρόβλημα διὰ τὸ θεῖον κήρυγμα ἐν Πρεβέζῃ κατὰ τὸν 10' αἰῶνα, σ. 363, 394, 419. — Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Τὸ Ἐ' Πανελλήνιο Θεολογικὸν Συνέδριον (3-5 Σεπτεμβρίου 1982), σ. 387, 417, 442. — Χρυσοστόμου (Γερασίου) Ζαφείρη, Μητροπ. Περιστερίου, Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης (ἀναμνήσεις-βιώματα-δραματισμοί), σ. 391, 415, 439, 468, 502, 525. — Δρος Ἰωάννου Γ. Παπαγιαννοπούλου, Πληροφορίαι ἐκ τῆς Π. Διαθήκης ἀφορῶσαι εἰς τοὺς νεφρούς, σ. 398. — Ι. Μ. Χατζηφώτη, Ἡ ἀνακομιδὴ τῶν ὄστων τοῦ Μανουὴλ Γεδεῶν (1851-1943), σ. 446, 477, 504. — Μητροπ. Μεσσηνίας Χρυσοστόμου, Ἱεροκήρυκες ἐν Εὐβοίᾳ, σ. 493, 518.

ΔΟΓΜΑΤΙΚΑ

Κων. Ρ. Ἀθανασιάδου, Ἡ Πεντηκοστή, σ. 300. — Γεωργίου Ε. Κωσταρά, Ἡ αὐθεντία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, σ. 344. —

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ

Πρωτοπρ. Εὐαγγέλου Μαντζουνέα, Ἡ νομιμοποίησις τῶν ἀμβλώσεων, σ. 199. — π. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, Ποιμαντικὴ μαρτυρία, σ. 330, 368, 421, 444, 471. — Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Οἰκογένεια καὶ οἰκογενειακὴ ἀγωγή μεταξὺ Παραδόσεως καὶ ἐκσυγχρονισμοῦ στὴν Ἑλλάδα σήμερα, σ. 335. —

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ

Αἰμιλιανοῦ Τιμιάδη, Μητροπ. Σηλυβρίας, Διὰ μίαν λειτουργικὴν ζωὴν, σ. 10, 57, 80, 122, 150, 179, 229, 266, 297, 326. — Ἀρχιμ. Παύλου Ἀθανάτου, Ἀπὸ τὸν νόμον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἰς τὴν χάριν τῆς Καινῆς, σ. 16. — Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Ἡ εὐχαριστιακὴ σύναξις ὡς φανέρωσις τῆς Ἐκκλησίας, σ. 174. — Ἰωάννου Δ. Δρούλια, Μία παράξενος ἔτυμολογία καὶ σημασιολογία τῆς λέξεως Religio, σ. 304. — Μητροπ. πρ. Παραμυθίας Τίτου Ἐμμ. Ματθαίου, Αἱ περὶ εἰρήνης ιδέαι τῶν Προφητῶν τοῦ Ἰσραὴλ, σ. 464, 500, 529. — Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου, Ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ πλήρωμα τοῦ Νόμου, σ. 523.

ΛΟΓΟΙ—ΟΜΙΛΙΑΙ

Μητροπ. Τρανουπόλεως Δ α μ α σ κ η ν ο ὦ, Τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ σήμερον, σ. 13, 58, 82. — Εὐαγγέλιου Δ. Θεοδώρου, Προπρυτάνεως, Τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, σ. 119, 146. — Μητροπ. Ζακύνθου Παντελεήμονος, Ἡ ἀναστήλωση τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν ἄνθρωπο, σ. 141. — Εὐαγγέλιου Δ. Θεοδώρου, Προπρυτάνεως, Συμπράξεις εἰς τοὺς Ἕλληνας τῆς Βορείου Ἡπείρου, σ. 153. — Ἰωάννου Ν. Καρμίρη, Ἀκαδημαϊκοῦ, Χαρακτηριστικά τινα γνωρίσματα τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας, σ. 324. — Ἀρχιμ. Μαξίμου Ἐύδα, Ἐπιστροφή στὸν Θεό, σ. 358. — Ἰωάννου Καρμίρη, Ἀκαδημαϊκοῦ, Ἐκκλησία καὶ Θεολογία, σ. 438. —

ΔΙΟΡΘΟΔΟΕΙ ΣΧΕΣΕΙΣ

Μητροπ. Κίτρους Βαρνάβα, Αἱ ἀποφάσεις τῆς Β' Προσυνδικτῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως, σ. 435. — Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, Ἡ Β' Προσυνδικτὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις, σ. 461, 497, 527. — Μητροπ. Κίτρους Βαρνάβα, Ἀξιολόγησις τῆς Β' Προσυνδικτῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως, σ. 521.

ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ

Ἰωάννου Ὁρ. Καλογήρου, Δ' Γενικὴ Συνέλευσις τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Διαλόγου Ὀρθοδόξων-Παλαιοκαθολικῶν (15-22.9.1981), σ. 190, 232, 276.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Πίστις καὶ Ἐλπίς (διέξοδος εἰς τὸ ἀδιέξοδον τῶν καιρῶν μας), σ. 7. — Εὐαγγέλιου Π. Λέκκου, Ὁ ἑορτασμός τοῦ Μεγάλου Φωτίου καὶ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, σ. 93. — Δημητρίου Ι. Κόρσου, Ἡ κατάργησις τῆς τρίτης κλίσεως, σ. 127. — Νικ. Λούρου - Παν. Ζέπου, Ἀκαδημαϊκῶν, Ἰατροκοινωνικὰ διλήμματα (Ἀνακρινώσεις), σ. 183. — Ἡλία Β. Οἰκονόμου, Περὶ εἰρήνης ἐρωτήματα, σ. 193. — Σπύρου Σκαρπαλέζου, Τὸ τίμημα τῆς προόδου ἀπὸ Ἰατρικὴ σκοπιὰ, σ. 270. — Γρηγ. Θ. Στάθη, Τὰ Πάθη τὰ Σεπτὰ, σ. 281. —

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑΙ

Ἀρχιμ. Χαράλαμπος Βασιλόπουλος (†), σ. 104. — Κων. Γ. Μπόνη, Ἀκαδημαϊκοῦ, Παναγιώτης Ι. Μπρατσιώτης (1889-1 Φεβρουαρίου 1982), σ. 105. — Μητροπ. Ἠλείας Γερμανοῦ, Ὁ πρ. Ἠλείας Γερμανός (†), σ. 126. — Π. Ζέπου, Ἰωάννης Μ. Σόντης (†19.3.82), σ. 205. — Ἀνδρέα Γ. Λαίμοῦ, Ἀποχαιρετισμὸς στὸ Μιχαὴλ Μάρκου Ξυλά, σ. 341. —

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΣ ΣΤΗΛΗ

Ἡ πραγματικὴ εἰρήνη. — Εἶναι ἀναγκαῖα ἢ διὰ τῆς προσευχῆς ἀνάτησις, σ. 21. — Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία. — Ἡ ὀρθόδοξος λατρευτικὴ παράδοσις. — Ἀξιόλογον πνευματικὸν ἔργον. — Τὰ βαθύτερα αἷτια τῆς κρίσεως τῶν Α.Ε.Ι., σ. 22. — Χριστιανικὴ πίστις καὶ Ψυχολογικὴ Ἰατρικὴ. — Ἀπαράδεκτον ὀλισθημα, σ. 23. — Τὸ ζήτημα τοῦ πολιτικοῦ γάμου. — Τὸ ὑπερθετικὸν δίκαιον ὡς βάρθρον τοῦ θετικοῦ. — Ἀμετακίνητοι εἰς τὸν θεῖον νόμον». — Ἀξίειται ψήφισμα, σ. 59. — Ἡ ἐνοπιουσα ἀρχὴ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἔργου. — Ἐξετάσεις καλῶν μαθητῶν, σ. 60. — Παναγιώτης Μπρατσιώτης. — Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. — Τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, σ. 100. — Δέον νὰ ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι. — Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φιμωθῇ. — Οἱ κίνδυνοι τῆς νεολαίας, σ. 101. — Ἡ νηστεία τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς. — «Πάντα τὰ ἔθνη». — Χαράλαμπος Βασιλόπουλος (†), σ. 129. — Δέον νὰ ἐνταθῇ ἡ ἐπαγρύπνησις. — «Παράδειγμα πανανθρωπίνης ἀλληλεγγύης». — Δημιουργία καὶ ἐξέλιξις, σ. 130. — Ἡ ἑορτὴ τῆς Κυριακῆς τῆς Ὀρθοδοξίας, σ. 161. — Ὀρθόδοξος ἐξωτερικὴ ἱεραποστολή. — Συλλαλητήριον συμπαραστάσεως εἰς τοὺς Βορειοηπειρώτας. — Ἀπαράδεκτος ἐπίθεσις. — «Ἑλληνικὴ Θεολογικὴ Βιβλιογραφία», σ. 162. — Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς «ἡμέρας τῆς γυναίκας». — Δεδικαιολογημένη ἀγανάκτησις, σ. 163. — «Κεκαθαρμέναις διανοίαις». — Ἀντικλησιαστικὴ κακοποίησις τῆς Ἱστορίας, σ. 206. — Ἡ σημασία τοῦ Βυζαντίου. — «Βραδυφλεγῆς βόμβα». — «Ὅταν ἐκλείψῃ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ...». — Ἀπάντησις τῆς «Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων», σ. 207. — Ἀπαιτεῖται ὁργάνωσις συστηματικῆς ἀντιδράσεως, σ. 208. — «Λαμπρυνθῶμεν τῇ πανηγύρει». — Ἡ περιφρόνησις τῆς Χριστιανικῆς Ἀνθρωπολογίας. — Ἀναγκαῖα ἢ ἐνότης ἐντὸς τῆς Ὀρθοδοξίας. — Νέοι τομεῖς «Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης», σ. 244. — «Μορφωτικὴ ἐπανάστασις». — Διατύπωσις θεωρητικοῦ δεοντολογικοῦ αἰτήματος. — Ἀποκαλυπτικὴ σφυγμομέτρησις, σ. 245. — Ἐκφρασις ἀνησυχίας ὑπὸ τῆς Ἰ. Συνόδου. — Διακλήρουξις τῆς Ἐνώσεως Λογοτεχνῶν Βορείου Ἑλλάδος. — Ψευδοπροοδευτικὴ «κουλτούρα». — Εὐάγγελος Παπανοῦ-

τος (†), 284. — Δεδικαιολογημένη αντίδρασις. — 'Ανησυχητικοί αριθμοί, σ. 285. — 'Επί του δράματος τῶν δεινοπαθόντων ἀδελφῶν. — Δεδικαιολογημένη διαμαρτυρία. — Ζωντανή παρουσία τῆς 'Ορθοδοξίας ἐν τῇ Δυτ. Εὐρώπῃ, σ. 313. — Εὐθαρσῆς διακήρυξις. — «Τὸ δράμα μιᾶς χριστιανικῆς ἀλλαγῆς». — Φυτώρια τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. — «'Εκκολαπτήρια διαφθοράς», σ. 314. — «Συμπάσχει πάντα τὰ μέλη». — Διάβημα ὑπὲρ τῶν 'Ελλήνων τῆς Β. 'Ηπείρου. — «'Η Σωστικὴ Κιβωτὸς τοῦ Γένους», σ. 347. — Συμμετοχὴ τῶν σχολείων εἰς τὸ «Κίνημα τῆς ἀγάπης». — 'Αναπαλλοτρίωτον ἀγαθόν. — Εὐστόχως ὑπεκλήσθη, σ. 348. — 'Επί τῆ συμπληρώσει δεκαετίας. — Προβάλλει ἐπαξίως τὴν 'Ορθοδοξίαν. — 'Ακτινοβόλον 'Ορθόδοξον Κέντρον. — «'Λατρεία, πνευματικότης καὶ Πολιτισμός», σ. 373. — «Mytilena Sacra». — Πολεμικὴ ἀτιμόσφαιρα εἰς συνέδριον περὶ εἰρήνης. — Λησμονεῖ τὴν ἰδεολογικὴν του Μένικαν, σ. 374. — 'Εκκλησία καὶ Μ. 'Ασία. — Διετήρησε τὸν ἐθνικὸν σπινθῆρα, σ. 399. — 'Η ἀπάλειψις τοῦ Φιλιόββε. — Τὸ Ε' Πανελλήνιον Θεολογικὸν Συνέδριον. — 'Υπουργικὴ διακήρυξις. — Πανηπειρωτικὰ Συνέδρια, σ. 400. — 'Η ἀδεια τοῦ Ὀρθοπεδικοῦ γάμου. — Πίστις καὶ ἀστρονόμοι, σ. 401. — 'Η Β' Πανορθόδοξος Προσυνοδικὴ Διάσκεψις. — Δὲν ἔχει παύσει, οὔτε καὶ θὰ παύσῃ ποτέ. — Συγχαρητήρια ἐκ μέρους τῆς 'Ι. Συνόδου, σ. 423. — Σημαίνει ἐκδήλωσιν τιμῆς. — Θὰ ἀπέφευγε πολλὰ ὀλισθήματα. — «Παραλογοτεχνικὰ ἐξαμβλώματα». — Πρέπει νὰ εἶναι αὐτοελεγχόμενη, σ. 424. — Εὐχαὶ τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος. — 'Εκκλησία καὶ Θεολογία, σ. 448. — Πανορθόδοξος εὐχαριστιακὴ συναξίς. — 'Η «εὐαισθησία» τῶν μοναχῶν. — Τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα, σ. 449. — 'Αποτελοῦν ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς ἀρμοδίους. — 'Η δαρβίνειος θεωρία, σ. 450. — 'Ελπίζομεν, ὅτι θὰ τύχουν τῆς δεούσης προσοχῆς. — «'Η 'Εκκλησία στὸν ἀγῶνα τοῦ Σαράντα», σ. 480. — Κατάργησις ἀδείας Δημάρχου ἢ Κοινοτάρχου διὰ τέλεσιν ὀρθοπεδικοῦ γάμου. — Κατοχυροῦται ὑπὸ τοῦ Συντάγματος. — «Σεμνὸ καὶ 'Ασεμνο». — Παρέλασις σηματοφόρων τῆς ἀγάπης, σ. 481. — 'Η συμβολὴ τῆς 'Ορθοδοξίας εἰς τὴν ἐνότητα τῆς Εὐρώπης. — Παγχριστιανικὸν μνημεῖον. — 'Ο ἀριθμὸς τῶν πολιτικῶν γάμων. — «Οἱ λίθοι κεκράζονται», σ. 507. — «Περὶ τῆς ἰσότητος τῶν δύο φύλων». — «Εὐσέβεια μετὰ αὐταρκειᾶς», σ. 508. — Κοσμολογία, σ. 509. — «Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη». — 'Η 'Ιερὰ Παράδοσις. — 'Η 'Ι. Μητρόπολις 'Ελβετίας. — «'Ινα βαστάσῃ τὰ μείζονα», σ. 532. — Βυζάντιον. — Τὸ 'Εκκλησ. Γηροκομεῖον τῆς Κορίνθου, σ. 533. — 'Ελλειψις γενικωτέρας μορφώσεως. — 'Αθλησις καὶ εὐσέβεια, σ. 534.

BIBΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Κω ν. Γ. Μ π ό ν η, 'Ακαδημαϊκοῦ, Θεοκλήτου Α. Στράγκα, ἀρχιμ. 'Εκκλησίας 'Ελλάδος 'Ιστορία ἐκ πηγῶν ἀψευδῶν (1817-1967), σ. 27. — Τ ο ὄ α ὐ τ ο ὄ, 'Επιστημονικὴ 'Επετηρίδα Θεολο-

γικῆς Σχολῆς Θεολογίας, σ. 28. — Μητροπ. Δημητριάδος Χριστοδούλου, 'Ιω. Δ. Δρούλια, Αἰώνιες ἀναζητήσεις καὶ ἀνάλογες θεωρήσεις, σ. 29. — Σ π. Β ο β ο λ ί ν η, 'Επιστημονικὴ 'Επετηρίς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, σ. 30. — 'Α δ α μ α ν τ ί ο υ Σ τ. 'Α ν ε σ τ ί δ η, 'Επετηρίς 'Εστίας Θεολόγων Χάλκης, σ. 30. — Ι. Μ. Χ α τ ζ η φ ώ τ η, 'Επισκόπου Διονυσίου Κ. Κυράτσου, Μητροπ. Δράμας, ἔξ (6) ἔργα (παρουσιάσις), σ. 60. — Κ ω ν. Γ. Μ π ό ν η, 'Ακαδημαϊκοῦ, Τίτου 'Εμμ. Ματθαϊάκη, Μητροπ. πρ. Παραμυθίας, Θέματα τοῦ 'Αμβωνος, σ. 64. — Κ ω ν. Γ. Μ π ό ν η, 'Ακαδημαϊκοῦ, Γεωργίου 'Ι. Μαντζαρίδου, «Χριστιανικὴ 'Ηθικὴ» καὶ «Κοινωνιολογία τοῦ Χριστιανισμοῦ», σ. 65. — Β α σ. Θ. Σ τ α υ ρ ί δ η, Βασ. Α. Δεντάκη, Κωνσταντῖνος Γ. Μπόνης, σ. 66. — Κ ω ν. Γ. Μ π ό ν η, 'Ακαδημαϊκοῦ, 'Ανδρέα Ν. Στράτου, Τὸ Βυζάντιον στὸν Ζ' αἰῶνα, σ. 67. — Ν.Θ.Μ., 'Ιωάννου Δ. Μπουγάτσου, 'Αλληλογραφία Κων/νου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων κατὰ τὴν περίοδον 1810-1819, σ. 68. — Κ ω ν. Γ. Μ π ό ν η, Τριακονταετία 'Αρχιερατικῆς Διακονίας τοῦ Μητροπ. Ν. 'Ιωνίας Τιμοθέου, σ. 131. — Π α ν α γ ι ώ τ ο υ Σ ι μ ω τ ᾶ, 'Αρχιμ. 'Ιερεμίου Φούντα, Γένεσις, σ. 131. — Κ ω ν. Γ. Μ π ό ν η, 'Ακαδημαϊκοῦ, Χρυσοστόμου Θέμελη Μητροπ. Μεσσηνίας, 'Ο Εὐβοεὺς ἀρχιμ. Γρηγόριος Ζιγαβηνός, σ. 164. — 'Ι ω ά ν ν ο υ Ν. Κ α ρ μ ί ρ η, 'Εκδόσεις τοῦ ἐν Σαμπεζῦ Γενεύης 'Ορθοδόξου Κέντρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, σ. 209. — Ι. Μ. Χ α τ ζ η φ ώ τ η, 'Ελληνικὴ Θεολογικὴ Βιβλιογραφία, σ. 211. — Κ ω ν. Γ. Μ π ό ν η, 'Η τελετὴ ἀναγορεύσεως τοῦ Καθηγητοῦ G. Schiro εἰς ἐπίτιμον διδάκτορα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, σ. 213. — Κ ω ν. Γ. Μ π ό ν η, Λεξικὸν τῆς 'Ελληνικῆς Γλώσσης, τόμος Δ', τεῦχος β', σ. 214. — 'Επίσημος ὑπόδοχὴ τοῦ 'Ακαδημαϊκοῦ Πέτρου Βασιλειάδη εἰς 'Ακαδημίαν 'Αθηνῶν, σ. 214. — Μενελάου Παλλαντίου, 'Επὶ τῆ συμπληρώσει 20ετίας ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς 'Ανεξαρτησίας τῆς Κύπρου, σ. 215. — Titos P. Jochalas, σ. 215. — Κ ω ν. Γ. Μ π ό ν η, Ζαχ. Ν. Τσιρπανλῆ, Τὸ 'Ελληνικὸ Κολλέγιο τῆς Ρώμης καὶ οἱ μαθητές του (1576-1700), σ. 215. — Κ ω ν. Γ. Μ π ό ν η, Αἰκ. Χριστοφιλοπούλου, Βυζαντινὴ 'Ιστορία, σ. 216. — Κ ω ν. Γ. Μ π ό ν η, 'Ιω. Ε. Καραγιαννοπούλου, 'Ιστορία Βυζαντινοῦ Κράτους, σ. 218. — Κ ω ν. Γ. Μ π ό ν η, Δημ. Β. Γόνη, Τὸ συγγραφικὸν ἔργον τοῦ Οἴκου. Πατριάρχου Καλλίστου Α', σ. 219. — Κ.Γ.Μ., Πρωτοπρ. Γ. Μεταλληνοῦ, Οἱ Τρεῖς 'Ιεράρχαι «προστάται» τῆς 'Ιονίου 'Ακαδημίας, σ. 220. — Κ.Γ.Μ., Dim. Salachas, Schwester-Kirchen im Gespräch, σ. 221. — Κ ω ν. Γ. Μ π ό ν η, Τὸ ἔργον τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας κατὰ τὸ 1980 (ἐπιμελεῖα Γ. Ε. Μυλωνᾶ), σ. 221. — Κ.Γ.Μ., Μητροπ. Λευκάδος Νικηφόρου, Δροσοσταλίδες τῆς καρδιάς, σ. 221. — Κ.Γ.Μ., Rivista di Studi Bizantini e Slavi, σ. 221. — Κ ω ν. Γ. Μ π ό ν η, 'Ιωάννας Τσάτσου, 'Απὸ τὸ τετράδιό μου. 'Ωρες τοῦ Σινᾶ, σ. 222. — Κ ω ν. Γ. Μ π ό ν η, Γεωργίου Ι.

Θεοχαρίδου, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας κατὰ τοὺς μέσους χρόνους, σ. 247. — Κ.Γ.Μ., Σόλωνος Π. Κυδωνιάτου, Ἀναδρομὴ στὴν Παράδοση, σ. 250. — Κ.Γ.Μ., Γ. Βλάχου, Φρόνησις πολιτική, σ. 251. — Δ.η.μ. Σαβράμη, Θεολογικὲς Βιβλιογραφίες, σ. 251. — Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Παρουσία τοῦ Χριστοῦ, σ. 252. — Πέτρου Ἀθ. Μπότση, Ἡ ταπείνωσις κατὰ τὴν Ἀγ. Γραφὴν καὶ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, σ. 252. — Χρήστου Ἀνδρεάδη, Καλ. Παπαθανάση-Μουσιοπούλου, Λαϊκὴ Μεταφυσική, σ. 253. — Εὐρετήριον τοῦ περ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, σ. 256. — Κων. Γ. Μπόνη, Ἀνδρέου Ν. Παπαβασιλείου, Εὐθύμιος-Ἰωάννης Ζυγαδηνός, Βίος-συγγραφαί, σ. 316. — Κων. Γ. Μπόνη, «Ἀπαντα τῶν Ἁγίων Πατέρων», σ. 318. — Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου Κ. Στύλιου, Τὸ ἀστικὸν φαινόμενον, σ. 319. — Κ.Γ.Μ., Ἰω. Παπανεάρχου, Ἀνάλεκτα. Προβληματισμοὶ στὸ νεοελληνικὸ χῶρο, σ. 319. — Χρήστου Βάντσου, Τίτου Ἐμμ. Ματθαίου, Τὸ ἔργον τῶν ἰδιωτῶν μυστικῶν ἐρευνητῶν (Detectives) ἀπὸ ἠθικῆς καὶ ποιμαντικῆς ἐπόψεως ἐξεταζόμενον, σ. 349. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Χρυσοστόμου Θέμελη, Μητροπ. Μεσσηνίας, Εὐβοϊκὴ Ἀγιολογία, σ. 429. — Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Βασ. Μουστάκη, Μεγάλοι Παιδαγωγοί, σ. 430. — Ι. Μ. Χατζηφώτη, Ἡμερολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος 1983, σ. 536.

ΑΝΘΟΛΟΓΙΟΝ ΤΥΠΟΥ

Θρησκευτικὸς καὶ πολιτικὸς γάμος, σ. 401. — «Σπίτια τοῦ παιδιοῦ», σ. 402. — Ὁμογένεια καὶ Ἐκκλησία εἰς τὴν Ἀμερικὴν, σ. 402. — Τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, σ. 402. — Ἰδρυμα Παναγία Σουμελῶν, σ. 402. — Οἱ Κατασκηνώσεις τῆς Ἐκκλησίας, σ. 402. — Βλαβεραὶ ταινίαι, σ. 402. — Μετέωρα, σ. 403. — Τὸ δικαίωμα, σ. 403. — Ὁ «ὑπαρκτὸς σοσιαλισμός», σ. 403. — Ἑλληνικὴ Κοινότης Βενεζουέλας, σ. 404. — «Καμάκια» καὶ ΕΡΤ, σ. 404. — Πολιτικὸς γάμος, σ. 425. — Κακοποιήσεις κλασικῶν ἔργων, σ. 425. — Συνέδριον Χιλιαστῶν, σ. 425. — Εἶναι μεσαιωνικό; σ. 425. — Διάλυσις Ὁμάδος τοῦ Ἐλσίνκι, σ. 426. — Ἡ ἑλληνικὴ ὁμογένεια τῆς Ἀμερικῆς, σ. 426. — «Πολιτιστικαὶ» ἀσχημαί, σ. 426. — Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης, σ. 426. — Αἱ ἄγιοι εἰκόνες, σ. 426. — Ραδιοφωνικὲς ἐκπομπές, σ. 426. — Κατάσχεσις βιβλίων, σ. 426. — «Ἡμέρα τῆς Εἰρήνης», σ. 426. — Ἡ τέλεσις τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, σ. 450. — Ὁ πολιτικὸς γάμος, σ. 450. — Τὸ καθῆκον τῶν ἐκπαιδευτικῶν, σ. 451. — Τὰ βυζαντινὰ κεμήλια, σ. 451. — Θρησκευτικοὶ διωγμοί, σ. 451. — Τὰ γεγονότα τοῦ Λιβάνου, σ. 451. — Διεθνὴς εἰρήνη, σ. 482. — Μικρὰ Ἀσία, σ. 482. — Ἡ Ἀκαδημία Πλάτωνος, σ. 482. — Ραδιόφωνον καὶ τηλεόρασις σ. 482. — Παιδικὰ ἀναγνώσματα, σ. 483. — Ἡ δύναμις τῆς πίστεως, σ. 509. — Αἱ αἰτιάσεις κατὰ τῆς

Ἐκκλησίας, σ. 509. — Τὰ αἷτια τῆς κρίσεως στὸν Τύπο, σ. 510. — Τὰ μοναστήρια, σ. 510. — Ἡ μονὴ τοῦ Ἀη Γιάννη Καλυβίτη, σ. 510. —

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος - Ἱερά Σύνοδος, σ. 23, 102, 133, 165, 208, 286, 427, 483, 534.

Ἀποστολικὴ Διακονία, σ. 24, 483.

Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, σ. 24, 102, 133, 209, 286, 427, 483, 535.

Ἱεραὶ Μητροπόλεις:

Ἀλεξανδρουπόλεως, σ. 427.

Ἀργολίδας, σ. 510.

Βεροίας καὶ Ναούσης, σ. 427.

Γρεβενῶν, σ. 427.

Δημητριάδος, σ. 483.

Ζακύνθου, σ. 102.

Ἡλείας, σ. 133, 484, 535.

Κίτρους, σ. 103.

Κορίνθου, σ. 166, 315, 404.

Μεγάρων καὶ Σαλαμῖνος, σ. 484.

Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς, σ. 133.

Μηθύνης, σ. 452.

Μυτιλήνης, σ. 427, 484.

Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως, σ. 535.

Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας, σ. 103, 375, 453.

Νικαίας, σ. 103, 484, 510.

Πειραιῶς, σ. 453.

Περιστερίου, σ. 134.

Σάμου καὶ Ἰκαρίας, σ. 535.

Φιλίππων, σ. 428.

Φλωρίνης, σ. 428.

Χαλκίδος, σ. 134, 246.

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, σ. 405, 484.

Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς, σ. 209, 405, 453, 510.

Ἀρχιεπισκοπὴ Θυατείρων, σ. 511.

Μητρόπολις Ν. Ζηλανδίας, σ. 485.

Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων, σ. 453.

Ἐκκλησία Ρωσίας, σ. 453, 485.

Ἐκκλησία Σερβίας, σ. 24, 134, 246, 485.

Ἐκκλησία Ρουμανίας, σ. 454.

Ἐκκλησία Βουλγαρίας, σ. 246, 428.

Ἐκκλησία Κύπρου, σ. 375.

Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, σ. 405, 429, 454, 486.

Προτεσταντισμός, σ. 406, 429, 454, 486.

Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία, σ. 511.

Οἰκουμενικὴ Κίνησις, σ. 406, 429, 486, 511.

Θρησκείαι, σ. 454.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, σ. 134. — Βομβιστικὴ ἐνέργεια στὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ Ἀθηνῶν, σ. 165.

— Νέοι Καθηγητές στο Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, σ. 166. — Νέος Ἀρχιεπίσκοπος τῶν Παλαιοκαθολικῶν, σ. 247. — Νέος Ἀρχιγραμματεὺς, σ. 286. — Παλλιννοστοῦντες καὶ Περιφερειακὴ ἀνάπτυξη, σ. 286. — Καθιέρωσις βραβείων καὶ ὑποτροφίας, σ. 287. — Ἀντανακᾶ εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, σ. 312. — Τὸ Ε΄ Πανελλήνιο Θεολογικὸ Συνεδρίο, σ. 375. — Ἡ συγκρότησις τῶν Συνοδικῶν Δικαστηρίων. Μέλη-Σύνδεσμοι τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, σ. 383. — Ὁ Μητροπολίτης Κίτρους εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, σ. 452. —

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ-ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Εἰς τὰς σελ. 26, 71, 72, 255, 288, 319, 456.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Προκηρύξεις Ἐκλογῆς:

Ἱεροκηρύκων: σ. 103, 288, 320, 407, 430, 487.

Ἐφημερίων: σ. 31, 32, 69, 70, 71, 103, 104, 135, 136, 167, 168, 222, 223, 224, 254, 255, 287, 288, 319, 320, 350, 351, 352, 376, 406, 407, 408, 430, 431, 455, 486, 487, 488, 511, 512, 537.

Ἱεροδιακόνων: σ. 31, 32, 70, 71, 104, 135, 168, 223, 254, 287, 320, 350, 351, 376, 406, 407, 408, 430, 431, 432, 454, 488, 511, 512, 537.

Ἐκκλησιολογικῶν ὑπαλλήλων, σ. 253, 406.

ὑποτροφίῶν, σ. 69.

Κλητήρια θεσπίσματα καὶ ἐπιγράμματα — Ἀνακοινώσεις: 455, 488, 537.

ΕΙΚΟΝΕΣ-ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἱατρὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων, σ. 2. — Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφείμ καὶ ὁ εἰσηγητὴς κ. Εὐαγ. Θεοδώρου, σ. 94. — Ἱεράρχες, ἄλλοι Κληρικοί, Καθηγητὲς κλπ. παρακολουθοῦν τὴν εἰσήγησιν γιὰ τὸ μάθημα τῶν Ὁρησκειτικῶν, σ. 97. — Παναγιώτης Μπρατσιώτης, σ. 107. — Ὁ Σεβ. Κορίνθου κ. Παντελεήμων, σ. 166. — Ἐκ τῆς τελετῆς ἀποκαλυπτηρίων ἀνδριάντος τοῦ Κυρίλλου ΣΤ΄ εἰς Ὁρρεσιάδα, σ. 259, 261, 263. — Ὁ τιμηθεὶς Σεβ. Κίτρους κ. Βαρνάβας, σ. 312. — Τὰ Μέλη τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς 126ης Περιόδου, σ. 382. — Ἐκ τοῦ Ε΄ Πανελληνίου Θεολογικοῦ Συνεδρίου, σ. 389, 390. — Ἐκ τῆς ἀνακομιδῆς τῶν ὁσίων τοῦ Μανουὴλ Γεδεών εἰς Λέρον, σ. 447, 479, 505. —

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΔΕΛΤΙΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Μηθύμνης ΙΑΚΩΒΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἑσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.
Β) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 20 ἑτησίως.
Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ ἐκκλησιαστικὴ διακονία τῆς ἀγάπης.

Ἐγκύκλιοι Ἱ. Συνόδου, ὑπ' ἀριθ. 2333/2.11.82 καὶ 2334/4.11.82.

Μητροπ. Μεσσηνίας Χρυσοστόμου, Ἱεροκήρυκες ἐν Εὐβοίᾳ.

Μητροπ. Κίτρους Βαρνάβα, Ἀξιολόγησις τῆς Β' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως.

Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου, Ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ πλήρωμα τοῦ Νόμου.

Χρυσοστόμου (Γερασίμου) Ζαφείρη, Μητροπολίτου Περιστερίου, Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης (ἀναμνήσεις — βιώματα — δραματισμοί).

Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, Ἡ Β' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις.

Μητροπ. πρ. Παραμυθίας Τίτου, Αἱ περὶ εἰρήνης ἰδέαι τῶν Προφητῶν τοῦ Ἰσραὴλ.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά

Βιβλιοκρισία.

Παράρτημα.

Περιεχόμενα τοῦ τόμου ΝΘ', ἔτους 1982.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθῆναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ. 721.0734

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ”

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ο ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ο ΜΗΘΥΜΝΗΣ ΙΑΚΩΒΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

(ΕΩΣ 30.6.1982)

(ΑΠΟ 1.7.1982 ἔξ.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ — ΟΜΟΤ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1982 ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΗΣ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ»

† Η Α.Θ.Π. Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ι. ΚΟΡΣΟΣ
† Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΣΒΡΑΦΕΪΜ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΙΔΑΧΟΣ
† Ο ΚΙΤΡΟΥΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ	ΑΡΧΙΜ. ΠΑΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΤΟΣ
† Ο ΔΡΑΜΑΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ	ΑΡΧΙΜ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ
† Ο ΠΑΤΡΩΝ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ	ΑΡΧΙΜ. ΜΑΞΙΜΟΣ ΕΥΔΑΣ
† Ο ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ	ΑΡΧΙΜ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΦΟΥΓΓΑΤΑΚΗΣ
† Ο ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ	ΠΡΩΤΟΠΡ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΜΑΝΤΖΟΥΝΕΑΣ
† Ο ΖΑΚΥΝΘΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ	ΠΡΕΣΒ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ
† Ο ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ	
† Ο ΗΛΕΙΑΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ	ΚΩΝ. Ρ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ
† Ο ΠΡ. ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ ΤΙΤΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΔΡΟΥΓΙΑΣ
† Ο ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ε. ΚΩΣΤΑΡΑΣ
† Ο ΤΡΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ	ΑΝΔΡΕΑΣ Γ. ΔΑΙΜΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΚΑΡΜΙΡΗΣ	ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΖΕΠΟΣ	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ν. ΜΑΚΡΙΑΝΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΟΥΡΟΣ	ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΝΕΑΜΟΝΙΤΑΚΗΣ
ΣΗΥΡΟΣ ΣΚΑΡΠΑΛΕΖΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΟΡ. ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ	ΓΡΗΓ. Θ. ΣΤΑΘΗΣ
ΣΗΥΡΙΑΩΝ ΤΡΩΙΑΝΟΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΗΛΙΑΣ Β. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ	Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ